

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK VE SUÇA SÜRÜKLENMEYEN
ÇOCUĞUN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Gözde AYHAN

ADLİ TIP ANA BİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mucahit ORUÇ**

Yüksek Lisans Tezi-2021

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK VE SUÇA SÜRÜKLENMEYEN ÇOCUĞUN
BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Gözde AYHAN

**Adli Tıp Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mucahit ORUÇ**

**MALATYA
2021**

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

ETİK BEYANI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Mucahit ORUÇ danışmanlığında hazırlayıp sunduğum Suça Sürüklenen Çocuk ve Suça Sürüklenmeyen Çocuğun Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması” başlıklı Yüksek Lisans tezim içinde elde ettiğim verileri, bilgileri, belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tezimde yararlandığım esere bilimsel kurallara uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin özgün olduğunu, tezimin çalışma ve yazımında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışın olmadığını, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Öğrencinin

Adı- Soyadı

Gözde AYHAN

İmza

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Varsayımlar.....	6
2.GENEL BİLGİLER	7
2.1. Suç Kavramının Gelişimi.....	7
2.2. Suç ile İlişkili Kuramlar.....	8
2.2.1. Psikolojik Kuramlar	8
2.2.2. Biyolojik Kuramlar	10
2.2.3. Sosyolojik Kuramlar	10
2.4. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Suçluluğu.....	11
2.5. Hukuki Açından Çocuk Suçluluğu	13
2.5.1 Türkiye’de Hukuki Olarak Çocuk Suçluluğu	14
2.5.2. Dünyada Hukuki Olarak Çocuk Suçluluğu	16
2.6. Çocuk Suçluluğun Nedenleri	19
2.6.1. Bireysel Nedenler	19
2.6.2. Ailesel Nedenler	21
2.6.3. Çevresel Nedenler.....	26
2.7. Benlik Saygısı.....	28

2.7.1. Benlik Saygısı Gelişimi	29
2.8. Benlik Saygısı Oluşumunu Etkileyen Etmenler	31
2.9. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramlar	32
2.10. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	33
2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	33
2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	36
3. MATERYAL VE METOT	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Çalışma Grubu	38
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.4. Kişisel Bilgi Formu	39
3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	39
3.6. Verilerin Toplanması	40
3.7. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR	42
5. TARTIŞMA	74
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	82
6.1. Sonuç	82
6.2. Öneri	84
KAYNAKLAR	86
EKLER	97
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	97
Ek 2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	100
Ek 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu	101

TEŞEKKÜR

Destegini her zaman hissettiğim bilgi ve tecrübeleriyle her zaman yol gösterici olan saygı değer hocam Prof. Dr. Osman CELBİŐ' e ve çalıŐmamın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini paylaŐan danıŐman hocam Dr. Öğretim Üyesi Mücahit ORUÇ' a çok teşekkür ederim.

Ayrıca araŐtırmam boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen ve her konuda yanımda olan canım aileme özellikle ablalarım AyŐe Gül AYHAN, Psikolojik DanıŐman Duygu AYHAN, Psikolojik DanıŐman Güzin AYHAN' a ve Dr. Abim Murat AYHAN' a çok teşekkür ederim. Ayrıca tezimin her aşamasında yardımlarını hissettirdiği için can dostum Ezgi KUTLAR' a ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

ÖZET

Suçta Sürüklenen Çocuk ile Suçta Sürüklenmeyen Çocuğun Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi

Amaç: Araştırmanın amacı suçta sürüklenen çocuk ve suçta sürüklenmeyen çocuğun benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılmasını incelemek ve suçta sürüklenen çocuk ile suçta sürüklenmeyen çocuğun benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Çocukların suçta sürüklenme durumu ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirilerek çocukların benlik saygıları düzeylerinin suçta yönelme davranışlarına etkisi saptanıp çocuk suçluluğunun nedenlerinin engellenmesine yönelik bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Materyal ve Metot: Çalışmanın örneklem grubu olarak; Elazığ Adliyesi'ne bağlı Çocuk Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemeleri'nde yargılanan veya yargılanmakta olan 12 ile 18 yaş arasında suçta sürüklenmiş 82 çocuk ve Elazığ ilinde yaşamakta olan hiç suçta karışmamış 12-18 yaş aralığında bulunan çocuklardan oluşmaktadır. Verilerin oluşturulması amacıyla 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği' kullanılmıştır. Suçta sürüklenen 56 erkek ve 26 kız, suçta sürüklenmeyen 21 erkek ve 37 kız olarak rastgele seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni 'benlik saygısı düzeyi' bağımsız değişkeni ise 'suçta sürüklenmiş olmak' olarak belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin incelenmesi amacıyla, SPSS 23 Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Her iki örneklem grubunun demografik bilgileri ve RBSÖ puanları karşılaştırılarak incelenirken Bağımsız Değişkenler T Testi ve Tek Yönlü Anova uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırma örnekleminin %58.6 sı SSC %41.4 ünü suçta sürüklenmeyen çocuklardan oluşmaktadır. Suçta sürüklenen çocukların benlik saygısı düzeyleri suçta sürüklenmeyen çocukların benlik saygısı düzeylerinden daha düşük bulunmuştur.

Sonuç: Araştırmada elde edilen sonuca göre suçta sürüklenen çocuk ile suçta sürüklenmeyen çocuğun benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Benlik Kavramı, Benlik Saygısı, Çocukluk Dönemi, Ergenlik Dönemi, Suç

ABSTRACT

Examination of The Relationship Self-esteem Levels Between Child Drugged to Crime and Child Not Drugged to Crime

Aim: The research analyze to compose in to self-esteem levels child driven into crime between not driven into crime. We want created to find significant difference in self-esteem level between child driven into crime between child not driven into crime. The aim of this research to match the self esteem level of child driven into crime between child not driven into crime, This relationship by evaluating, aimed to determine to reason for crime act and new perspectives of juvenile delinquency

Material and Method: The sample group the study ;82 child drugged into crime consists 58 child not drugged into crime between age of 12 and 18 to Juvenile Court a to Elazığ Courthouse. 'Personel Information Form' and 'Rosenberg Self esteem Scale' used for data. 56 boys and 26 girls child drugged to crime, 21 boys and 37 girls child not drugged crime selected to randomly. The study determined to dependent variable ' self esteem level' and independent variable to 'driven into crime behavior'. The study used to SPSS 23 programs for analyze data. Independent sample T Test and One-Way Anova applied for comparison.

Results: The research sample is % 58.6 child drugged into crime and % 41.4 child not drugged into crime. Child drugged into crime of self esteem levels lower than child not drugged into crime of self esteem levels.

Conclusion: this study find significant relationship to child drugged into crime between child not drugged into crime

Key Words: Self Concept, Self Esteem, Childhood, Adolascence, Crime

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- BSD** : Benlik Saygısı Düzeyi
RBSÖ : Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
SSÇ : Suça sürüklenen çocuk
TCK : Türk Ceza Kanunu
TDK : Türk Dil Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No		Sayfa No
Tablo 4.1.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Cinsiyetin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	58
Tablo 4.2.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Benlik Saygısı Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	59
Tablo 4.3.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Yaş Değişkeninin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	60
Tablo 4.4	Suçta Sürüklenme Durumu ile Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	61
Tablo 4.5	Suçta Sürüklenme Durumu ile Aile Türünün Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	62
Tablo 4.6.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Yaşamın Çoğunda İkamet Edilen Yerleşim Biriminin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.7.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Anne Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	64
Tablo 4.8.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Baba Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	65
Tablo 4.9.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Ebeveyn Tutumunun Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	66
Tablo 4.10.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Ailenin Aylık Gelirinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları.....	67
Tablo 4.11.	Suçta Sürüklenme Durumu ile Madde Kullanma Durumunun Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları..	68
Tablo 4.12.	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Elde Edilen Puan Dağılımlarının Normalliğine İlişkin Çarpıklık-Basıklık ve Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları.....	69

Tablo 4.13. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suça Sürüklenme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	70
Tablo 4.14 Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçlar.....	71
Tablo 4.15. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Yaş Dağılımlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	72
Tablo 4.16. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Aile Türüne Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	73
Tablo 4.17. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçlar.....	74
Tablo 4.18. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 4.19. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	77
Tablo 4.20. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 4.21. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	80
Tablo 4.22. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Madde Kullanımı Olup Olmaması Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.23. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Arkadaş Çevresinde Madde Kullanımı Olup Olmaması Göre	

Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	82
Tablo 4.24. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Ebeveynlerin Hayatta Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları.....	83
Tablo 4.25. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Arkadaş Çevresinde Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.26. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Ailede Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	85
Tablo 4.27. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Çevrede Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları.....	86
Tablo 4.28. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suç Türüne Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	87
Tablo 4.29. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suçta Tekrar Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	89
Tablo 4.30. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suça Karışma Derecesine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları.....	91
Tablo 4.31. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Ailede Suça Karışan Birey Olup Olmaması Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T Testi Sonuçları.....	92

1.GİRİŞ

Suç ve suça sürüklenme kavramlarının birçok açıklaması bulunmaktadır. Suç bir devletin ya da toplumun düzenlediği kanunlar tarafından yasaklanmış olan yapılması durumunda cezalandırılan edim olarak tanımlanırken (1) içinde bulunduğu topluma zarar verici nitelikte olan veyahut kanunlar tarafınca tehlikeli olduğu belirtilen davranış, tavır ve hareketler bütünü olarak da tanımlanmaktadır (4). Ayrıca suç kavramı toplum içindeki bazı kişilerin diğer kişilerle çatışma yaşaması durumunda oluşan sapma davranışı olarak da açıklanmıştır (5).Toplumlar ve kanun koyucular tarafından bir başkasının haklarını ihlal ederek toplumun huzur ve refahını bozan birçok davranış yasak ve yapılması halinde cezalandırılabilir davranışlar olarak günümüze kadar hayatlarımıza dahil olan ve çözülmesi gereken bir sorun olarak görülüp suçu azaltmak ve suçlu kişinin topluma kazandırılması gibi birçok çalışma ve araştırma mevcuttur (1).

1.1. Problem Durumu

Suç kavramı, tüm toplumların uzun yıllar boyunca ilgilendiği suçun nedenleri ve suçu önlemeye yönelik çalışmalar için psikoloji, kriminoloji, sosyoloji, felsefe, biyoloji gibi birçok bilimin üzerine araştırmalar yaptığı toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Suç, literatürde bir devletin ya da toplumun düzenlediği kanunlar tarafından yasaklanmış olan yapılması durumunda cezalandırılan edim olarak tanımlanmıştır (1). Toplumun huzuru ve sağlıklı nesillerin devamı için suç davranışlarının önlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple farklı çalışmalar geliştirilmiş ve yapılan araştırmalar sonucu yıllar içinde ceza ve hukuk sistemi şekillendirilmiştir.

Suç olgusuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde iki kavram ortaya çıkmaktadır. İlk olarak suçu önlemeye yönelik erken tanı ve tedbir çalışmaları ikincil çalışmalar ise suç olgusunun oluşumundaki ilk semptomların çocukluk çağlarında gelişim gösterdiği görüşünden dolayı çocuklukta oluşmaya başlayan suçluluğun araştırılması gerekliliğidir (2-4). Çocuğun suç işlemesi durumu batı literatüründe '*Juvenile Delinquency*' terimiyle açıklanırken ülkemizde 'çocuk suçluluğu' olarak adlandırılmaktadır. Suç işleyen çocuk için kullanılan ise 'suça sürüklenen çocuk' tanımıdır (4). Bu tanım çocukluk, erinlik ve ergenlik döneminin büyük bir kısmını içine almaktadır (5). Hukuk sistemimizde çocuk suçluluğu kavramı on sekiz yaşından küçük bireyleri tanımlamaktadır. Hukuksal bakımdan çocuk suçluluğu, reşit olmayan bireylerin

kanunda suç olarak belirtilmiş bir edimi gerçekleştirmiş olmaları anlamını içermektedir (6).

Çocuk suçluluğu sadece çocuğun suça sürüklenmesindeki bireysel sorumluluğu ifade eden hukuksal bir kavram değildir aynı zamanda aile ve sosyal çevrenin olumsuz etkilerinden oluşan psiko-pedagojik bir sorunsaldır (6). Çocuk gelecek neslin devamı ve refahı için büyük önem arz ettiğinden çocuk suçluluğu toplumsal bir tehdit olarak görülmektedir. Tüm bu sebeplerle çocuk suçluluğunun oluşumunda etkili olan tüm etmenler ve oluşum nedenlerinin saptanması, önleyici, koruyucu, iyileştirici stratejilerin oluşturulması ve geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir (7).

Çocuk suçluluğu ve yetişkin suçluluğu son yıllarda belirli özellikleri ile birbirinden ayrıştırılmaya başlanmıştır. Çocuk suçluluğu çok boyutlu araştırmalar ve analizlerle içinde birçok psikolojik, pedagojik, sosyolojik, biyolojik ögeyi barındırmaktadır. Tüm bu ögeler risk faktörleri olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun suça sürüklenmesindeki bu risk faktörleri suç davranışı öncesi ortaya çıkıp suçun başlangıcının, süresinin, sıklığının tespit edilmesinde belirleyici olmaktadır. Çocuğun suça sürüklenmesindeki risk faktörleri olarak aile ortamı, eğitim seviyesi, sosyal çevre, akran grubu, ekonomik sıkıntılar, kültürel etmenler gibi birçok unsur barındırırken suç işleyen çocuğun davranışlarını yeterince düşünmeden gerçekleştirdiği de görülmektedir (8). Çocuk suçluluğunu yetişkin bireylerin suçluluğundan ayırtıran en önemli etmen çocuk yaşlarda işlenen suçların genellikle geçiş dönemi ya da problemlili dönem dediğimiz ergenlikte yaşanmasıdır (9). Ergenlik dönemi çocuğun psikolojik, fizyolojik, zihinsel, sosyal bakımdan yetişkin bireylerden farklı gelişimsel özellikleri barındırdığı evredir. Ergenlik döneminde çocukların anlama, kavrama, karar verme, muhakeme etme yetileri açısından olgunlaşmamış olması çocuğun kendisine ve çevresindekilere zarar verici davranışlara sebep olabilmektedir (10). Ayrıca ergenlik döneminde suça karışan bireylerin ileriki yaşlarda da suç işleme olasılığının daha yüksek olduğu görüldüğünden (4) öncelikli olarak ergenlik evresinde işlenen suçların engellenmesi daha bilinçli bireylerin gelişmesine böylelikle daha sağlıklı ve refah seviyesi yüksek bir topluma ulaşılabilmesi bakımından önem teşkil etmektedir.

Çocuktaki suça sürüklenme davranışını kavrayabilmek için çocuklarda oluşan suç davranışının bireysel etmenlerinin yanında toplumsal etmenlerin incelenmesi, çocuğun belirleyici kişisel özelliklerinin yanı sıra ailesel ve çevresel etmenlerinin de incelenerek

suç davranışına iten geniş bir faktör çerçevesi oluşturulmalıdır (11).Yapılan literatür araştırmalarımızda suça sürüklenen çocuğun suç davranışını etkileyen ailesel ve çevresel etmenlere bakıldığında; suça karışan çocukların aile üyelerinin düşük eğitim seviyelerine sahip olduğu, ailelerin düşük ekonomik düzeyde oldukları, parçalanmış ailelerden geldikleri, ailelerin çok çocuğu olduğu, aile ve arkadaş çevresinde alkol yada madde kullanan bireylerin olduğu, aile ve arkadaş çevresinde suça karışmış bireylerin bulunduğu, olumsuz anne baba tutumlarının etkilerinin olduğu gözlenirken suça sürüklenen çocuğun kişisel özellikleri olarak; daha çok erkek çocuklarından oluştuğu, çoğunun okulu terk ettiği, madde kullanım öykülerinin olduğu, çoğunun birden fazla yargılamasının olduğu gözlemlenmiştir (4,12-25,28-31,33,34). Yapılan çalışmada da literatürdeki gibi suça sürüklenen çocukların suça yönelmesinde olası risk faktörler olarak çevresel, ailevi ve bireysel faktörler değerlendirilmiştir. Ancak günümüzde çocuk suçluluğu sorunsalı tek yönlü faktörle açıklanmayacak kadar evrensel bir önem arz etmektedir. Literatür araştırmasının gösterdiği gibi suça sürüklenmiş çocukların suça karışmasını etkileyen bireysel, çevresel, ailesel birçok faktör incelenerek çocuğun suça sürüklenmesini etkileyecek birçok araştırma yapılmıştır. Ancak literatürde suça karışan çocukların benlik saygıları düzeylerinin suç davranışı üzerindeki etkisini inceleyen araştırma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Çocukların benlik kavramının oluşmasını sağlayan, kişilik oluşumunun ana hatlarını oluşturan, davranışlarını yönlendiren benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi büyük önem teşkil etmektedir. Suça karışan çocukların benlik saygısı düzeylerinin çocuğun bilişsel, psikolojik, sosyal gelişim alanlarını etkilediği ve suça itilmesinde etkin rol oynayabileceği gözlemlendiğinden çocuktaki benlik saygısının çocuğun suç işleme davranışı üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen çocukların benlik saygısı düzeyleri arasındaki istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek ve benlik saygısı düzeylerinin suça sürüklenmede etkisi ölçülerek suça karışma nedenleri ve önleme yöntemlerine yol gösterici olması ve literatüre yeni bakış açıları getirmesi amacıyla oluşturulmuştur. Araştırmadaki bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar incelenmek istenmiştir.

Araştırma verilerinin analizi sonucunda suça karışan çocukların suça sürüklenme davranışı olan suç türü, suçta tekrar durumu, suça karışma derecesi, ailede suç durumu ile benlik saygısı düzeylerinin arasında anlamlı bir ilişki var mı?

Suçta sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmemiş çocukların demografik ve kişisel özellikleri karşılaştırıldığında hangi durumlarda anlamlı farklılık görülmüştür?

Her iki çocuk grubunda demografik özellikleri olan yaşı, cinsiyeti, madde kullanımı, aile yapısı, ebeveyn tutumları, aile türü, anne babanın eğitim durumu, ailesinin ekonomik düzeyi, anne babanın varlığı, kardeş sayısı, aile içinde madde kullanım bilgisi, akran madde kullanım bilgisi, arkadaş çevresinde suç durumu, bulunduğu çevrede suç durumu ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki hangi boyutta şekillendi ?

Araştırmanın amacı oluşan tüm alt amaçların sonuçları değerlendirilerek suça sürüklenme davranışının nedenlerini saptayıp oluşan suç işleme davranışının engellenmesine yönelik bakış açılarının belirlenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk ve suç kavramları evrensel bir olguyu temsil etmektedirler. Dünyada tüm toplumlarda çocuğa büyük önem atfedilmiştir. Çocuk gelecek nesillerin temsili olarak görüldüğünden birçok araştırma çocuğun doğumundan yetişkinliğine kadar hangi gelişimsel aşamalardan geçtiğini merak etmiştir. Bu araştırmacılardan biri olan filozof John Locke çocuğun boş bir levha olarak dünyaya geldiğini sosyal çevrenin, aile yapısının sonucu öğrendikleri ile çocuğun kişilik yapısının oluşumu, karakterinin biçimlenmesi, benlik oluşumu, benlik saygısı gelişimi kavramlarının oluştuğunu savunmuştur. Bu görüş doğrultusunda çocuğun nasıl en iyi yetiştirilip topluma kazandırılacağı toplumun dikkatini çeker hale gelmiştir. Çocuk suçluluğu da her geçen gün arttığından ve çocuğun topluma kazandırılmasının önünde engel teşkil ettiğinden araştırmacılar çocuk gelişimindeki analizleri gibi çocuk suçluluğu hakkında da benzer yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Çocuğun gelişiminde önemli olan ailevi ve çevresel etmenlerin çocuğun suça karışmasındaki etkisi incelenmiştir. Ancak bir sorunun çok boyutlu risk etmenlerinin incelenmesi ile o soruna kalıcı çözümler getirilebileceği bilinmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada çocuklarda suça sürüklenme durumlarını etkileyen bireysel özellikleri ve çevresel etmenlerin yanında yaşamlarına büyük yön verecek olan kimlik ve benlik kavramlarının oluşumunu sağlayan benlik saygısı olgusunun da göz

önüne alınarak çocuklarda suça sürüklenme davranışının profili oluşturulmak istenmiştir. Oluşturulan profil ile suça sürüklenme davranışını etkileyen tüm etmenlerin ve suç davranışının benlik saygısına etkisinin incelenmesi sonucu çocukta görülen olası negatif etkilerinin saptanıp çocuğun suça karışmasını engelleyici çalışmalara yol gösterici olarak kullanılmalıdır. Suça sürüklenen çocukların suç davranışı ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi çocuk mahkemesi hakimlerinin verdiği tedbir kararları sonucunda yine çocuk mahkemeleri tarafından görevlendirilen psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacılar gibi meslek uzmanlarının tedbir kararlarını uygulamalarında yol gösterici olacağı ve hangi tür psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sağlanacağı hususunda ışık tutacağı düşünülmektedir.

Aynı zamanda suça sürüklenen çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarının belirlenmesi, gelişimsel eksikliklerinin saptanması ve iyileştirici çözümler üretilmesine ortam hazırlayabilecektir. Suç oranını azaltıcı ve suçu engelleyici önleyici çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çocuk suçluluğuna etki eden risk faktörlerinin önüne geçilebileceği gözlemlenmiştir. Ayrıca eğitim kurumlarında çocukların suça karışmalarını engellemek adına rehberlik programlarının hazırlanmasında yardımcı olabilmek ve suç işlemiş çocukların rehabilitasyonları gibi destekleyici programların artırılmasını desteklemek hedeflenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Adalet Bakanlığı Elazığ Adliyesinde Çocuk Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemelerinde herhangi bir suç türünden yargılanan 12-18 yaş arasında suça sürüklenmiş çocuk ve Elazığ ili içinde ikamet eden daha önce herhangi bir suça karışmamış 12-18 yaş arasındaki çocuklarla sınırlı tutulmuştur.

Araştırma, Elazığ Adliyesinde çocuk ve ağır ceza mahkemesinde yargılanan her çocuk için geçerli değildir. Belirtilen mahkemelerin hakimlerinin tedbir verilmesi üzere Adli Destek Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı adli görüşmecilerden sosyal inceleme raporu talep ettiği çocuklar arasından 82 SSÇ rastgele seçilerek oluşturulmuştur.

Araştırmanın suça sürüklenmemiş çocuk örnekleme için oluşturulan örneklem;2020 PANDEMİ sürecinden dolayı herhangi bir okul, ikamet edilen yer şartı aranmadan ulaşılabilen daha önce hiç suç işlememiş 12-18 yaş aralığında 58 çocuğa ulaşılabilmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların kişisel bilgileri ve benlik saygısı düzeyleri uygulanan form ve ölçek maddeleriyle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya dahil olan suça sürüklenmiş ocuk ve suça sürüklenmemiş çocuğun kişisel bilgi formu ve benlik saygısı envanterini cevaplar ken samimi ve içtenlikle doğru bilgiler verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmada rastgele seçilen her iki örneklem grubunun evreni yansıttığı varsayılmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılan Kişisel Bilgi Formu ve Rosenberg Benlik Saygısı leğinin konunun kapsamına uygun ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırma dolayısıyla veri toplama araçlarından elde edilen verilerin güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

Suç olgusu devletlerin hukuk sistemlerinde de belirli tanımlarla açıklanmaktadır. Ceza Hukukuna göre ise devletin hukuk kuralları çerçevesinde yapılması yasaklanan ve yapılması halinde ise cezai yaptırım uygulanan davranış olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik, sosyolojik, biyolojik, kültürel, sosyo-ekonomik gibi birçok boyutlu yapıyı temsil eden suç kavramının tanımını oluşturmaya çalışan bilim insanının belirlediği ortak bir tanım mevcut değildir(6). Suç ile ilgili sosyologlar, psikologlar, kriminologlar gibi birçok bilim insanı farklı yönlerden açıklama sunmuşlardır. Suç insanların bir arada ve gruplar şeklinde yaşamalarından beri süregelen bir olgudur (8). Suç insanoğlunun evrensel ve sosyal bir yapıya sahip olması sebebiyle tarihsel bir kavramdır. Tarihsel bir olgu olması sebebiyle birçok eski düşünürlerin de nedenine yönelik açıklamalar getirdikleri görülmektedir. Aristo suçun oluşum sebebini yoksulluk olarak savunurken Platonun suçun başlangıç kaynağını zevk, şehvet ve cahillik olarak ifade etmiştir. Hipokrat ise suçun deliliğin ve zihinsel sorunların göstergesi olduğunu belirtmiştir (9). Kriminolojinin bilimsel olarak şekillenmesini ve gelişiminin öncüsü Sezar Lombroso ve Herman Manheim gibi isimler olmuştur.

2.1. Suç Kavramının Gelişimi

Suç olarak sayılan davranışlar toplumlar ve kültürler ve devletlerarasında değişken bir yapıya sahipken bu gruplar içinde de tarihsel sürece göre değişim gösterebilmektedir. Bu değişim de suç olgusunun akışkan ve görece bir yapıda olduğunu ifade etmektedir. Bir edim suç olarak kabul edilip yasaklanırken ilerleyen zamanlarda suç olgusu içine dahil edilmeyebilmektedir (10). Suç olgusu yasalarla yasaklanıp cezalandırıldığı için oluşturulacak yaptırımlar ancak yasalarla belirlenip kaldırılabilir. Bu sebeple bir edim yasalar tarafından suç olgusuna dahil edilmemiş ise hukuka aykırı bir edim gerçekleştirilmiş olsa dahi suç olarak sayılmamaktadır (38).

Suç olgusu hukuksal bir tanım içine alınsa da toplumsal, sosyal, kültürel bir yapının içinde değerlendirildiğinde alt boyutları ve sorunsallarına ulaşılabilir. Bu nedenle Seligman ve Johnson'a göre suç bir topluluğun, grubun adet, gelenek ve göreneklerine yöneltilmiş her türlü eylemdir. Lombroso' ya göre de suç doğum ve ölüm kavramları kadar doğal bir olgudur. Bir grubun, topluluğun refahını tehdit edici dirlik ve düzenini bozucu, çelişki içeren tüm hareketler, düşünceler suç kavramı kapsamına alınır

(3). Yıllardır suç kavramı toplulukların ilgilerini ve korkularını yansıttıkları, nedenlerini araştırdıkları, önlemeye yönelik çalışmalar yürüttükleri evrensel bir sorun halini almıştır
(4). Tüm bu nedenler ve önlemler suçun azalmasını sağlamak adına tüm toplumların ortak ilgilerini oluşturan evrensel bir sorun olması sebebiyle suçlu davranışını nedenlerini saptamak amacıyla birçok araştırma, kuram geliştirilmiştir.

2.2. Suç ile İlişkili Kuramlar

Suç ile ilgili kuramlar 3 alt başlıkta incelenmektedir (12)

1) Psikolojik Kuramlar

2) Sosyolojik Kuramlar

3) Biyolojik Kuramlar

2.2.1. Psikolojik Kuramlar

Suç olgusuyla ilgili psikolojik teori ve yaklaşımlar bireyi suç davranışına yönlendiren itici yani güdüleyici, bireysel faktörler ve kişiler arası etkileşime odaklanıp kişinin çevresi ve yaşadıklarıyla oluşan psikolojik durumlar nedeniyle suça sürüklendiklerini savunmaktadırlar. Psikolojik teoriler kişilik özelliklerinin yanında kültürel, sosyal, biyolojik ve çevresel etkilerin suç davranışı üzerindeki gücünü de göz önüne alırlar (12). Suç ve Suçlu davranışını araştıran psikologlar kişinin belirli davranışlarına odaklanmışlardır.

Psiko-analitik görüşünü benimseyen psikologlar suç olgusunun ilk çocukluk çağında edinilen deneyimler sonucu benlik ve kişilik oluşumdaki etkileriyle oluştuğunu benimsemektedirler. Psiko-analitik bakış açısına göre çocukların suça sürüklenmesindeki temel neden bilinç dışı oluşan dürtüler ve içgüdüsel oluşan davranışlardır (13,14). Freud'a göre suçlu davranışı ego(benlik) ve süper ego (üst benlik) oluşumu ve gelişimindeki eksiklikler sonucu ile id (alt benlik) in dürtü kaynaklı isteklerinin toplum normlarına göre denetiminin sağlanamaması sonucu oluşmasıdır. Suçlu kişilerin yaşam şartlarına bakıldığında hasarlı bir süper egolarının olduğu görülmektedir. Freud'a göre bir kişinin bilinçaltında çözemediği travmalar ve erken yaştaki deneyimler var ise bu kişide belirli bozukluklar oluşabilmektedir. Suçlu kişide 3 ile 5 yaş arası dönemi kapsayan erkeklerde Oidipal dönemi ve kadınlarda Elektra döneminde oluşan bilinçaltına atılan suçluluk duygularının kişiyi suça sürüklenebilmekle birlikte bazı anti sosyal davranışlar sergileyebilmektedir (15). Freud id, ego, süper ego kavramlarının gelişiminin yani benlik

oluşumu ve gelişiminin aşamalarla oluştuğunu savunmaktadır. Bu aşamalardan birinde oluşan travma, çocuğun benliğinde yani kişiliğinde hasarlara yol açacak ve bu hasarlar uzun süreli psikolojik sıkıntılara sebep olacaktır. Örneğin; çocuğunu reddeden ihmal eden, ilgilenmeyen ebeveynler çocuğun sosyal normlar yönünü temsil eden süper egosunun gelişiminde eksiklikler olmasına sebep olurlar. Böylelikle dengeleyici benlik olan ego dengeyi kuramaz ve id kişiliğe hükmeder konuma gelir. Kişi toplumsal normlara uymayan, yasalara, kurallara baş kaldıran, anlık zevkleri ve hazları için yaşayan, başkalarını düşünmeyen, saldırgan ve agresif olabilen, psikolojik bozukluk belirtileri gösterebilen biri halini alabilir (14-16).

Erik Erikson ise suç oluşumunu ergenlikteki kimlik krizine bağlamaktadır. Çocuk ergenlikte oluşan kimlik bunalımıyla baş edebilmek için ego kimliğinin dengeleyici unsurundan yararlanırlar. Ancak her çocuk egonun dengeleyici rolünü başarmayabilir bu sebeple kimlik bunalımı ve rol karmaşası yaşarlar. Çocuk suçluluğu da tam bu kimlik krizi esnasında gerçekleşir (15,17).

Davranışçılık kuramcıları ve öncüsü olan Watson uyarın-tepki bağının suç davranışının açıklanması ve anlaşılmasında daha etkili olabileceğini savunmuşlardır. Oluşan davranışın ardından verilen cezanın veya pekiştirenlerin sonraki davranışların oluşmasında etkili olduğunu suç davranışının pekiştirenler nedeniyle öğrenildiğini, güçlendiğini savunmuşlardır. Öğrenme kuramcıları suç olgusunu oluşmasında suçlu davranışının gelişiminde temelin öğrenmeyle oluştuğunu vurgularlar. Örneğin Skinner Edimsel koşullanma kuramında suç edimsel oluşan bir davranış olarak incelenir ve suçlu kişi ödül -ceza mekanizmasını oluşturan yaşantıları analiz edilerek anlaşılabilir. Skinner suçun ortadan kalkabilmesi için suçlu kişilere toplumsal normlara uyum sağladıklarında ödül alabilecekleri, yasa ve kurallara uymadıklarında ise ödülü elde edemeyecekleri bir toplumsal düzen oluşturulabilirse mümkün olabileceğini savunmuştur. Sosyal öğrenme kuramcılarından Bandura suç davranışının oluşumunu sosyal öğrenmeye bağlamıştır. Kişinin davranışının oluşumunu başkalarının gözlemlenmesi ve rol model alınması yoluyla da öğrenildiğini savunmuştur. Sosyal öğrenme kuramına göre kişinin davranışlarının birçoğunun oluşumunda sosyal çevrenin temel faktör olduğunu savunmaktadırlar. Suç davranışı öncelikli olarak gözlem ve özdeşim kurma ile kazanılır. Ancak davranışın sürdürülüp sürdürülmeyeceği sosyal ödüle bağlı olduğu belirtilmektedir (16,18).

Bilişsel gelişim kuramcıları olarak Piaget ve Kohlberg suç davranışı oluşumunu ahlak gelişim teorisiyle açıklamaktadır. Alt ahlak evresinde kalan çocukların suç davranışını sürdürebileceğini belirtmektedirler. Bu evrede olan çocuk sadece alabileceği ceza korkusundan kurallara uyum sağlamaktadır. Ahlak gelişimciler tarafından yapılan araştırmalara göre suçlu davranışı sergileyen kişilerin daha önce hiç suç işlememiş kişilere oranla daha alt seviyede ahlaki gelişim sergiledikleri gözlenmiştir (19).

Çok etmenli kuramı benimseyen araştırmacılar ise çocuk suçluluğunun tek bir nedene bağlanamayacağını, çocukta oluşan anti sosyal davranışların bilişsel, fiziksel, toplumsal, kişisel, psikolojik birçok sorunun birleşimiyle oluşabileceğini belirtmişlerdir (13).

2.2.2. Biyolojik Kuramlar

Suç oluşumunu biyolojik alt yapıya göre yorumlayan teorilere göre suçluların suç yönelik davranışları kalıtsal bozukluklara dayanmaktadır. Biyolojik özellikleri, karakterleri, mizaçları, fizyolojik yapıları bu bireyleri suça yöneltmektedir. Biyolojik kuramlar suçlu bireyleri fizyolojik özellikleri ve genetik özellikleri olarak ikiye ayırmışlardır (20).

Genetik faktörlerin suç üstündeki etkisini inceleyen teoriler anne ve babadan genlerin aktarımı ile fizyolojik ve bazı kalıtsal hastalıkların çocuklarına geçmesi durumu gibi suç davranışının da kalıtsal yatkınlık ile oluştuğunu belirtmişlerdir (21). Bu suçlu davranışa yatkınlığın incelenmesi için suça sürüklenen çocuğu etkileyen ailesel faktörler, evlat edinilen çocuklar ve ikiz çocuklar üzerinde farklı koşullar ile suça sürüklenme davranışı üzerine incelemelerde bulunmuşlardır. Araştırmaların sonucunda suç geninin var olduğuna ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Ancak suçlu davranışa eğilimi etkisi olduğu düşünülen bazı bulguların mevcut olduğu gözlemlenmiştir (22).

2.2.3. Sosyolojik Kuramlar

Sosyolojik teorilere göre toplumsal düzeni sağlamak için getirilen kurallar toplum içinde dağılarak kişilerin suç işlemesine neden olmaktadır. Bu kuramı benimseyen kuramcıları rekabet, iş bölümü, göç gibi toplumsal kavramlar ile suç olgusu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir.

Suçluluğunun nedenini sosyolojik olarak açıklayan başka bir teoriye göre kültürel aktarım suçlu davranışının temel belirleyicisidir. Bu teoriye göre suçun temelini oluşturan

kaynak kültürel ve toplumsal dinamiklerdir. Bu görüşü inceleyebilmek adına çocuk suçluluk oranının yüksek ve düşük olduğu alanlarda çalışmalar yapılırken bu alanlar arasında kültürel ve toplumsal olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çocuk suçluluğun fazla olduğu yerlerde çağdaş ve evrensel değerler gibi ortak değerlerin çocuk suçluluk oranları daha düşük olan yerlere göre oluşmadığı saptanmıştır. Ayrıca bu çocukların ebeveynleri ve sosyal kurumlar tarafından daha çok görmezden gelinerek, ihmal edildiği belirlenmiştir (23).

Sosyal öğrenme kuramı birçok davranışta olduğu gibi suça iten davranışların da öğrenildiğini savunmuştur. Bu kuram 'Etiketleme Kuramı' olarak da adlandırılırken temsilcisi Sutherland'dır (13). Bu kuramcılara göre de suçlu davranışın kazanılması sürecinde değerlerin, tutumların, inançların rolü büyükken, suçlu davranışının desteklenmesi ve öğrenilmesinde ise pekiştirme, cezalandırma, model alma yolu etken olmaktadır. Suçlu davranışın kaynağının sosyal çevreden geldiğini belirtmişlerdir (24). Sutherland bir çocuğun içinde bulunduğu çevreye göre suçlu bir birey olduğu gibi çok saygın bir bireye de dönüşebileceğini savunmuştur.

Kentleşme kuramcılarına göre ise şehirlerde kentleşme arttıkça göçmenler toplum içinde daha çok soyutlanıp yabancılaşmaktadırlar bu sebeple sosyal çevreleri ile iletişim kurmakta zorlanmakla beraber daha fazla suçlu davranış göstermektedirler. Bu kuramcılara göre suçlu bireyler kendi sosyal çevreleri dışında suç işleme eğilimi göstermektedirler (5).

Sosyal bağ teorisine göre, kişinin toplum içindeki bağlarının azaldığı ya da koptuğu zamanda suçlu davranışı oluşmaktadır. Kişi toplum içinde ailesine, sosyal çevresine, akranlarına, eğitimcilere, eğitim kurumlarına bağlılık göstermektedir. Hirschi'ye göre ise kişinin sosyal çevresi ile kurduğu sosyal bağları ve kişisel ilişkilerinin bağları zayıfladıkça suç davranışına eğilim artış gösterecektir (25).

Karl Marx'ın fikirlerini benimseyen kuramcılar suçlu davranışının toplumlarda oluşan ekonomik sınıfsal farklılıklar sonucu oluştuğunu savunmuşlardır. Sanayileşme sonucu toplumlarda oluşan ekonomik farklılıkların sınıfsal ayrımlara yol açtığı bu sebeple suçlu ve suç davranışının oluşum gösterdiği yönünde fikir birliği sağlanmıştır (26).

2.4. Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Suçluluğu

Çocuk olgusu toplumun yapısına, sosyal düzenine, kültürüne, inançlarına, ekonomisine göre değişim gösteren bir olgudur. Gelişim psikolojisine göre çocukluk çağı

çocuğun 14 yaşına kadar olan sürecini kapsar. Çocukluk çağının bitişinden sonra ergenlik çağının başlamasıyla psikolojik olarak çocukluk sona ermiş demektir. İnsanoğlunun gelişim dönemleri doğumdan ölümüne kadar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık olarak ayrılırken çocuk ve ergen kavramını birbirinden ayrı tutmaktadır. Ancak ‘çocuk suçluluğu’ kavramı ele alındığında psikolojik olarak ayrı sınıflandırılan ‘ergenlik’ ve ‘çocukluk’ kavramları birleşmiştir (27). Yasal olarak çocuk kavramı 18 yaşına kadar olan bireyleri kapsamaktadır. Bu bireyler psikolojik, biyolojik, fizyolojik, sosyolojik olarak henüz gelişimleri tamamlamamışlardır.

Suç ve çocuk kavramları birlikte ele alındığında ‘suçlu çocuk’ kavramı oluşturulurken korkutucu ve üzücü bir terim halini almaktadır. Batı literatüründe ‘*juvenile delinquency*’ adıyla anılırken ülkemizde ‘suça sürüklenen çocuk’ ve ‘reşit olmayanın suçluluğu’ olarak tanımlanmaktadır (1). Dünyada çoğu ülkede çocuk suçluluğu oranları gün geçtikçe hızla artış göstermektedir. Bu artış da çocuk suçluluğunun büyük bir evrensel ve toplumsal sorun halini aldığı göstermektedir. İngiltere’de yasal olarak çocukluk yaş sınırı 10 ile 17 yaş arası sayılırken Amerika’da ise alt sınır 7 yaşına kadar düşebilmekte iken üst sınır ise 18 yaşını doldurmuş olmaktadır. Kanada’da yaş sınırı 12 ile 18 yaş aralığındadır. Yasal olarak yaş sınırı aralığı belirlenirken gelişim dönemi ihtiyaçları, ergenlik dönemi özellikleri, ergenlik dönemi sorunlarını göz önüne almak gerekmektedir (16).

Dünyada istatistiksel olarak bakıldığında çocuk suçluluğu birçok ülkenin, topluluğun ve kültürün ortak sorunu halini almıştır. Gelişmiş ve gelişim gösteren birçok ülkede çocuk suçluluğunu etkileyen değişkenlerden en önemli etken kentleşmedir. Erkek suçlu çocukların en çok işlediği suç türü hırsızlık ve şiddetken bu suçlu çocukların alkol, sigara, uyuşturucu madde kullanım oranlarında artış görülmektedir (27).

İstatistiksel olarak bakıldığında ülkeler arasında çocuk suçluluğunun artış oranını en yüksek olduğu Amerika Birleşik Devletleri’dir. Bu ülkede 1980’li yıllardan 2000’li yıllara oranla %41 artış görülmektedir. Çocuklarda en yaygın görülen mala karşı işlenmiş suçlardır (28,30). Almanya hukuk sistemine göre 14 yaşına kadar olan bireylerin işledikleri suçlar çocuk suçluluğu olarak görülmektedir. Almanya’da 2007 yılında polis teşkilatının verilerine göre çocuk suçluluk oranının tüm suç oranına kıyasla %12 ‘lik kısmı oluşturmaktadır (31). Rusya’da çocuk suçlu oranı yetişkin suçlulara kıyasla $\frac{3}{4}$ oranında fazlalık göstermektedir. Çoğunlukla çocuk suçluluğu yaşları 14-17 yaş aralığında yoğunlaşmıştır. Çocuklarda suç oranları hırsızlık, tecavüz de fazlayken gasp, cinayet daha az orandadır (32). Avusturalya da 2003-2007 yılları arasında yapılan

incelemelerde cezaevlerinde bulunan çocuk sayısında her yıl %6 oranında artış göstermektedir (31). Çin'de 2003 yılında yapılan araştırmaya göre tutuklanana bütün suçlu bireylerin %9.1 ini çocuk suçlulardan oluşmaktadır (33). Türkiye'de yıllara göre çocuk suçluların işlediği suç türlerinin oranlarında değişiklikler görülmektedir. Yapılan araştırmaya göre Adalet Bakanlığında 1975 yılındaki veriler incelendiğinde 1186 genç içinde en yüksek oranda sahip suç %37 ile cinayet %32 oranı ile cinsel suçlar %27 ile hırsızlık suçu olduğu görülmektedir(7). 1998 yılında İzmir Buca İslahevinde kalan 144 SSC ile yapılan araştırmada %54 ile mala yönelik suçların %27 ile şahsa yönelik suçların %18 ile cinsel suçların oluşturduğunu saptamıştır (34).Türkiye'de 2019 yılında ise güvenlik birimine getirilen çocukların karışmış oldukları olayların 168.250 si suça sürüklenmiş olmaları sebebiyle gerçekleşmiştir. Bu SSC' lerin %31.7 ile yaralama % 25.6 ile hırsızlık %8,1 ile Pasaport kanununa muhalefet ile %6.9 ile göçmen kaçakçılığı ile % 4.6 ile uyuşturucu satışı veya uyuşturucu madde kullanımını oluşturmaktadır. Türkiye'de SSC' ler hakkında açılan davalardaki suç dağılımlarında ise en yüksek %42.6 ile mal varlığına karşı suçlarken diğer en yüksek suç dağılımı %18.2 ile hürriyete karşı suçlar oluşturmaktadır (35).

Çocuk suçluluğunun belirli özellikleri evrenselken bazı özellikleri ülkeye topluma ve kültüre göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin Afrika kıtasında çocuk suçluluğun önemli bir özelliği sosyo-ekonomik faktörler olan açlık, fakirlik, para ve temel ihtiyaçlar, işsizlik gibi etmenlerken Asya ülkelerinde ise genellikle şehirleşmeye bağlıdır. Asya ülkelerinde gençlerde gittikçe arttığı görülen suç türleri genellikle şiddet uyuşturucu, kız çocuğu ticareti gibi suçlardır. Latin Amerika'da ise ekonomik sebeplere bağlı suç davranışları çoğunlukla görülmektedir. Bu bölgede çocuk suçluluğu özellikle evsizlik, işsizlik gibi faktörle ilişkilendirilmektedir. Türkiye'de ise çocukların suçla ilk karşılaşmaları tehdit, kavga gibi suçlarla olmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik yapıya sahip ailelerin çocukları suça karışırken bu çocukların eğitim seviyelerinin de düşük düzeyde oldukları görülür (36).

2.5. Hukuki Açıdan Çocuk Suçluluğu

Dünyada ve ülkemizde çocuk kavramı ve çocuk suçluluğu kavramı yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Bu yasal düzenlemeler ülkelerin toplumsal yapıları, kültürel özellikleri, değer yargıları gibi özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir.

2.5.1 Türkiye’de Hukuki Olarak Çocuk Suçluluğu

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de çocuklar özel düzenlemeler ve yasalarla korunmaktadır. Bu düzenlemeler anayasamızda ‘çocuk hakları’ olarak 41. madde ve 61. maddede geçmektedir.

41. maddede çocuğun korunmasının oluşumu ‘ailenin korunması ve çocuk hakları’ olarak belirlenmiştir. Bu kanun maddesi’’ *Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.*’’

Bu düzenleme ile hedeflenen ailenin birlik ve refahının korunması, ebeveynler ve çocuklarının daha iyi yasal şartların ortamının oluşturmaktır. Bu maddede ailenin Türk halkının temel yapısı olduğu belirtilerek bu temel taş olan aile korunarak çocukların da korunması gerçekleştirilmiş olacaktır. Devlet çocukları istismar ve şiddetin tüm çeşitlerinden genç bireyleri de suç, alkol uyuşturucu, kumar gibi istenmeyen davranışlardan konuma konusunda tüm önlemleri almaktadır.

Anayasamızın 61. maddesinde ise korunmaya ihtiyaç duyan tüm çocuklar için “*Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.*” İbaresini bulunmaktadır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur. Toplum içine tekrardan kazandırılması için alınabilecek bütün tedbirleri uygulanacağı belirtilmiştir. Bu maddeler ile anayasamızda oluşturulan düzenlemeler ile çocuğun suça sürüklenmesinin önlenmesi ve toplum içine kazandırılması sağlanmak hedeflenmiştir (33).

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu:

TCK’da çocuk kavramı için “Henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır ve bu tanım yaş aralığı olarak da şöyle tanımlanmıştır. “*Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.*” Şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanıma göre çocukların cezai yükümlülükleri düzenlenirken yaş aralığına

göre sınıflandırma yapılmıştır. Kanuna göre 12 yaşına bitirene kadar çocuğun cezai yükümlülüğü bulunmamaktadır. Çocuk suçu işlediği esnada 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamış ise kısmi olarak cezai ehliyeti bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda çocuğun işlediği suç davranışının hukuki bakımdan ne ifade ettiğini oluşabilecek muhtemel sonuçları algılayıp algılamadığına bakılmaktadır. Çocuğun suç davranışının bilincinde ve suçlu davranışının sonucunda oluşabilecek sonuçları kavrayabilecek durumdaysa ceza belirli indirimler uygulanarak verilmektedir. Eğer çocuk suç davranışını gerçekleştirdiği esnada 15 yaşını bitirmiş 18 yaşını henüz bitirmemişse işlemiş olduğu suç davranışını kavrayabilecek ve bu davranış sonucunda oluşacak olası sonuçları anlayabilecek durumda olduğu yasalar tarafından kabul görmüştür. Suç işlemiş çocuğa yine belirli indirimler uygulanarak ceza verilmektedir.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Çocukların korunmasıyla ilgili bu kanun 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre çocuk 18 yaşını henüz doldurmamış bireyi temsil etmektedir. Suça sürüklenen çocuklar ile korunmaya gereksinim duyulan çocukların korunması bu kanun ile sağlanmıştır. Kanunda çocukları koruyucu ve destekleyici tedbirler bulunmaktadır (37).

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir (madde 5/1(a, b, c, d, e)).

Bu tedbirlerle amaçlanan çocuğun öncelikle aile ortamında ve toplum içinde devlet tarafından yasalarca korunarak yüksek yararının sağlanmasıdır. Evrensel bir sorunsal olan çocuk suçluluğu tüm toplumların çözüm bulması gereken bir olgudur. Suça sürüklenen çocuğun işlediği suç davranışından sonra en önemli olan suça itilmesinin ardında bulunan etmenleri inceleyerek çocuğun yüksek yararı gözetilerek yargılanmasıdır. Bu sebeple çocukların yetişkin kişilerden farklı yasal düzenlemelere sahip olmaları gerekir ve oluşturulan bu düzenlemelerle yargılanmaları sağlanırken yetişkinlerden farklı mahkemelere sahip olmalıdırlar. Bu oluşturulan mahkemeler ise çocuk mahkemeleridir (38,39).

Çocuk mahkemeleri hakiminin ve savcının çocuğun yargılanması aşamasında yüksek yararını düşünerek oluşturulabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirlerin belirlenebilmesi için hakimin adli destek görevlilerinden oluşan adli destek ve hizmetleri müdürlüğüne bağlı psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacıların sosyal inceleme raporu talep etmesi sonucu oluşturulup tedbir belirlenmiş ve çocuğun yararı korunmaktadır.

2.5.2. Dünyada Hukuki Olarak Çocuk Suçluluğu

Evrensel olarak çocukların yüksek yararı için düzenlemeler:

1- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Bu sözleşme 1989 yılında kabul edilmiştir. Bu sözleşme Birleşmiş Milletlere üye olan bütün ülkeler tarafından imzalanmıştır. Sözleşmeye göre kim olduğuna, doğduğu yere, ırkına, diline, dinine, cinsiyetine bakmadan dünyadaki bütün çocukların haklarını içermekte ve tanımlanmaktadır. Sözleşme ile çocukların yüksek yararları gözetilip evrensel amaçlar ve kurallar belirlenerek çocuğun korunmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Çocukların özel olarak ilgiye ve yardım hakkına sahip olduklarını anımsatılarak, toplumun temel taşı olan ailenin mutluluğu ve refahı için çocukların gelişim gösterebilecekleri ortamı oluşturarak ailenin de beklenen sorumlulukları gerçekleştirmesi için gerekli yardımı ve korumayı sağlamak zorunluluğuna

değmektedir. Çocuğun kişiliğinin topluma ve sosyal çevresine uyumlu olabilmesi için mutlu, huzurlu ve sevgi dolu bir aile yapısı içinde yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu sözleşme insan hakları yasası yerine geçmekte ve ulusla arası hukukta çocukları koruyan en kapsayıcı sözleşme niteliğindedir. Çocukların haklarını gözetirken 4 ana prensip üzerine kurulmuştur. Bu prensipler 4 adet temel hakkı temsil etmektedirler.

A-Yaşama ve Gelişme Hakkı

B- Çocuğun Yüksek Yararının Korunması

C-Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi

D-Ayrımcılığın Önlenmesi

Bu temel haklar çocuğun yüksek yararı düşünülerek herhangi bir özelliğe ve sınıflandırmaya bakılmaksızın yani ayırım yapmadan tüm dünya çocukları gözetilerek oluşturulmuştur(40).

2- Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Bu sözleşme 1996 yılında Strasburg'da imzalanmış ancak 2000 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise 09.06.1999 yılında imzalarken 18.01.2001 yılında onaylanmıştır. Sözleşmede 18 yaşını bitirmiş kişiler çocuk olarak kabul görmekte ve bu çocuklara uygulanmaktadır. Bu kurallara göre çocukların özgürlüklerinden mahrum edildikleri dönemde her türlü tehlikelere karşı savunmasız olduğunun bilincinde olarak çocuklara karşı davranış ve tutumlarda dikkatli ve özenli olunması ve bu süreçlerde çocukların özel olarak koruma altında tutulmaları gerektiğini bildiren kuralları içermektedir (40).

3-Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri

Bu sözleşme Riyad ilkeleri olarak da bilinmektedir. Dünyada çocuk suçluluğunun önlenmesi amacıyla uluslara arası, ulusal, bölgesel olarak yaklaşımlar ve stratejiler belirlenmiştir. Sözleşmedeki ilkeler öncelikle bu çocuklara ücretsiz eğitim hakkının sunulması, dünyada her çocuğun temel olarak insani haklara sahip olduğunun öncelikte olması durumu belirtilmiştir. Marjinal koşullarda yaşayan, istismar edilen, ihmal edilen, uyuşturucu madde kullanımına teşvik edilen, çevresinde sosyal risk faktörlerine açık olan çocukların varlığının kabul edilip toplumun düzeni, refahı göz önüne alınarak hazırlanmıştır (41).

Riyad ilkeleri suç kavramı ve çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesinin amaçlandığı bütün toplumlar ve kültürlerin uygulayabileceği genel kurallardan oluşmaktadır. Bu kurallar ve ilkeleri uygularken gerekli olan kişi, kurum ve kuruluşları belirterek bu yetkililere gerekli olan sorumlulukları yüklemektedir (42). Riyad ilkeleriyle amaçlanan suça sürüklenen çocuğun cezaevi gibi kapalı ortamlarda tutulmasının en az seviyeye indirilmesidir. Bu sözleşmeye dahil olan ülkeler çocuklara uygulanan cezaların çocukların onurlarını kırıcı ve onları aşağılayıcı olmaması yönünde gerekli özenin gösterilmesi, çocukların iyiliğini ve refahını arttırmaya yönelik yeni yasaların tasarlanması ve suçlu çocukların cezalandırılması sürecinde yargılamalarının adil bir düzende uluslararası olarak çalışmalar yürütülmesi ve bu çocuklar yasalarla güvence altına alınmalıdır (43).

4-Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar

Bu düzenleme 1984 yılında Pekin’de imzalandığı için Pekin kuralları adıyla da ifade edilmektedir. Bu düzenlemeye göre kuralları imzalayan devletlerin bünyesinde bulunan çocuklar için yaşam şartlarının iyileştirilmesi, çocukların suçlu davranıştan uzaklaştırılması için gerekli önlemlerin alınmasıyla sorumludurlar. Çocukların suça karışmaması için ailelerinin desteklenmesi ve çocuğun suç işlemesi durumunda da iyileştirilmiş koşullarda yargılamaların yapılması için gerekli olan önemin gösterilmesidir. Çocuğun suçlu davranışının hukuki sonuçlarının yanı sıra ahlaki ve psikolojik sonuçlarını anlayabilecek ve algılayabilecek yeterlilikte olmaması durumunu da göz önüne alarak çocuğun cezai ehliyet yaşının yeniden belirlenmesidir.

Çocuğun yargılanma aşamasına geçmeden soruşturma aşamasında çocuğun yüksek yararı düşünülerek gizlilik kurallarına özen gösterilmelidir. Bu aşamada suça sürüklenen çocuğun kişisel bilgileri ve kimlik bilgileri dahi hiçbir koşulda yayınlanmamalıdır çocuğun tutuklanması durumunda ilk ailesi ya da yasal olarak bakımından sorumlu olan kişilere haber verilmelidir. Çocuğa yasal hakları her süreçte anlatılmalıdır. Eğer başka idari çözümlerle halledilebilecek bir sorun var ise mahkeme aşaması sonraki plan olarak düşünülmelidir. Çocuğun tutuklanması şartı olan durumlarda tutukluluk süresi mümkün oldukça en aza indirgenmelidir. Suçlu çocuğa özel olarak polis teşkilatında birimler kurulmalı ve bu çocuklarla iletişimi sağlayabilmek adına bu alanda

çalışan personellere çocuğun psikolojisini öğrenebilmeleri için eğitimler verilmelidir (44).

5. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunmasına İlişkin Kurallar (Havana kuralları)

Bu düzenleme Havana kuralları adıyla da anılmaktadır. Suçlu çocuğun özgürlüğünden mahrum kaldığı kötü tavırlara maruz kaldıkları, her çeşit koşullara karşı savunmasız olduklarının farkında olunarak cezaevleri gibi kapalı kurumlarda kaldıkları süreç boyunca onlara karşı olumlu davranış, tutum gösterilmesi ve koruma altına alınarak çocukların yasal hak ve refahlarının güvenceye alınması için oluşturulmuştur.

Havana kurallarının temel prensipleri uluslararası ve ulusça düzenlenen yasalarca çocuğun kültürel, sosyal, ekonomik, siyasal bakımdan hakları özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları koşullarda gözetilerek gerekli olan özen verilmelidir (43).

2.6. Çocuk Suçluluğun Nedenleri

Çocuk suçluluğunun nedenleri kendine özel olarak çok yönlü incelenerek görülebilecek bir boyuta sahiptir. Çok yönlü analiz ve faktör incelemesi yapılarak birçok sosyolojik unsura ulaşılabilmektedir. Bu sosyolojik unsurlar risk faktörü olarak da ifade edilmektedir. Bu risk faktörleri suçun tanımlanması, sıklığının belirlenmesi, suçun başlangıcını, hangi durumlarda ortaya çıktığını yorumlayıcı ve tahmin edilmesini sağlamaktadır. Çocukların suça sürüklenmesine sebep olan risk faktörleri bireysel, ailesel, çevresel, psikolojik olarak sınıflandırılmıştır.

2.6.1. Bireysel Nedenler

Çocuk suçluluğuyla ilgili literatürde bireysel özellik olarak adlandırılan cinsiyet, yaş, zekâ, alkol ve madde kullanımı, psikolojik bozukluklar, genetik faktörler, fiziksel faktörler gibi birçok kişisel özelliğin araştırılarak suçlu davranışına yol açan etmenler üzerinde etkili olabileceği incelenmiştir.

Bireysel etmenlerin içinde cinsiyet faktörü önemli bir etmen olarak görülmüştür. Dünyada ve ülkemizde yapılan araştırmaların birçoğunda erkeklerin kadınlara oranla suçlu davranışının yüksek olduğu görülmüştür (16). Cinsiyete göre suç oranı farklılığının toplumların kültür ve gelenek göreneklere göre bireylere farklı roller biçmesinden olduğu açıklanmaktadır. Toplumlara göre değişkenlik gösterse de genel olarak kadınlardan beklenen nezaket, fedakârlık, bağlılık, isteklere duyarlılık olduğundan bu bireylerin

başkalarına zarar verici, incitici olumsuz içeren suçlu davranışını gerçekleştirme ihtimalleri düşmektedir. Toplum tarafından erkeklerden beklentiler ise rekabet, saldırganlık, hakimiyet, bağımsızlık gibi davranışlar olduğundan toplum tarafından erkek çocukların davranışlarının kontrolü daha az olduğundan bu bireyler yetiştirilirken daha az denetlendiğinden daha çok risk alma davranışı gerçekleştirebilmektedirler. Bu beklenti farklılığı da erkekleri daha kolay bir biçimde suçlu davranışa sürüklemektedir. Yapılan bazı araştırmalara göre cinsiyet ve yaş faktörünün birbiriyle bağlı olduğunu yaş artışının suç davranışını pekiştirici bir etken olduğu öne sürülmektedir. Çocuk suçluluğunun yoğunlaştığı seviyenin 14 yaş olduğu sebebinin de bu yaştan ergenlik dönemindeki kimlik karmaşasının geçiş evresi olduğu ifade edilmektedir (4).

Çocuklarda oluşan suç davranışının üzerinde kalıtsal özelliklerin etkisi olduğunu savunan Lombroso ilk defa suç olgusunun doğuştan geldiğini belirtmiştir. Lombroso bütün çocuklarda olmasa da bedensel ve psikolojik bozukluklarla doğan bazı çocuklarda doğuştan oluşan bedensel engellilik, hastalıklar, zekâ geriliği, epilepsi ve metabolizmayla ilgili bozuklukların suç davranışına etki edebileceğini benimsemiştir (4) Suç olgusu ve bedensel yapının ilişkisini inceleyen diğer araştırmacı da Sheldon genel beden yapısını 3 sınıflamayla ayırtmıştır. Bunlar ‘Mezomorf ‘beden yapısı kaslı ve atletik vücuda sahip bireyleri ifade ederken ‘endomorf ‘beden yapısı da kilolu bireyleri ve ‘ektomorf ‘beden yapısına sahip olan bireylerin ise ince ve uzun yapıda olduklarını belirtmiştir. ‘Mezomorfların ‘daha çok saldırgan tavırda olduklarını bu sebeple suçlu davranışına daha yatkın olduklarını savunmuştur. Sheldon beden yapısı ve psikolojik bozukluklar arasında etkili bir bağlantı olduğunu ileri sürmüştür (30). Sheldon çocuğun doğuşken suçlu olduğu görüşünü kabul etmezken çocuğun beden yapısının suç davranışının değişkenlik gösterdiğini savunmuştur. Bu görüşe göre bireylerin bedensel yapılarıyla kişilik yapılarıyla önemli bir ilişkini olduğunu ileri sürmüştür. Beden yapılarının suç davranışında etkili olduğunu belirtirken suç davranışına nasıl yönelttiğini açıklayamamıştır (29).

Çocuk suçluluğunu psikolojik bozukluklarla açıklayan yaklaşımlara göre ise suç davranışının kişilik yapısındaki sorunlardan meydana geldiğini bir tepki sonucu oluştuğunu savunurlar. Bazı kuramcılar egoda oluşan dengesizlik ve işlevsel bozukluk ile suça eğilimin açığa çıktığını savunmuşlardır. Egoda oluşan işlevsel bozukluk ile çevresiyle ilişkileri zayıf olan, kapasitesinden emin olamayan, ailesinin ihmal ettiği çocuklarda özellikler ergenlik evresinde sürekli karmaşa ve gerginlik hissi sonucu

çocukta zayıf bir benlik gelişimi gerçekleşir. Böylece bu çocuk yetişkinlerle sorunlar yaşayan, yalnızlık ve yabancılaşan bir birey halini alır. Ebeveynlerine düşmanca hislerini belirtmediğinde suçlu davranışları geliştirebilmektedir. Suçlu davranışların gelişimi akranlarıyla kavga etme, davranım bozuklukları, yalan söyleme, hayvanlara eziyet etme gibi sorunlu davranışlar ile başlangıç göstermektedir (1).

Çocuk suçluluğunu düşük zekâ seviyesinin olduğunu savunan araştırmacıların başında Goddard bulunmaktadır. Goddard düşük zekâyâ sahip olan bireylerin davranışlarının yol açtığı sonuçları kavrayamadıklarından suç işleyebildiklerini belirtmiştir. Zamanla yapılan araştırmalarla zekâ testlerinin gelişim göstermesiyle suçluluğun oluşumunun zekâ geriliğinden kaynaklandığını ileri süren görüşler önemini yitirmiştir. Yavuzer suç davranışı üzerinde zekâ geriliğinin etkisi yerine çocukta öğrenme güçlüğüünün incelenmesi gerektiği görüşünü savunmuştur (4,45).

Madde bağımlılığının da suça eğilimi arttırdığını savunan araştırmacılara göre uyuşturucu madde yoksunluğu sebebiyle suçlu davranışa sürüklendiklerini araştırma sonucuna göre madde kullanan çocukların kullanmayanlara göre 1/5 oranında suç işleme davranışı görülmektedir (1).

Suç davranışının bireysel özellikleri yanında daha çok çevresel nedenler öne çıksa da suça eğilim ve suçlu davranışın oluşumunda tüm etmenleri birlikte değerlendirmek gerekse de çocuktaki tek başına bireysel özelliklerin de suç oluşumundaki etkisi yadsınamaz.

2.6.2. Ailesel Nedenler

Yapılan birçok araştırma çocuk suçluluğunda ailesel faktörlerin büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Psikoanalitikçiler çocukluk yaşantıların suç davranışında risk faktörünü oluşturabileceğini savunurken sosyal öğrenme kuramcılar ise suç davranışını rol model alma, taklit gibi sosyal öğrenmeyle oluşabileceğini bu sebeple aile ve sosyal çevrenin gözlemlenmesi sonucu oluştuğunu vurgulamaktadırlar. Ekolojik kuramcılar da çocuktaki suç kavramının oluşumunu ailenin yapısal özellikleri ile içinde yaşanılan sosyal çevre ve kültürün etkili olduğunu açıklamışlardır(13).Çocuk suçluluğu üzerine yapılan araştırmalara göre ailenin düşük eğitim seviyesine sahip olması, gelir düzeyinin düşük olması, parçalanmış dağınık aile yapısı, ailedeki çocuk sayısı, ilgisiz ve otoriter ebeveyn tutumu, işsizlik, ailede madde kullanımı, ailede suçlu bireylerin oluşu, sevgisizlik gibi birçok ailesel faktörün etkili olduğu belirlenmiştir(12,46).

1. Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi

Çocuk suçluluğundaki ailesel faktörlere bakıldığında ebeveynlerin eğitim düzeyleri ön plana çıkmaktadır. Suçlu çocukların ailelerinin düşük eğitim seviyesinde oldukları ya da okuryazar olmadıkları görülmektedir (47). Çocukların dünyaya geldikten sonra ilk eğitim gördükleri yer olarak aile tanımlanmaktadır bu sebeple topluma uyumlu bir birey yetişmesi için ilkokullarının yetiştirme konusunda yetkin olmaları gereklidir (48). Yavuzer'in yaptığı araştırmaya göre suçlu çocukların ebeveynlerinin düşük eğitim seviyesinde olduğu saptanmıştır. Suçlu çocukların annelerinin %76.6'sının okuryazar olmadığı babalarının ise %40.7'sinin okuryazar olmadığı belirlenmiştir (4). Avcının 2008 de yaptığı araştırmaya göre ise suçlu çocukların annelerinin %55'inin babalarının %11'inin okuryazar olmadığı saptanmıştır (49).

Yapılan çalışmalar suça sürüklenen çocuğun anne ve babasının eğitim düzeyinin suça itilmede etkin bir rol oynadığını gösterse de bu çalışmalar sadece SSC' ler ile yapıldığından tüm eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin çocukları suça sürüklenmektedir sonucu çıkamaz.

2. Ailenin Ekonomik Düzeyi

Ailede ekonomik olarak çocuğun yetişmesini etkileyecek kadar bir yoksunluk ve zorluk varsa bu şartlar sağlık sıkıntıları, geçim ve beslenme yetersizliği, konut sıkıntısı, eğitim seviyesi düşüklüğünü gibi etkenleri de içinde barındırmaktadır. Bu koşullarda yaşayan çocuklarda uyumlu, güvenli, güçlü kişilik yapısını kazanmalarının zorlaşacağı savunulmaktadır (51,52). Ekonomik sorunlar aynı zamanda aile içi şiddet, ihmal, suça yönelme gibi etmenlere yol açabilmektedir sahiptir (53).

Yapılan çalışmalara göre suça sürüklenen çocukların babalarının düşük gelir getiren mesleklere sahip oldukları annelerinin ise çalışmadıkları belirtilmiştir (54). Düşük gelire sahip olan ailelerde yetişen çocukların açlık dürtüsünün hırsızlık eğilimine sebep olduğu düşünülmektedir. Genellikle ekonomik sorunlar yaşayan ailelerde çocuğun eğitimden ziyade çalışıp ev ekonomisine destek olması beklendiğinden çocuğun okula gitmesi, yaptığı devamsızlıklar dikkate alınmamaktadır. Ailenin okul kontrolü dışında olan çocuk sosyal çevresinin kötü etkisi tarafından madde kullanımı, kavga, hırsızlık gibi suç davranışıyla tanışma ihtimali artmaktadır (13,15). Sutherland' a göre SSC' lerin %79'unun ailelerinin düşük ekonomik seviyede olduklarını belirtmiştir. Yavuzer'in

cezaevindeki çocuklar ile yaptığı araştırmada SSCÇ' lerin ailelerinin %31.4 ünün çok düşük ekonomik seviyede olduklarını göstermiştir (4).

3.Ailede Madde Kullanan Bireylerin Varlığı

Çocuğun sosyal çevresinde uyumlu ve başarılı bir birey olmasını sağlayıcı faktör aile bireyleri ve çevresinde olumlu rol model olabilecek bireylerin olmasına bağlıdır. Genellikle bu bireyler çocuğun birincil çevresini oluşturan anne, baba ve kardeşleridir. Rol model olabilecek bu bireylerin her ne kadar olumlu davranışları önem arz ederken olumsuz davranışları da önem teşkil etmektedir. Aile bireylerinin uyuşturucu madde ve alkol kullanımı çocuğun madde kullanımını ve suçlu davranışa eğilimin riskini arttırmaktadır (55). Suçlu çocuklar üzerinde yapılan araştırmaya göre çocukların suçlu davranışa itilmesinin nedeni olarak aile içinde en az bir bireyin madde bağımlısı olduğunu göstermektedir (8).

Çocuk suçluluğu ve ailedeki madde kullanımı etkisini inceleyen Gluecklar'ın araştırmasına göre SSCÇ' lerin %23 ünün annelerinin alkol bağımlısı olduğunu ortaya çıkarmıştır (4). İzmir ilinde SSCÇ' ler ile yapılan araştırmaya göre ise suçlu çocukların %62 sinin babalarının madde kullanımı olduğunu saptamıştır (56).

Aile bireylerinde alkol ve madde bağımlılığının olması çocuğun olumsuz rol model oluşturarak bu bağımlılıkları davranış örüntüsü haline getirerek suç davranışında büyük risk faktörü oluşturmasıdır (57).

4. Parçalanmış Aile

Parçalanmış aile ebeveynlerden birinin ölümü, ebeveynlerin aileyi terk etmesi, boşanma gibi nedenlerle oluşarak ailenin dağılmasını ifade etmektedir. Aile bireylerinin suç işleyip hapse girmesi, alkol ve madde bağımlılıklarının olması, ailenin ekonomik sorunlar yaşaması nedeniyle sıkıntılar yaşayan ailenin çözümler bulamayan ailenin dağılmasına neden olabilmektedir. Bu dağılma sonucu çocukta riskli davranışlar oluşabilme olasılığı artmaktadır. Bu olasılığın azalması çocuğun çevresindeki destek mekanizmasına bağlıdır çocuğun çevresine ve ailesinin parçalanma durumuna adaptasyonu sağlanmaz ise davranış bozukluklarının oluşması kaçınılmaz olmaktadır (57). Bowlby'e göre parçalanmış ailelerin çocuklardaki suç davranışına yönelim göstermesinde etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle çocuğun ilk beş yılında annenin bakım ve gözetiminden mahrum kalması çocuk suçluluğu gibi birçok olumsuz etki

yaratabileceğini savunmuştur (58). Ebeveynlerin boşanması çocuğu birçok olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Boşanma durumundan sonra aile içinde oluşan şiddet, ihmal, boşanma sonrası çocuğun bakım ve gözetimini sağlayacak kişi, ekonomik sıkıntılar gibi pek çok etmen çocuğun boşanma durumundan sonra ne derece etkileneceğini belirleyebilmektedir(13). Yavuzer'in 1987 yılına yapmış olduğu araştırmasına göre SSC'lerin %22 sinin parçalanmış ailelere sahip olduğu %47 sinin de ebeveynlerinin farklı zamanlarda ayrılık yaşadıklarını saptamıştır (4). Dönmezer'in 124 SSC ile yapmış olduğu araştırmaya göre SSC'lerin %57 sinin anne ya da babasının hayatta olmadığını saptamıştır (5). Abrahamsen 1960 yılında yapmış olduğu araştırmalara göre SSC'lerin suça eğilim göstermelerindeki parçalanmış aile durumundan ziyade o esnada aile içindeki çatışma, uyumsuzluk ve huzursuzluktan kaynaklandığını savunmuştur (59). Çocuğun hayata ve çevreye adaptasyonunu saplayan birincil öğrenme alanı olarak aile yaşamındaki dağılma ve parçalanmalar çocuğu riskli davranışlar ve suça eğilim gibi olumsuz sonuçlara itebilmektedir.

5. Ailedeki Çocuk Sayısı

Çocukta suç davranışının oluşumunun birçok sebebi vardır. Bu sebeplerin arasında ailenin geniş yapıda olmasıdır. Günümüz şartlarında kentsel yerlerde azalma gösterse de kırsal yerleşkelerde ve büyük şehirlerin bazı gecekondulaşan kesimlerinde yüksek orandadır. Yavuzer'in SSC'ler üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre aile genişledikçe yani çocuk sayıları arttıkça suç işleme oranlarının artış gösterdiğini saptamıştır. SSC'lerin %62.5 inin kardeş sayılarının 4 ve üzeri sayılarda olduğunu ortaya koymuştur (4). Ögel'e göre ise suç davranışı riski altındaki çocukların kardeş sayılarının fazla olduğu ailelerden oluşmaktadır Ailede çocuk sayısı artınca çocuklara gösterilen ilginin dağılacağı bu sebeple çocuğun ihtiyaçlarının yeteri kadar giderilemeyeceği, bu çocuklarında suça itilmesine sebep olan riskli davranışları sergileme olasılıkları artış göstermektedir (1). Ailenin kalabalık yapıda olması ebeveynlerin uyumlu, dengeli ve etkili bir tutum göstermesini zorlaştırmaktadır bununla beraber riskli davranış sergileyen kardeşler diğer çocuklara olumsuz yönde rol model olabilmektedirler. Ailenin kalabalık yapıya sahip olması çocuğun çevredeki risk faktörlerine ve suça sürüklenme durumlarına daha fazla savunmasız kalmasına sebep olmaktadır(54,60).

6. Ailede Suçlu Bireyin Varlığı

Aile bireylerinin arasından suç geçmişi olan bireyin varlığı çocuğun suç davranışına yönelimini arttırıcı bir faktör olmaktadır. Bunun nedeni çocuğun dünyaya geldikten sonra ilk öğretileri alıp davranış örüntüsü kazandığı yer aile ortamıdır. Dolayısıyla ailede suç davranışını özendirici olumsuz bir rol modelin varlığı risk teşkil eden davranışları ve çocuk suçluluğunu çocuğun gözünde normalleştirmektedir (4). Çocuğun suç işleyen ve cezaevine giren ebeveyne sahip olması hem olumsuz rol model hem de parçalanmış aile yapısına zemin hazırladığı için çift yönlü bir risk faktörü halini almaktadır (38). Çocuğun sosyal çevresi ve toplumda hangi davranışların doğru hangilerinin yanlış olduğunu öğrenmesi ailede içinde rol modelin taklidi sonucu gelişim göstermektedir. Çocuğun davranış örüntüsü oluşurken yanlış modellerin varlığı çocukta derin yaralar açabilmektedir. Yani olumlu ve başarılı sosyalleşme olumlu rol model taklidine bağlıdır (61).

Çocuğun ebeveynleri, kardeşleri ve sosyal çevresindeki arkadaş ve akrabalarının suç ileme durumlarının çocuk suçluluğunu etkilediğini inceleyen birçok araştırma mevcuttur. Robins 1979 yılında suç işlemiş ve madde bağımlısı anne ve babaların çocuklarının suç davranışını gösterme oranlarının yüksek olduğunu saptarken (58). Burt' e göre de ailesi içinde suç öyküsü olan çocukların diğer çocuklara oranla 5 kat daha fazla suç işledikleri gözlemlenmiştir (59). Yavuzer' in araştırmasına göre SSC' lerin %54 ünün ailesinde suç öyküsü olan bireylerin olduğu saptanmıştır. Bütün bu çalışmaların da ortaya koyduğu aile ve sosyal çevrenin rol model alınmasıyla çocukların suça sürüklenme eğilimleri artış göstermektedir.

7. Anne-Babanın Tutum ve Davranışları

Ebeveyn tutumları çocuğun psiko-sosyal gelişimi ve sosyal adaptasyonu için önemli bir etkidir. Suça sürüklenen çocukların çoğunda uyumlu ve dengeli tutum sergileyemeyen ailelere sahip oldukları görülmektedir (1). Çocuğa karşı destekleyici, dengeli, ilgili davranışlar gösteren baskıcı ve reddedici olmayan ebeveynler çocuğun suç davranışına yönelmesini engelleyebilmektedirler (6).Ebeveynlerin otoriter tutum sergileyerek çocuğu cezalandırıcı davranışlar göstermesi, çocuğa karşı ilgisiz ve sevgisiz tavırlar gösterilmesi sonucu bu çocukların öfke kontrol problemleri ve riskli davranışları gösterme olasılığını arttırmaktadır. Çocukta oluşan saldırgan davranışları otoriter ebeveynlere gösteremediğinden sosyal çevreye zarar verici riskli ve suça sürükleyici

davranışlara itilebilmektedir (63). Anne ve babanın otoriter ve engelleyici tavrı, ebeveyn arasındaki dengesizlik, uyumsuzluk, çatışma ve çocuğa karşı reddedici tavırlar çocuğun suç davranışına yönelmesinde tahmin edici faktörler olmuşlardır (58). Yapılan araştırmalara göre anne ve babaların uyumsuz, tutarsız, engelleyici tutumlarının çocuk suçluluğuyla arasında önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur (13). Yavuzer'in yaptığı araştırmada SSC'lerin %86,9'unun ebeveynlerinin otoriter tutum göstererek uyguladıkları ceza yönteminin şiddet olduğunu orta koymuştur. Baskıcı, uyumsuz, tutarsız ve reddedici tutumların çocukta oluşturduğu zarar kadar aşırı hoşgörülü tutum da çocuğun itaatsiz ve uyumsuz yetişmesine neden olabilmektedir. Çocuğun isteklerine karşı aşırı derecede hoşgörülü ya da kayıtsız kalındığında çocuğun çevresinin düşünmeden bencil davranış örüntüsü geliştirmektedir. Bütün bu olumsuz aile alt yapısı çocuğun riskli davranışlar gerçekleştirmesine ve suç davranışına yönelmesine sebep olmaktadır. Yavuzer ebeveyn tutumlarını altı başlık altında incelemektedir. Bu başlıklar; otoriter, dengesiz, koruyucu, ilgisiz, hoşgörülü, destekleyici tutumlardan oluşmaktadır (12). Kuzgun ise otoriter, demokratik, koruyucu olmak üzere tutumları 3 başlık altında ele almaktadır (64).

2.6.3. Çevresel Nedenler

Çocuk suçluluğunda etkili olan çevresel etmenler akran grubu, okul yaşantısı, çalışma ve iş durumu, kentleşme, gecekondulaşma, göç ve kitle iletişim araçlarını kullandığı medya ve internettir.

1. Akran Grupları

Çocuğun suç davranışına adaptasyonunu sağlayarak riskli davranışları sergilemesinde sosyal çevresini oluşturan kendi yaşlıları büyük oranda etkili olmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre suç işleme öyküsü bulunan akranlar çocuk için rol model olarak suç davranışını pekiştireceğini ileri sürer. Çocuğun suç davranışını gerçekleştirmesini sağlayan akran grubuna bağlılık geliştirmesi risk faktörüdür. Çocuğun duygusal olarak yakınlık gösterdiği suç işleme öyküsüne sahip olan akran arkadaşlarına bağlılığı ölçüsünde çocuğun suça yönelme riski artış gösterecektir (65,66).

2. Okul Çevresi

Eğitimin göz ardı edildiği toplumlarda çocukların kişilik gelişimine önem verilmeyen toplumsal yapılarda okul çocuklardaki riskli ve suç davranışını önleyici bir etki gösteremeyecektir. Okulun çocuk suçluluğunu önleyici etkisini göstermesi için

öğretmenlerin öğrenciyle kurduğu iletişim önemlidir. Okul çocuğun öğreniminde ikincil alanlar olduğu için çocuğun davranış örüntüsünün şekillenmesinde büyük öneme sahiptir. Çocuğun öğretmeniyle kurduğu güvenli iletişim sonucunda çocuğu suç işlemekten ve olası risk davranışından koruyacaktır. Çocuğun okulda öğretmen ve arkadaşlarıyla kurduğu olumsuz iletişim sonucunda riskli davranışlara hatta ileri aşamalarda suç davranışına yöneltebilmektedir. Yapılan araştırmalarda Suç işleyen çocukların çoğunluğunun okulda uyumsuz davranışlar sergilediği ve okul başarılarının düşük olduğu ortaya konmuştur (4). Okullar çocuğun ailesinin oluşturamadığı ya da eksik oluşturduğu kişilik gelişimi ve psiko-sosyal eğitimini yeterli alt yapısı olduğu sürece veren kurumlardır.

3. İş Çevresi

Ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelere sahip olan çocuklar ya okula başlayamamakta ya da okulu bırakmak zorunda kalabilmektedirler. Bunun sonucunda çocuk çok küçükken çalışmaya başlamaktadır. Çocuğun ikincili öğrenme yeri olan okuldan uzak olması çevreye sosyal uyum kurmasını ve sosyalleşmesini zorlamaktadır. Çocuğun eğitimden yoksun kalması sokaktaki olası risk faktörlerine karşı direnç göstermesini sağlayan desteklerden uzak kalmasına neden olmaktadır. Bu durum da çocuğun suça sürüklenmesinde önemli faktör haline gelmektedir. Ekonomik bağımsızlığını erken yaşta kazanan çocuğun davranışlarını kontrol edecek mekanizma olan aileden uzaklaşmasına neden olurken otoriteye karşı gelme riski artmaktadır. Çocuğun risk davranışına yöneliminin artışı suç işleme ihtimalini doğurmaktadır (5).

4. Kitle İletişim Araçları ve Medya

Günümüzde hızla yaygınlaşan internet kullanımı ve medyanın etkisi sonucu çocuklar zamanlarının çoğunda kitle iletişim araçlarını kullanarak geçirmekte ve bu araçlara kontrolsüz bir şekilde maruz kalmaları artmaktadır. Kitle iletişim araçları çocuğa suç işleme yöntemini öğretmekte ve suç davranışını normalleştirerek risk içeren davranışı daha çekici ve heyecan verici bulmasına sebep olmaktadır. Çocuğa suç davranışını teşvik edici reklamlar ve içerikler sunularak adaletten kaçabileceğini ve işleyeceği suç sonucu yakalanmayacağını ve cezalandırılmayacağını inandırılabilir. Günümüzde genellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocukların büyük bir kısmının hırsızlık yaptıkları ürünlere bakıldığında reklamların etkisi görülmektedir (4).

5. Kentleşme, Gecekondulaşma ve Göç

Göç kişisel, sosyal, ekonomik, siyasi gibi birçok etmene bağlı olarak ailelerin, kişilerin buldukları ortamı terk ederek yer değişikliği yapması durumudur. Kentleşme ise demografik bir olgudur. Kent nüfusunun artışı doğal artış ve göçler ile gerçekleşmektedir. Son zamanlarda hızlı kentleşmenin etkisiyle ülkemizde kırsal yerleşkelerden büyük şehirlere göçler büyük artış göstermektedir (67). Göçün nedenleri genellikle sağlık, eğitim, sosyal imkânlar gibi nedenler olurken çoğunlukla en büyük neden ekonomik yetersizlik ve imkânların kısıtlılığı olduğu görülmektedir. Ülkemizin toplumsal ve ekonomik yapısı gereği yoğun göç hareketini kaldıramadığından bu aşırı şehirleşme “çarpık kentleşme” adını almıştır. Göç durumu sonrası ailelerin ve bireylerin gelenek görenek, kültürel farklılık ve uyumsuzluklar dolayısıyla kent kültürüyle çatışan şehirlerin kenar mahalleleri olarak tanımlanan kendine özgü gecekondu çevresi ve kültürü oluşmuştur. Bu gecekondulaşmadaki yetersiz ekonomik ve sosyal imkânlar bu çevrede yaşayan bireyleri suç işlemeye daha yatkın bir hale getirmiştir. Bu kültürel uyumsuzluk ve çatışma en çok gençleri etkilemektedir. Şehirlere göçten sonra değişen kültürel, geleneksel olgular sonucu ailenin çocuğa öğretmiş olduğu değerlerin çocuk üzerindeki yaptırım etkisi zayıflama göstermesi ve ailenin sosyal kontrol mekanizmasını destekleyecek başka kurumsal destek sistemimin olmayışı sonucu çocuğun suç davranışına yönelim riski artış gösterebilmektedir. Hancı'nın İzmir ilinde yaptığı araştırmaya göre şehrin daha çok göç almış ve gecekondulaşma oranları yüksek olan semtlerde suç seviyesinin diğer semtlere kıyasla daha fazla olduğu sonucuna varmıştır (3). Tüm bu uyumsuz tabloya tepki olarak çocuğun kendini ispatlama, otoritere karşı koyma, akranlarına özenme, ekonomik yetersizlik gibi etkenlere bağlı olarak çocuklar suç davranışına yönelmektedir. Toplumsal ve kültürel çatışma yaşayan ailede çocuk sosyal çevreye bir başkaldırı ve isyan olarak suç davranışını görmektedir. Tüm bu çatışmalar çocuğun suça sürüklenmesi hususunda önemli bir çevresel etmen haline gelmektedir.

2.7. Benlik Saygısı

Benlik saygısı kendimizle ilgili yaptığımız duygusal ve kişisel değerlendirmeler bütünüdür. Bu değerlendirmeler kişinin kendisini önemli, değerli, yeterli, yetenekli, başarılı olarak algılama ve yorumlama düzeyidir. Literatürümüzde özsaygı ve özgüven gibi kelimelerle anlamlandırılırken İngilizce “self esteem” olarak ifade edilmektedir.

Benlik saygısı bireyin bulunduğu kişiyle olmak istediği kişi arasındaki farkın boyutuna ilişkin duygularını ifade eder. Özsaygı kişilerin birer birey olarak kendilerine verdikleri değerleri hakkındaki görüşleridir. Kişinin kendi benliğini sevmesi, onaylaması ve benliğinden memnun olması durumudur (27). Benlik saygısı kişinin kendisine yönelttiği aşağılık ve üstünlük kompleksi olmadan olduğu gibi kendinden hoşnut olması durumudur. Yani bireyin olduğu kişiyi kabullenmesi içinde bulunduğu öz benliğine güvenmesini sağlayan olumlu tutum ve düşünceleri oluşturan ruh halini ifade etmektedir (7).

Benlik saygısı kişinin benliğinin içinde bulunan bilgilerin ve olguların kendisi tarafından değerlendirilmesi durumudur. Bireyin kendisine yönelttiği bu değerlendirmeler sadece kendini mükemmel, oldukça yeterli hissetmek değildir. Kişinin benlik kavramıyla kimlik oluşturma, kendini olduğu gibi kabul etme ve başkaları tarafından kabul görmesidir (68).

James'e göre benlik saygısı kişi için özel ve önemli olan değer yargılarını oluşturan beklentilerin önem sırasının ölçütüdür. Özsaygı bireyin sadece istekleri, amaçları, başarıları, beklentileri, arzuları ve tutkularla ölçülemez. Bireyin kendisini kabul etmesi ve kendisiyle barışık olması ile ölçülürken ayrıca kişinin gösterdiği başarılarının isteklerine oranı ile de belirlenebilir (69). Benlik saygısının tanımı tek bir ölçüte göre değil farklı boyutlar ve çeşitli kişisel özelliklere göre belirlenmektedir. Özsaygı bireyin yaşantıları sonucu oluşan ve gelişen bir yapıya sahiptir. Bireyin kendisinin farkında ve bilincinde olmaya başlamasıyla benlik saygısının oluşumu başlamaktadır (70).

2.7.1. Benlik Saygısı Gelişimi

Birey dünyaya geldiğinde benlik kavramı daha oluşmamıştır. Benlik olgusu yaşanılan olaylar, deneyimler ve sosyal çevre ile kurulan etkileşim ile yavaş yavaş gelişim göstermektedir. Bebek dünyaya geldikten sonra benlik gelişim süreci 2 ile 3 aylık süreçte başlamaktadır. Benlik gelişim süreci bebeğin kendisi ile sosyal etkileşim kurduğu dış dünya arasında ayırım yapabilme kapasitesine erişmesiyle başlamaktadır (71). Bireyin benlik kavramının gelişmesi aile, arkadaş ve yakın sosyal çevre büyük öneme sahiptir. Çocuğun sosyal çevresiyle kurduğu etkileşim ve iletişim gelecekteki kişiliğinin oluşmasını sağlar. Özellikle çocuğun ergenlik dönemi kurduğu iyi ilişkiler benliğinin kimlik karmaşası yaşamadan oluşmasını sağlamaktadır. Ergen için olumlu arkadaşlık ve aile ilişkileri benlik saygısının yüksek olmasıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Düşük benlik saygısının da sosyal çevreyle kurulan etkileşimin kısıtlı olduğu çocuklarda olduğu

gözlemlenmiştir (72). Ergenlik dönemi bireyin benlik saygısı için büyük risk taşımaktadır. Birey ergenlik dönemine kadar belli derecede özsaygı geliştirip bu dönemde geliştirdiği değerleri tekrar gözden geçirmeye başlamaktadır. Birey bu dönemde kendisiyle ilgili ne düşündüğü, neler hissettiği, nasıl biri olduğunu sorguladığı bir süreç yaşamaktadır. Ergen tüm bu olguları sorgularken çocukluk yaşantılarından faydalanmaktadır bu sebeple ergenin bu döneme gelene kadar oluşturduğu ve geliştirdiği benlik kavramı, kişilik yapısı ve benlik saygısı büyük öneme sahip olmaktadır (73).

Fekler benlik saygısının gelişimi için faydalı olacağını düşündüğü 5 faktör önermiştir. Birinci faktör olarak çocuğun rol model aldığı çocuk için önem arz eden sosyal çevresindeki yetişkinlerin kendilerini övmeleridir. Çocuğun sosyal öğrenme sonucu kendisi için önemli olan bireylerin kendilerini övdüklerini görmesi sonucu kendisini iyi hissetmesi sağlanarak çocuğun kendisini övme eğiliminde artış sağlanmaktadır. İkincil faktör olarak çocukların kendilerine amaç oluştururken mantık çerçevesinde bakabilmeleridir. Yapılan araştırmalara göre düşük benlik saygısı olan bireylerin kurdukları hedeflerin gerçekçi olamayacak şekilde ya çok düşük ya da çok yüksek seçme eğilimi gösterdikleri görülmektedir. Her iki koşulda da oluşturulan hedefler gerçekleşmediğinden kaybetme ve başarısızlık durumu gerçekleşmektedir. Üçüncü faktör olarak çocuğun kendisini övmesi gerekliliğidir. Çocuğun yüksek ve olumlu bir benlik saygısının olabilmesi için öz değerlendirme yapabilmesi ve bu değerlendirmeleri içselleştirip pekiştirebilmesi gerekmektedir. Dördüncü faktör olarak çocuğun sosyal çevresindeki kişileri övmeleri sağlanmalıdır. Bu durumun sağlanabilmesi için de çocuğun rol model olarak gördüğü yetişkinlerin övgü konusunda çocuğu cesaretlendirmeleri gerekmektedir. Beşinci faktör olarak ise çocuğun davranışlarını değerlendirirken gerçekçi bir bakış açısına sahip olabilmeleridir. Bireyin kendisi ile ilgili oluşan duyguları davranışlarıyla ilgili oluşturdukları tutumları sonucu belirlenmektedir. Birey öz değerlendirmesini normal standartlara göre yapamaz ise büyük olasılıkla olumsuz ve düşük benlik saygısı gelişine sebep olabilmektedir (74).

Benlik kavramının oluşumuyla gelişen benlik saygısı bebeklik çağından başlayarak temel gereksiniminin çocuğa sürekli ve tutarlı olarak sevgi, şefkat, ilgi ile yaklaşılması ile oluştuğu gözlemlenmektedir. Birey kendi benliğini, değerini ve benimseyebilmek ve bu olguları geliştirebilmek ve gelecekteki yetişkinlik rollerini üstlenebilmek kısaca tamamen kendi kimliğini kazanabilmek için çocukluk ve ergenlik çağındaki geliştirdiği benlik saygısı ve kimliği büyük önem teşkil etmektedir.

2.8. Benlik Saygısı Oluşumunu Etkileyen Etmenler

Benlik ve benlik saygısı gelişiminin bireyin içinde bulunduğu değerler sistemi, eğitim koşulları, ekonomik koşullar, siyasi politikalar gibi çevresel sistemlerin bireyin düşünce, duygu, değer ve bilgi etkileşimleri ve paylaşımlarla olumlu veya olumsuz yönde sonuçlanabildiği savunulmaktadır. Bu etkileşim ve paylaşımlar bireyin düşüncelerini, davranışlarını; psikolojik, biyolojik, bilişsel ve sosyal gelişimini etkileyebilmektedir (27,75). Benlik saygısını etkileyen etmenlerin belirlenmesi açısından bireyin eğitim seviyesi, ekonomik koşulları, mesleği, aile yapısı gibi birçok etmenle ilgili çok yönlü araştırmalar yapmıştır. Yapılan araştırmaların sonucunda bireyin cinsiyeti, anne veya babanın mesleği, sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveyn tutumları, çocuğun okul başarısı, kardeş sayısı, doğum sırasının benlik saygısı düzeyleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır.

Benlik saygısının gelişimini etkileyen etmenlerin başında ebeveynler arası iletişim ve aile içinde çocuğa gösterilen sevgi ve ilgi gelmektedir. Ailenin çocuğa yönelik olumlu tutum ve davranışları çocuğun olumlu ve yüksek benlik saygısı oluşumunda önemli bir etkidir. Benlik ve benlik saygısı erken çocukluk döneminde oluşurken ebeveynlerin çocuğu kabullenici tutumda olmaları, koşulsuz sevgi ve ilgi göstermeleri çocuğun kendisine yönelik olumlu benlik anlayışı ve yüksek benlik saygısı oluşumunu desteklemektedir. Çocuğun olumlu ve başarılı kimlik gelişimi için ebeveynlerin ve yakın sosyal çevrenin çocuğun psikolojik, bilişsel, fizyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını kritik dönemlerde karşılanması gereklidir. Çocuğun benlik saygısının yüksek olmasının önemli koşulu ebeveynlerinin de yüksek benlik saygısı seviyesine sahip olması gerekmektedir. Bu durumun nedeni ise çocuğun sosyal rol model olarak gördüğü anne ve babasının benlik saygısı sorunları yaşaması çocuğun benlik ve benlik saygısı oluşumu ve gelişimin olumsuz yönde etkileyecek olmasıdır. Ayrıca ebeveyn tutumları da çocuğun kişilik gelişimi ve benlik saygısı gelişimi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Çocuğun aile içinde sözlerinin benimsenmemesi, düşüncelerinin ifade edilmesine izin verilmemesi, sürekli eleştirilmesi sonucu çocuk özgüvensiz, hırçın, içine kapanık, huysuz, çekingen kişilik yapısında olabilmektedir. Bu sebeple aile bireylerinin çocuğa karşı olumlu tutum ve davranışlarda bulunmaları çocuğun olumlu benlik saygısı geliştirmesi ve başarılı bir kimlik oluşturmasını sağlamaktadır (73).

Çocuğun olumlu kimlik ve benlik saygısı gelişim için yaşantıları okul başarısı ve erken çocukluk sonrası ikinci aile ortamı olarak okul yaşantısı olarak görüldüğünden

öğretmenlerin tutum ve davranışları da büyük önem teşkil etmektedir (68). Kısacası bireyin olumlu kimlik oluşumu ve yüksek benlik saygısına sahip olabilmesi için kişisel ve çevresel birçok etmen etkili olabilmektedir. Bu sebeple çocuğun benlik saygısı gelişiminin olumlu yönde ilerleyebilmesi için sosyo-demografik yapıların kontrolünün sağlanabilmesi gerekmektedir.

2.9. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramlar

Benlik saygısının tanımı ve benlik saygısının seviyesini etkileyen etkenler konusunda birçok araştırma yapılmasına rağmen birçok tanım ve etken belirlenmiştir. Belirlenen yol gösterici niteliği taşıyan birçok görüş bu olguyla ilgili kuramsal temelleri oluşturmuştur. Benlik saygısının ilk tanımı James tarafından yapılmıştır. Bu tanımdan sonra günümüze kadar bir sürü tanımlama mevcuttur (76). Tamamen bağımsız üç temel kavram üzerinde durulmuştur. Bu kavramlardan birincisi benlik saygısı kavramının başlangıç değil sonuç olduğudur. Bu görüşü benimseyen araştırmacılar Rosenberg ve Coopersmith benlik saygısı oluşumunu engelleyen ve gelişimini sağlayan koşullara odaklanmışlardır. İkinci temel kavram olarak benlik güdüsü araştırılmıştır. Yapılan araştırmalara göre benliğin olumlu yönde değerlendirilmesini sağlayan ve benlik saygısı düzeyini arttıran ve gelişiminin devam etmesini sağlayıcı davranışlarda bulunma eğiliminin benlik güdüsüyle sağlandığı savunulmuştur (77,78). Üçüncü kavram olarak ise benliğin ve benlik saygısının yüksek olması bireyin olumsuz yaşantılar yaşamasını engelleyici bir arabulucu görevi gördüğü hakkında araştırmalar yapılmıştır. Ancak benlik saygısının hususunda en temel ve açıklayıcı araştırmalar Rosenberg ve Coopersmith tarafından oluşturulmuştur (79). Rosenberg' e göre birey kendini olumlu yönde algılayıp yorumluyorsa benlik saygısı düzeyi yüksek seviyelerde olacakken kendisi hakkında olumsuz ve çelişkili algılayıp yorumlamalar yapıyorsa düşük benlik saygısı düzeyine sahip olmaktadır(80).

Psikoanalitik yaklaşımı benimseyen bireysel psikoloji görüşünü savunan Adler benlik saygısı tanımının temellerini atan araştırmacılardan birisidir. Bireyin benlik saygısı düzeyini olumsuz etkileyen yetersizlikler ve kompleksler üzerine odaklanmıştır. Psikoanalitikçilere göre süper egonun gelişimi benlik saygısının gelişimi ile paralel ilerlemektedir. Süper ego kişinin sadece içsel değerlendirmesi değil sosyal çevrenin birey hakkındaki görüşlerinin dikkate alınmasını içermektedir (81,82). Ayrıca Adler'e göre bireyin benlik saygısının düzeyi aşağılık kompleksinden üstünlük duyma kompleksine doğru ilerleyişini temsil etmektedir. Bireyin doğum sırası, kardeş sayısı, bedensel

yetersizlikler, hastalıklar, sosyal çevrenin ilişkilerde reddedilme hissi gibi etmenler benlik saygısının düşük ya da yüksek olmasını sağlayıcı görev üstlenmektedirler. James'e göre ise benlik saygısını bireyin bulunduğu konum ile olmak istediği konum arasındaki fark olarak tanımlamıştır. Bu sebeple bireyin elde ettikleriyle elde etmek istediklerine göre ne kadar artış gösterirse o kadar benlik saygısı seviyesi yüksek olmaktadır (83).

Erikson ise kuramında benlik olgusundan çok kimlik olgusu üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bireyin psikolojik olarak gelişim ve değişimini yaşadığımız boyunca sekiz farklı döneme ayırarak bu süreçlerde bireyin sosyal çevreyle kurulan ilişkilere bağlı olduğunu savunmuştur. Bu gelişim dönemlerinden benlik saygısının oluşumuna temel olarak gördüğü güven duygusuna karşılık güvensizlik duygularına göre şekillendiğini öne sürmektedir. İkinci psiko-sosyal basamak olarak çocuğun özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusunun etkili olduğu ve çocukta yeterlilik duygusunun gelişmesi sonucu kendi davranışlarının kontrolünü sağlayarak benlik saygısının yükselmesine sebep olmaktadır. Üçüncü aşama olarak suçluluk duygusuna karşı girişimcilik evresinde çocuğun bir davranışta öncü olabilmesi ve girişimci olma yetisinin gelişmesidir. Dördüncü aşama olarak değersizlik hissine karşı başarı duygusu evresinde beklenen çocukta beceri yeterliliğinin oluşmasıdır. Beşinci aşamada ise ergenlik dönemi olarak bildiğimiz evredir bu süreçte kimlik oluşturmaya karşı kimlik karmaşası evresinde beklenen benlik olgusunun kazanılmasıdır. Kimlik oluşturmada başarılı olanlar kendine güvenen benlik saygısı yüksek olanları temsil etmektedir (84,85).

Son olarak Rosenberg benlik saygısının düzeyini belirleyen bireyin kendisine yönelik olumlu ve olumsuz tutumların oluşturduğunu savunmuştur. Yani birey kendini sorgularken ve öz değerlendirmesini yaparken olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek seviyede iken kendisine karşı tutum ve tavırlarında olumsuz ise benlik seviyesinin düşük olacağını belirtmiştir (77).

2.10. Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Benlik saygısı ile ilgili Suner'in 2000 yılında yaptığı araştırmaya göre ergenlerin benlik saygılarıyla kaygı düzeyleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin boyutunu incelemek için farklı okullardaki ergenlik çağındaki çocuklarla çalışmıştır. Araştırmada verilerin analizi sonucu benlik saygısı ile akademik başarı arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ergenin içinde bulunduğu ekonomik koşulların ve gittiği okul

türünün benlik saygısı üzerinde bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin okul türünün özel okul ve devlet okulu olarak kategoriye ayrıldığı ve özel okula giden ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ailelerin ergenin davranış ve düşüncelerine güvenmelerinin ergenlerin benlik saygısını etkilediği, ebeveynleri ile uyumlu bir ilişki içinde olan ergenlerin benlik saygılarının yüksek olduğu saptanmıştır (86). Yılmaz ve Ekinci'nin 2001 yılında yaptıkları araştırmada hemşirelik bölümü yükseköğretim öğrencileri üzerinde atılganlık düzeyleri ve benlik saygıları düzeyleri arasındaki ilişkinin boyutunu incelemiştir. Öğrencilerin benlik saygıları düzeyleri arttıkça öğrencilerin atılganlık davranışlarının da artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Benlik saygısı düzeyinin ebeveynlerin özlük üveylilik durumuna, aile türlerine, katılımcının kendisinde ve ailesinde kronik hastalık olup olmaması gibi etmenlerden etkilendiği saptanmıştır (87).

Balat ve Akman'ın 2004 yaptıkları araştırmada 482 lise öğrencisinin ekonomik düzeyleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin boyutu incelenmiştir. Araştırmada analiz edilen verilere göre ekonomik düzey, buldukları sınıf düzeyleri ve cinsiyetlerinin benlik saygısı düzeyi açısından farklılık göstermediği saptanmıştır (68).

Yenidünya'nın 2005 lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin akademik başarıları, rekabet tutumları ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin boyutu incelenmiştir. Çalışmadaki analiz edilen bulgulara göre öğrencilerin akademik başarıları, rekabet tutumları ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu sonucuna ulaşılmışken yaş, cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve buldukları bölümlere göre akademik başarıları, rekabet tutumları ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (88).

Çankaya'nın 2005 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin sosyal kaygı, cinsiyet ve akademik başarılarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Bu amaçla 500 lise öğrencisiyle yaptığı araştırmaya göre sosyal kaygı seviyesinin düşük olduğu öğrencilerin benlik saygılarının yüksek düzeyde olduğu, öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin yüksek olanların benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu saptanırken öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (89).

Büyükşahin ve Atıcı'nın 2009 yılında lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmaya göre öğrencilerin romantik ilişki yaşadıkları arkadaşlarının olması ve aynı

cinsten arkadaşına sahip olmalarının, ebeveynlerinin bu ilişkilere müdahale etmesi durumuna göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülürken cinsiyet ve yakın arkadaş sayısı açısından anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Öğrencilerin ebeveynlerinin kurdukları arkadaşlık ilişkilerine karışmaması durumunun benlik saygısı seviyelerini yükseltici bir etkide olduğu saptanmıştır (72).

Yiğit'in 2010 yılında ortaokul düzeyinde olan öğrenciler ile yapmış olduğu araştırmaya göre ergenlerin yaş, cinsiyet, baba eğitim seviyesi, ebeveynlerin çalışma durumlarının öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmazken içinde bulunduğu ekonomik düzey ve anne eğitim seviyesi artış gösterdikçe benlik saygısı düzeyinin arttığı saptanmıştır (90).

Aktaş'ın 2011 yılındaki araştırmasına göre ergenlerin benlik saygısı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek adına iki farklı okuldaki lise öğrencileriyle demografik bazı değişkenlere göre çalışmayı sürdürmüştür. Yapılan çalışmaya göre ekonomik düzeyi yüksek olan, spor faaliyetlerine katılan, hobi aktivitelerine katılan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu saptanırken okul türü, cinsiyet, kardeş sayıları açısından öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Öğrencilerin demokratik ebeveyn tutumları yükseldikçe benlik saygısı düzeylerini yükselirken öğrencilerin algıladıkları otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarına göre ise benlik saygısı düzeyi puanlarının düşüş gösterdiği görülmektedir (91).

Akça'nın 2012 genç yetişkinlerle yapmış olduğu araştırmaya göre algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygısı düzeyi ile kendilerini toplama gücü arasındaki ilişki boyutunun incelenmesini kapsamaktadır. Yapılan araştırmada katılımcılardan annesi tarafından davranışlarının yönlendirilenlerin benlik saygısı düzeylerinin düşük olduğu, katılımcıların babaları tarafından yönlendirilmesi açısından anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Katılımcıların benlik saygısı seviyeleri yüksek olanların kendilerini toplama seviyelerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Erkek katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak araştırmada incelenen verilere göre yaş açısından benlik saygısı seviyelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (92).

Eriş' in 2013 yılında yapmış olduğu araştırmada ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin boyutunu ergenlerin bazı demografik özellikleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması amacıyla 300 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Yapılan araştırmaya göre öğrencilerin sosyal kaygı seviyeleri ile benlik saygısı seviyeleri arasındaki ilişkinin negatif boyutta olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin benlik saygısı seviyelerinin ve sosyal kaygı seviyelerinin yaş, ebeveyn ayrılık durumu, cinsiyet, içinde bulunduğu ekonomik düzey ve babanın çalışma durumu, romantik ilişki yaşadığı arkadaşının olup olmaması durumu açısından anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Ancak romantik ilişki içinde olduğu bir arkadaşına sahip olmanın benlik saygısı düzeyini arttırıcı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır (93).

2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Moksnes, Moljord, Byrne ve Espnes tarafından 2010 yılında ergenler üzerinde yapılan çalışmaya göre öğrencilerin duygu durumları, benlik saygısı düzeyleri ile stres alanları arasındaki ilişkinin boyutu incelenmektedir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek seviyede benlik saygısı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca ergenlerin benlik saygısı düzeyleri ile duygusal durumları arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Ergenlerin bütün stres alanlarının (aile yaşamı, kurulan romantik ilişkiler, akran baskısı, akademik başarı düzeyi, okulu ter durumu, ekonomik yetersizlikler) ile duygusal durum puanlarının depresyon ve anksiyete oranları benlik saygısı düzeyi arasında olumsuz yönde ilişki olduğu saptanmıştır (94).

Jackson'ın 2010 yılında 11-16 yaş aralığında olan çocuklar ile yapılan araştırmaya göre cinsiyet, teknoloji kullanım durumu, etnik köken ve benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkinin boyutu incelenmiştir. Araştırmada incelenen bulgulara göre benlik saygısı düzeyinin diğer bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak ekonomik düzey yükseldikçe benlik saygısı düzeyinin artış gösterdiği görülmüştür (93).

Zhang tarafından 2001 yılında 792 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmaya göre benlik saygısı düzeyleri ile düşünme stilleri arasındaki ilişkinin boyutu incelenmiştir. Öğrencilerin yaratıcı düşüncesi olarak çeşitlenen özerk, aşamalı ve yargılayıcı düşünceler ile benlik saygısı düzeyi arasında pozitif boyutta bir ilişki saptanırken basit düşünme stilleri olan kuralcı düşünme ve gelenekçi düşünmenin benlik saygısı düzeyi arasında negatif boyutta bir ilişki olduğu belirlenmiştir (95).

Wilkinson tarafından 2004 yılında ergenler üzerinde yapılan araştırmaya göre ebeveyne bağlanma, akrana bağlanma ve ruh sağlığı ile benlik saygısı düzeylerinin arasındaki ilişkinin boyutu incelenmiştir. İncelenen bulgulara göre erkek ergenlerin benlik saygısının kız ergenlere oranla daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Houtte tarafından 2005 yılında yapılan çalışmaya göre teknik okul ve mesleki okullardaki öğrencilerin cinsiyete göre benlik saygısı düzeyleri ilişkisinin boyutu incelenmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha düşük seviyede benlik saygılarının olduğu saptanmıştır. Ayrıca teknik ve mesleki okullarda olan öğrencilerin genel öğrenim veren okullardaki erkek öğrencilere oranla daha düşük benlik saygısı seviyesine sahip olduğu görülmektedir (94).

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın örnekleme, modeli, veri toplama araçları, verilerin toplanması hakkında bilgiler verilmiştir. Verilerin analizi, verilerin yorumlanması ve çözümlenmesi hakkında istatistik bilgiler oluşturulacaktır.

Bu çalışmada, çocukları suça sürükleyen etmenler ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Ayrıca suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmemiş olan çocuklar arasındaki benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması yapılarak suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmeyen çocuklara göre benlik saygısı düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulmak amacıyla oluşturulduğundan yapılan araştırma karşılaştırmalı betimsel çalışmadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, suça sürüklenen çocuk ve suça sürüklenmemiş olan çocuğun benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması yapılarak çözümlemesinin yapılması amaçlanmaktadır. Araştırma bu nedenle tarama modeli kapsamında betimsel bir çalışmadır. Çünkü tarama modeliyle oluşturulan çalışmalar geçmişte veya günümüzde var olan mevcut bir durumu kendi koşullarında betimlemeye çalışan araştırmalara yönelik bir modeldir. Betimsel araştırma, taranacak olguyla ilgili teorileri ölçmek amacıyla ya da inceleme yapmak için bilgileri bir araya getirmeyi gerektirir. Betimleyici bilgiler oluşturmak amacıyla çoğunlukla anket, gözlem, test, görüşme gibi veri birleştirme araçlarıyla oluşturulur (96,97,98).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Elazığ ilinde yaşamakta olan 12-18 yaş arasında olan SSÇ'ler ve 12-18 yaş aralığında olan daha önce herhangi bir şekilde suça karışmamış çocuklardan oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme; Elazığ Adliyesi'ne bağlı Çocuk Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemeleri'nde yargılanan veya yargılanmakta olan 12 ile 18 yaş arasında 82 SSÇ ile ve Elazığ ilinde yaşamakta olan daha önce herhangi bir suç işlememiş 12-18 yaş aralığında bulunan 58 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla araştırmaya katılan tüm çocuklara 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Rosenberg Benlik

Saygısı Ölçeği' araştırma hakkında gerekli bilgileri vermek amacıyla bilgilendirilmiş onam formu imzalatılarak yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği' olmak üzere iki adet ölçme aracı uygulanmıştır.

3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu araştırmaya katılan gönüllülerin demografik yapılarını ve suça sürüklenme faktörleri hakkında bilgi toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Uygulanacak olan bu form 21 maddeden oluşmaktadır.

Kişisel bilgi formunda 12-18 yaş aralığında SSÇ' lerin ve suça sürüklenmemiş çocukların yaşı, cinsiyeti, eğitim seviyesi, madde kullanımı, aile yapısı, ebeveyn tutumları, aile türü, anne babanın eğitim durumu, ailesinin ekonomik düzeyi, anne babanın varlığı, kardeş sayısı, doğum sırası, aile içinde madde kullanım bilgisi, akran madde kullanım bilgisi, ikamet edilen yer, suç türü, suçta tekrar durumu, suça karışma derecesi, ailede suç durumu, arkadaş çevresinde suç durumu, bulunduğu çevrede suç durumu gibi kişisel bilgilerin toplanması amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca 'Kişisel bilgi formunda Elazığ ilinde yaşayan 12-18 yaş aralığında daha önce herhangi bir suça karışmamış olan çocukların yaşı, cinsiyeti, eğitim seviyesi, madde kullanımı, aile yapısı, ebeveyn tutumları, aile türü, anne babanın eğitim durumu, ailesinin ekonomik düzeyi, anne babanın varlığı, kardeş sayısı, doğum sırası, aile içinde madde kullanım bilgisi, akran madde kullanım bilgisi, ikamet edilen yer gibi sosyo-demografik bilgilerin toplanması amacıyla oluşturulmuştur. Formda kimlik bilgileri saklı tutulmuştur.

3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Benlik saygısı ölçeği Marris Rosenberg tarafından 1963 yılında geliştirilmiştir. Ölçek 12 alt boyut ve 63 maddeden oluşmaktadır. RBSÖ' nin ilk alt boyutu 10 maddeden oluşup sadece benlik saygısını ölçmektedir. RBSÖ' nin Türkiye'ye uyarlamasının güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarını Çuhadaroğlu tarafından 1986 yılında yapılmıştır (116). Çalışma 205 kişilik lise öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmada RBSÖ' nin ilk 10 maddeden oluşan benlik saygısı alt boyutu kullanılmıştır. Araştırmada her maddede 4'lü likert tipi uygulanmıştır. Ölçekte puanlama 0-6 aralığında

olup 0-1 puan yüksek düzey benlik saygısını 2-4 puan orta düzey benlik saygısını 5-6 puan düşük düzey benlik saygısını ifade etmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması düşük benlik saygısını, düşük olması yüksek benlik saygısını göstermektedir. RBSÖ' in değerlendirilmesi için Guttman tipi Ölçek geliştirme yöntemi kullanılmıştır. Bu ölçek tek boyutlu bir ölçektir. Guttman tipi ölçekte onaylanan ve onaylanmayan maddelere verilen cevaplar toplam puanı ifade eder. Bu özelliğiyle ölçeğin yığılım tipli olduğu belirtilir. Ölçeğin geçerlilik katsayısı 0.71 iken güvenirlik katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur (99).

3.6. Verilerin Toplanması

Çalışmanın kapsamına göre Adalet Bakanlığı Elazığ Adliyesine bağlı olan Çocuk Mahkemeleri ve Ağır ceza Mahkemelerinde yargılanmakta olan 12-18 yaş aralığında SSÇ' ler ile ilgili çalışma yapmak ve veri toplamak amacıyla Elazığ Adliyesi Komisyon Başkanlığından gerekli izinler alınmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı ölçeğini 1986 yılında ülkemize uyarlayan Füsun Çuhadaroğlu'ndan ölçeği kullanabilmek için gerekli izin alınmıştır. Daha önce herhangi bir şekilde suça karışmayan çocuklarla çalışma yapabilmek adına velilerinden gerekli izinler alınarak ve bilgilendirilmiş onam formu imzalatılarak çalışmaya katılım sağlamaları gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen katılımcılara çalışmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Bu bağlamda katılımcılara Kişisel Bilgi Formu ve bilgilendirilmiş onam formu okutularak araştırmayla ilgili tüm bilgilerin katılımcılar tarafından edinilmesi sağlanmıştır. Katılımcılara uygulama öncesi araştırmada kullanılan ölçeği nasıl cevaplandıracakları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Katılımcılara araştırma dış ortamdan izole olacak şekilde Adli Görüşme Odasında yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır. Katılımcıların uygulama ile ilgili tüm soruları araştırmacı tarafından cevaplandırılmıştır. Araştırmaya katılan suça sürüklenen çocuklar Elazığ Adliyesinde yargılanmakta olan sosyal inceleme raporu talep edilen çocuklar arasından rastgele seçilmiştir. Araştırmaya katılan suça sürüklenmemiş çocuklar Elazığ ilinde bulunan 12-18 yaş aralığındaki çocuklar arasından rastgele seçilmiştir. Araştırmaya 12 yaş altında olan çocuklar, zihinsel geriliği olan çocuklar ile ruhsal hastalığı olan çocuklar dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların kişisel bilgileri saklı tutulmuştur ve araştırma ya veri oluşturmak dışında hiçbir şekilde kullanılmamıştır. Toplanan veriler SPSS veri programına tek tek eklenerek analiz edilmiştir.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin analiz sürecinde öncelikle veriler kontrol edilmiş ve uygun analiz teknikleri için varsayımların sağlanma durumları incelenmiştir. Bireylerin elde edilen ölçüm sonuçlarının karşılaştırılmasında gruplara ait aritmetik ortalamaların istatistiksel olarak birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığının test edilmesi için parametrik testlerden grup sayısı iki olduğunda ilişkisiz örneklem için İndependent Sample T Testi; grup sayısı ikiden fazla olduğunda One Way ANOVA kullanılmıştır (118). Gruplara göre kategorik değişkenlerin değişiminin incelenmesi için Ki-kare testi uygulanmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel analizleri için Statistical Package for Social Sciences (SPSS), Windows için sürüm 25.0 bilgisayar paket programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın genel amaçları doğrultusunda özetlenerek yorumlar yapılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan SSÇ suç türüne göre dağılımı incelendiğinde, 39 çocuğun (%48) hırsızlık, 20 çocuğun (%24) yaralama, dokuz çocuğun (%11) tehdit, dokuz çocuğun (%11) hakaret, üç çocuğun (%4) cinayet, bir çocuğun (%1) cinsel istismar ve bir çocuğun da (%1) diğer 7 kodlu suçtan yargılandığı görülmüştür. Araştırma verilerine göre analizler için bireylerin kategorilerde dağılımında oran farkları çok olduğu için hırsızlık ve yaralama kategorileri korunmuş, tehdit, hakaret, cinayet, cinsel istismar ve diğer suç kategorileri tek kategori haline getirilerek diğer suç kategorisi olarak tanımlanmıştır. Analizler bu kategorilere göre yapılmıştır.

Araştırmanın ilk amacı doğrultusunda, SSÇ ile suça sürüklenmemiş çocukların demografik ve kişisel özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi için Ki-kare analizi yapılmıştır. Ki-kare testi ikisi de kategorik olan değişkenler arasındaki farkı/ilişkiyi ortaya koymada kullanılan ve parametrik olmayan bir analiz tekniğidir (100).

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Suça Sürüklenme Durumu ile Cinsiyetin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Kız	Erkek	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	26	56	82
	%	31.7	68.3	100
Suça sürüklenmemiş	N	37	21	58
	%	63.8	36.2	100
Toplam	N	63	77	140
	%	45	55	100

$$\chi^2=14.13 \text{ sd}=1 \text{ p}<0.05$$

Tablo 1 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(1)=14.13$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerlere göre, suça sürüklenen çocukların büyük oranda erkek (%68.3) ve suça sürüklenmemiş çocukların büyük oranda kız olduğu (%63.8) görülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur. Analiz sırasında 2 hücrenin (%33.3) beklenen değerinin 5’ten küçük olması nedeniyle sütun birleştirme işlemi yapılarak analize devam edilmiştir.

Tablo 4.2. Suça Sürüklenme Durumu ile Benlik Saygısı Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Düşük	Yüksek	Toplam
Suçta sürüklenmiş	N	52	30	82
	%	63.4	36.6	100
Suçta sürüklenmemiş	N	2	56	58
	%	3.4	96.6	100
Toplam	N	54	86	140
	%	38.6	61.4	100

$$\chi^2=51.55 \text{sd}=1 \text{ p}<0.05$$

Tablo 2 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(1)=51.55$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerlere göre, SSÇ’lerin büyük oranda (%63.4) düşük benlik algısına ve suça sürüklenmemiş çocukların çok büyük oranda (%96.6) yüksek benlik algısına sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 4.3. Suça Sürüklenme Durumu ile Yaş Değişkeninin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		12-15	16-18	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	28	54	82
	%	34.1	65.9	100
Suça sürüklenmemiş	N	18	40	58
	%	31	69	100
Toplam	N	46	94	140
	%	32.9	67.1	100

$$\chi^2=0.149 \text{ sd}=1 \text{ p}>0.05$$

Tablo 3 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($\chi^2(1)=0.149$; $p>0.05$) görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur. Analiz sırasına 3 hücrenin (%37.5) beklenen değerinin 5’ten küçük olması nedeniyle sütun birleştirme işlemi yapılarak analize devam edilmiştir.

Tablo 4.4. Suça Sürüklenme Durumu ile Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		En fazla ortaokul	Lise	Okulu Terk etmiş	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	12	47	23	82
	%	14.6	57.3	28	100
Suça sürüklenmemiş	N	3	55	-	58
	%	5.2	94.8	-	100
Toplam	N	15	102	23	140
	%	10.7	72.9	16.4	100

$$\chi^2=25.66 \text{ sd}=2 \text{ p}<0.05$$

Tablo 4 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(2)=25.66$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdeliklere göre, suça sürüklenen çocukların büyük oranda (%57.3), suça sürüklenmemiş çocukların ise neredeyse tamamının (%94.8) lise mezunu olduğu görülmektedir. Bunun yanında SSÇ'lerin %28'inin okulu terk etmiş olmasına karşın suça sürüklenmemiş çocuklar arasında okulu terk etmiş olan çocuk yer almamaktadır.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile aile türleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur. Analiz sırasına 2 hücrenin (%25) beklenen değerinin 5'ten küçük olması nedeniyle sütun birleştirme işlemi yapılarak analize devam edilmiştir.

Tablo 4.5. Suça Sürüklenme Durumu ile Aile Türünün Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Çekirdek aile	Geniş aile	Parçalanmış/ Boşanmış aile	Toplam
Suçta sürüklenmiş	N	46	19	17	82
	%	56.1	23.2	20.7	100
Suçta sürüklenmemiş	N	43	10	5	58
	%	74.1	17.2	8.6	100
Toplam	N	89	29	22	140
	%	63.6	20.7	15.7	100

$$\chi^2=5.49 \text{sd}=2 \text{ p}>0.05$$

Tablo 5 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile aile türü değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($\chi^2(2)=5.49$; $p>0.05$) görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile yaşamlarının çoğunda ikamet ettikleri yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur. Analiz sırasına 5 hücrenin (%62.5) beklenen değerinin 5'ten küçük olması nedeniyle sütun birleştirme işlemi yapılarak analize devam edilmiştir.

Tablo 4.6. Suça Sürüklenme Durumu ile Yaşamın Çoğunda İkamet Edilen Yerleşim Biriminin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Köy/İlçe	Şehir/ Büyükşehir	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	12	70	82
	%	14.6	85.4	100
Suça sürüklenmemiş	N	6	52	58
	%	10.3	89.7	100
Toplam	N	18	122	140
	%	12.9	87.1	100

$$\chi^2=0.55sd=1 p>0.05$$

Tablo 6 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile yaşamın çoğunda ikamet edilen yerleşim birimi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($\chi^2(2)=5.49$; $p>0.05$) görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Suça Sürüklenme Durumu ile Anne Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Okur yazar değil	İlkokul	Ortaok ul	Lise	Üniversi te	Topla m
Suça sürüklenmiş	N	34	22	14	10	2	82
	%	41.5	26.8	17.1	12.2	2.4	100
Suça sürüklenmemiş	N	4	21	12	17	4	58
	%	6.9	36.2	20.7	29.3	6.9	100
Toplam	N	38	43	26	27	6	140
	%	27.1	30.7	18.6	19.3	4.3	100

$$\chi^2=22.9sd=4 p<0.05$$

Tablo 7 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(4)=22.9$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerle göre, SSÇ annelerinin büyük oranda (%41.5) okuryazar olmadığı, suça sürüklenmemiş çocukların annelerinin ise büyük oranda (%36.2) ilkokul mezunu olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo4.8. Suça Sürüklenme Durumu ile Baba Eğitim Düzeyinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Okur yazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Toplam
Suçta sürüklenmiş	N	13	30	19	19	1	82
	%	15.9	36.6	23.2	23.2	1.2	100
Suçta sürüklenmemiş	N	1	11	13	17	16	58
	%	1.7	19	22.4	29.3	27.6	100
Toplam	N	14	41	32	36	17	140
	%	10	29.3	22.9	25.7	12.1	100

$$\chi^2=30.34 \text{sd}=4 \text{ p}<0.05$$

Tablo 8 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(4)=30.34$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerle göre, SSÇ babalarının büyük oranda (%41.5) ilkokul, suça sürüklenmemiş çocukların babalarının ise büyük oranda (%29.3) lise mezunu olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile ebeveynlerinin onlara karşı tutumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Suça Sürüklenme Durumu ile Ebeveyn Tutumunun Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

	Demokratik	Hoşgörülü	İhmalkâr	Otoriter	Koruyucu	Toplam
Suçta sürüklenmiş	N 7 % 8.5	20 24.4	33 40.2	21 25.6	1 1.2	82 100
Suçta sürüklenmemiş	N 15 % 25.9	29 50	2 3.4	7 12.1	5 8.6	58 100
Toplam	N 22 % 15.7	49 35	35 25	28 20	6 4.3	140 100

$$\chi^2=38.71 \text{ sd}=4 \text{ p}<0.05$$

Tablo 9 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(4)=38.71$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdeliklere göre, SSÇ' ların ebeveyn tutumunun büyük oranda (%40.2) ihmalkâr, suça sürüklenmemiş çocukların ebeveyn tutumunun ise büyük oranda (%50) hoşgörülü olduğu görülmüştür. Suça sürüklenmeyen çocukların ebeveyn tutumları ise büyük oranda %50 hoşgörülü ve %25.9 demokratik olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile ailenin aylık geliri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur. Analiz sırasına 2 hücrenin (%25) beklenen değerinin 5'ten küçük olması nedeniyle sütun birleştirme işlemi yapılarak analize devam edilmiştir.

Tablo 4.10. Suça Sürüklenme Durumu ile Ailenin Aylık Gelirinin Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		4000 TL ve daha az	4000- 6000 TL	6000 TL ve daha fazla	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	49	25	8	82
	%	59.8	30.5	9.8	100
Suça sürüklenmemiş	N	11	34	13	58
	%	19	58.6	22.4	100
Toplam	N	60	59	21	140
	%	42.9	42.1	15	100

$$\chi^2=23.18sd=2 p<0.05$$

Tablo 10 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile ailenin aylık geliri değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(2)=5.49$; $p>0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerle göre, SSC ailelerinin aylık gelirinin büyük oranda (%59.8) 4000 TL ve daha az olduğu, suça sürüklenmemiş çocukların ailelerinin aylık gelirinin ise büyük oranda (%58.6) 4000-6000 TL arasında olduğu görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocukların suça sürüklenme durumu ile madde kullanma alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo4.11. Suça Sürüklenme Durumu ile Madde Kullanma Durumunun Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-kare Testi Sonuçları

		Var	Yok	Toplam
Suça sürüklenmiş	N	55	27	82
	%	67.1	32.9	100
Suça sürüklenmemiş	N	10	48	58
	%	17.2	82.8	100
Toplam	N	65	75	140
	%	46.4	53.6	100

$$\chi^2=33.92sd=1 p<0.05$$

Tablo 11 incelendiğinde suça sürüklenme durumu ile madde kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($\chi^2(1)=33.92$; $p<0.05$) görülmüştür. Tablodaki yüzdelerlere göre, SSÇ'lerin büyük oranda (%67.1) zararlı madde kullanma alışkanlığına sahip olduğu ve suça sürüklenmemiş çocukların büyük oranda (%82.8) madde kullanmadığı görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde ikinci alt amaca yönelik olarak öncelikle parametrik test varsayımlarının kontrolüne yönelik test sonuçları incelenmiştir. Araştırmada uygulanan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen verilerin parametrik test tekniklerine uygunluğunun incelenmesi kapsamında normallik varsayımının sınanması için Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Ayrıca normallik varsayımının test edilmesinde basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir (100). Tablo 12'de Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutuna ilişkin Kolmogorov Smirnov testi sonuçları ile basıklık ve çarpıklık katsayılarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4.12. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden Elde Edilen Puan Dağılımlarının Normalliğine İlişkin Çarpıklık-Basıklık ve Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

	KolmogorovSmirnov Testi			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	sd	p		
Benlik saygısı	.156	140	.000	0.694	-0.465

Tablo 12'ye bakıldığında Kolmogorov Smirnov Testi sonuçlarına göre, istatistik değerinin p anlamlılık düzeyinin 0.05'ten küçük olmasından dolayı dağılımların normal dağılımdan farklılaştığı görülmektedir. Bunun üzerine çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakıldığında ise bu değerlerin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal dağıldığı varsayılmıştır (101). Ayrıca histogram, Q-Q plot grafikleri de incelenmiştir. Yapılan istatistiksel ve grafiksel incelemeler birlikte ele alındığında normal dağılımın varsayıldığı görülmüştür. Ayrıca Merkezi Limit Teoremine göre incelenen dağılımın örneklem sayısı 30'dan fazla olduğundan dağılımın normal dağılıma yaklaşacağı varsayılarak parametrik testlerin kullanılabilmesine karar verilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların suça karışma durumuna göre dağılımı incelendiğinde, 82 çocuğun (%58.6) suça sürüklenmiş olduğu ve 58 çocuğun (%41.4)

suça sürüklenmemiş olduğu görülmüştür. Kayıp veri olmadığı ve kategorilere dağılımda aşırı farklılıklar olmadığı için analizler bu kategorilere göre yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSC ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her iki alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen suça karışma durumu değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, suça karışma durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemeler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 4.13. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suça Sürüklenme Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

	Grup	n	X	Ss	T	sd	p
Benlik saygısı	Suçta sürüklenmiş	82	2.46	1.41			
	Suçta sürüklenmemiş	58	0.77	0.61	8.59	138	.000

Tablo 13 incelendiğinde çocukların suça karışma durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p=0.00<0.05$) görülmüştür. Buna göre suça sürüklenmiş olan çocukların benlik saygısı puan ortalamaları suça sürüklenmemiş olan çocuklara göre anlamlı olarak daha düşüktür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSÇ ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her iki alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen cinsiyet değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, cinsiyete göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemeler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 4.14. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	T	sd	p
Benlik Suça saygısı sürüklenmiş	Kız	26	3.06	1.49	2.664	80	.009
	Erkek	56	2.20	1.30			
Suça sürüklenmemiş	Kız	37	.821	.64	.835	56	.407
	Erkek	21	.681	.56			

Tablo 14 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların cinsiyetlerine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının; SSÇ’ lerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) suça sürüklenmemiş çocuklarda cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür. Buna göre suça sürüklenmiş olan çocuklar içerisindeki erkek çocukların benlik saygısı puan ortalamalarının (2.20) aynı gruptaki kız çocukların benlik saygısı puan ortalamalarına (3.06) göre anlamlı olarak daha düşüktür. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre benlik saygısı puanı düşük olan yüksek benlik saygısını

ifade ettiği için SSC erkek çocukların SSC kız çocuklarına oranla daha yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Suça sürüklenmemiş grupta yer alan kız çocukların benlik saygısı puanları aynı grupta yer alan erkek çocukların benlik saygısı puanlarına göre düşük olmakla birlikte bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSC ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen yaş değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, yaşa göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemeler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 4.15. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Yaş Dağılımlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup		Yaş	n	$\bar{X}$	Ss	T	sd	p
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş	12-15	28	2.66	1.50	.863	80	.391
		16-18	54	2.38	1.37			
	Suça sürüklenmemiş	12-15	18	.740	.64	.249	56	.804
		16-18	40	.784	.56			

Tablo 15 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların yaşlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$)

görülmüştür. Her iki grupta yer alan çocukların yaş gruplarına göre benlik saygısı puan ortalamalarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve aile türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSÇ ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen aile türü değişkeni üç düzeye sahiptir. Bu nedenle, aile tipine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo4.16. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Aile Türüne Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Grup		Aile Türü	n	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş	Çekirdek Aile	19	2.34	1.36	(2.79)	5.193	.008	1-3, 2-3
		Geniş Aile	46	1.98	1.51				
		Parçalanmış/ Boşanmış Aile	17	3.36	1.07				
Suça sürüklenmemiş		Çekirdek Aile	43	.710	.55	(2.55)	1.244	.296	-
		Geniş Aile	10	.841	.62				
		Parçalanmış/ Boşanmış Aile	5	1.148	.99				

Tablo 16 incelendiğinde SSC'lerin aile türlerine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0.05$) suça sürüklenmemiş çocukların aile türlerine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p > 0.05$) görülmüştür. SSC'lerin aile türlerine göre benlik saygısı puanları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla ikili karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Test istatistiği sonuçlarına göre çekirdek aile ile parçalanmış/boşanmış aile türü arasında ve geniş aile türü ile parçalanmış/boşanmış aile türü arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. SSC'lerin parçalanmış-boşanmış aile türünün benlik saygısı puan ortalaması (3.36) en yüksek olduğu görülmüştür. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre parçalanmış-boşanmış ailesi olan SSC'lerin en düşük benlik saygısı düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Yapılan incelemelere göre anlamlı farklılığın parçalanmış/boşanmış aile türünden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça sürüklenmiş ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda kardeş sayılarına göre Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her iki grupta yer alan çocukların puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda her iki grupta yer alan çocukların alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p > 0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen kardeş sayısı değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle kardeş sayısına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 4.17. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup		Kardeş Sayısı	n	Ss	t	sd	p	
Benlik saygısı	Suçta sürüklenmiş	4 ve altı	45	2.25	1.49	-1.55	80	.125
		5 ve üzeri	37	2.73	1,29			
	Suçta sürüklenmemiş	4 ve altı	53	.785	.63	.589	56	.558
		5 ve üzeri	5	.616	.24			

Tablo 17 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların kardeş sayılarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının birbirlerine çok yakın olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suçta sürüklenme durumu ve anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Her iki gruptaki çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Üniversite mezunu için her iki grupta da yer alan birey sayısının az olması nedeniyle bu kategoriler lise mezunu kategorisi ile birleştirilerek analizler gerçekleştirilmiştir. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır.

Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen anne eğitim düzeyi değişkeni dört düzeye sahiptir. Bu nedenle,

anne eğitim düzeyine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Grup		Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş	Okur-yazar Değil	34	2.90	.11	(3.78)	2.542	.062	-
		İlkokul Mezunu	22	2.35	1.66				
		Ortaokul Mezunu	14	2.27	1.39				
		Lise Mezunu ve Üstü	12	1.70	1.43				
		Suçta sürüklenmemiş	Okur-yazar Değil	4	.895	.42	(3.54)	2.696	.055
		İlkokul Mezunu	21	.776	.52				
		Ortaokul Mezunu	12	1.12	.78				
		Lise Mezunu ve Üstü	21	.535	.53				

Tablo18 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların anne eğitim düzeylerine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve baba eğitim düzeyi durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Her iki gruptaki çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Ancak alt gruplarda SSC' lerin grubunda üniversite mezunu olan sayısı ve suça sürüklenmemiş olan çocukların baba eğitim düzeyinde okuryazar olmayan grupta birer gözlem olduğu için bu kategoriler için yakın oldukları kategoriler ile birleştirmeler yapılarak incelemelere devam edilmiştir. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ve 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen baba eğitim düzeyi karşılaştırılan iki grup için de dört düzeye sahiptir. Bu nedenle, baba eğitim düzeyine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi yapılmış ve sonuçlar Tablo19'da sunulmuştur.

Tablo 4.19. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Grup		Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anamlı Fark
Benlik saygısı sürüklenmiş	Suça sürüklenmiş	Okur-yazar Değil	13	2.28	1.12	(3.78)	.535	.659	-
		İlkokul Mezunu	30	2.72	1.39				
		Ortaokul Mezunu	19	2.26	1.79				
		Lise Mezunu ve Üstü	20	2.40	1.22				
Suça sürüklenmemiş	Suça sürüklenmemiş	Okur-yazar Değil/ İlkokul	12	.680	.54	(3.54)	.198	.898	-
		Ortaokul Mezunu	13	.850	.49				
		Lise Mezunu	17	.735	.55				
		Üniversite Mezunu	16	.811	.81				

Tablo 19 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların baba eğitim düzeylerine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve ebeveyn tutumu durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Her iki gruptaki çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen ebeveyn tutumu değişkeni dört düzeye sahiptir. Bu nedenle, ebeveyn tutumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 4.20. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Grup		Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş	Demokratik	7	1.35	1.47	(3.78)	4.789	.004	1-3, 2-3
		Hoşgörülü	20	1.82	1.14				
		İhmalkâr	33	2.90	1.25				
		Otoriter/ Koruyucu	22	2.74	1.51				
Suça sürüklenmemiş		Demokratik	15	.804	.54	(3.54)	5.675	.002	1-3, 2-3
		Hoşgörülü	29	.574	.53				
		İhmalkâr	2	2.07	.81				
		Otoriter/ Koruyucu	12	.985	.53				

Tablo 20 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların ebeveyn tutumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) görülmüştür. Hangi alt gruplarda anlamlı farklılığın belirlenmesi amacıyla ikili karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre; her iki gruptaki çocukların ebeveyn tutumlarına göre benlik saygısı puanlarının demokratik tutuma sahip ebeveynler ile ihmalkâr tutuma sahip ebeveynler ve hoşgörülü tutuma sahip olan ebeveynler ile ihmalkâr tutuma sahip ebeveynler arasında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. SSÇ ihmalkâr tutum en yüksek benlik saygısı puan ortalaması 2.90 iken en düşük olan demokratik tutum benlik saygısı puan ortalaması 1.35 tir. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre SSÇ' lerin ihmalkâr aileye sahip olanlar benlik saygısı en düşük, demokratik tutuma sahip olanların ise benlik saygıları en yüksek olduğu görülmektedir. Aynı değerlendirmeye göre suça karışmamış çocukların hoşgörülü tutuma sahip olanların en yüksek benlik saygısına, otoriter tutuma sahip olanların ise en düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve aile aylık gelir durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Her iki gruptaki çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ve 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen aile aylık gelir durumu değişkeni üç düzeye sahiptir. Bu nedenle, aile aylık gelir durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 4.21. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Gruplar ve Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

Grup	Aile		$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark	
	Aylık Geliri	n							
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş altı	4000 altı	49	2.80	1.32	(2.79)	3.650	.030	1-2
		4000-6000	25	1.95	1.36				
		6000 üstü	8	2.03	1.62				
Suça sürüklenmemiş	Suça sürüklenmemiş altı	4000 altı	11	.560	.47	(3.54)	.841	.437	-
		4000-6000	34	.835	.59				
		6000 üstü	13	.780	.75				

Tablo 21 incelendiğinde suça sürüklenmemiş gruptaki çocukların aile aylık gelirine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür. Suça sürüklenmiş gruptaki çocukların aile aylık gelir göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) görülmüştür. Hangi alt gruplarda anlamlı farklılığın belirlenmesi amacıyla ikili karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre; SSC aile aylık geliri 4000 lira altı olanlar ile 6000 lira üstü olan çocukların benlik saygısı puanları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre SSC'lerin 4000 ve aşağı aylık gelire sahip olanların en düşük benlik saygısı ve 4000-6000 TL aylık gelire sahip olan SSC'lerin ise en yüksek benlik saygısı düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve madde kullanım durumlarına göre anlamlı

farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça sürüklenen ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen madde kullanımının var olup olmaması durumu değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, madde kullanımının varlığına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemeler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 4.22. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Madde Kullanımı Olup Olmaması Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup		Madde Kullanımı	n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Benlik Saygısı	Suça sürüklenmiş	Var	55	2.72	1.35	2.451	80	.016
		Yok	27	1.93	1.39			
	Suça sürüklenmemiş	Var	10	.591	.44	-	56	.311
		Yok	48	.807	.63			

Tablo 22 incelendiğinde suça sürüklenmiş gruptaki çocukların madde kullanım durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) görülmüştür. Benlik saygısı alt ölçeği puan ortalamalarının değişimine göre madde kullanımı olan çocukların benlik saygısı puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre madde kullanan SSÇ’lerin daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Suça sürüklenmemiş

gruptaki çocukların madde kullanım durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve arkadaş çevresinde madde kullanımının olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSC ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen arkadaş çevresinde madde kullanımının var olup olmaması durumu değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, arkadaş çevresinde madde kullanımının varlığına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 4.23. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Arkadaş Çevresinde Madde Kullanımı Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Arkadaş Çevresinde Madde Kullanımı	n	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Benlik saygısı	Suçta sürüklenmiş	57	2.75	1.34	2.854	80	.005
	Suçta sürüklenmemiş	25	1.82	1.37			
	Suçta sürüklenmiş	19	.853	.76	.630	56	.534
	Suçta sürüklenmemiş	39	.730	.52			

Tablo 23 incelendiğinde SSÇ grubundaki çocukların arkadaş çevrelerinde madde kullanım durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0.05$) görülmüştür. Benlik saygısı alt ölçeği puan ortalamalarının değişimine göre arkadaş çevresinde madde kullanımı olan çocukların benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre SSÇ'lerin madde kullanan arkadaşına sahip olanlarının daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Suça sürüklenmemiş gruptaki çocukların arkadaş çevrelerinde madde kullanım durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p > 0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve ebeveynlerin hayatta olma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSÇ ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Ancak öncelikle gruplarda yer alan bireylerin dağılımları incelendiğinde her iki gruptaki bireylerden ebeveynlerden birinin vefat etmesi durumları hem anne hem de baba durumları için birleştirilerek analizlere devam edilmiştir. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p > 0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen ebeveynlerin hayatta olup olmaması durumu değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, ebeveynlerin hayatta olup olmaması durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 24'de sunulmuştur.

Tablo 4.24. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Ebeveynlerin Hayatta Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Ebeveynlerin Durumu	n	$\bar{X}$	ss	t	sd	P
Benlik saygısı	Suça sürüklenmiş	73	2.30	1.36	-	80	.003
	En az biri kayıp	9	3.76	1.19	3.057		
Suça sürüklenmemiş	İkisi de hayatta	51	.747	.62	-.781	56	.438
	En az biri kayıp	7	.940	.57			

Tablo 24 incelendiğinde suça sürüklenmiş gruptaki çocukların ebeveynleri hayatta olanların, ebeveynlerinden birini kaybedenlere göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0.05$) görülmüştür. Benlik saygısı alt ölçeği puan ortalamalarının değişimine göre ebeveynlerden en az birini kaybeden çocukların benlik saygısı alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre ebeveynlerinden en az birini kaybeden SSC' lerin daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür. Suça sürüklenmemiş gruptaki çocukların ebeveynlerin hayatta olması durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p > 0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve arkadaş çevresinde suça karışan birey bulunması durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. SSC ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test

varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen arkadaş çevresinde suça karışan birey bulunması durumları değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, arkadaş çevresinde suça karışan birey bulunması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 25’de sunulmuştur.

Tablo4.25. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Arkadaş Çevresinde Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Arkadaş Çevresinde Suça Karışan	n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Benlik saygısı	Suçta sürüklenmiş Var	40	2.64	1.36	1.288	80	.201
	Suçta sürüklenmiş Yok	42	2.22	1.47			
Suçta sürüklenmemiş	Var	8	.801	.57	.152	56	.880
	Yok	50	.765	.62			

Tablo 25 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların arkadaş çevrelerinde suça karışan bireylerin olup olmaması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve ailede suça karışan birey bulunması durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça sürüklenen ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test

edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen ailede suça karışan birey bulunması durumları değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, ailede suça karışan birey bulunması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemeler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 4.26. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Ailede Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Ailede		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	P
	Suç	Karışan						
Benlik saygısı	Suç	Var	40	2.80	1.58	2.169	80	.033
	sürüklenmiş	Yok	42	2.14	1.15			
	Suç	Var	7	.927	.55	.721	56	.474
	sürüklenmemiş	Yok	51	.749	.61			

Tablo 26 incelendiğinde suça sürüklenen gruptaki çocukların ailede suça karışan bireylerin olup olmaması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) görülmüştür. Suça sürüklenmemiş gruptaki çocuklarında ise ailede suça karışan bireylerin olup olmaması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan tüm çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suça sürüklenme durumu ve çevrede suça karışan birey bulunması durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça sürüklenen ve suça sürüklenmemiş çocukların oluşturduğu alt gruplarda Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin benlik saygısı alt boyutundan elde edilen puanların dağılımının normalliğine ilişkin incelemeler yapılmıştır. Buna göre her alt grupta da puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin

-1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden dağılımların normal olduğu varsayılmıştır. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen çevrede suça karışan birey bulunması durumları değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, çevrede suça karışan birey bulunması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 4.27. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Çocukların Çevrede Suça Karışan Olup Olmaması Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	Çevrede Suça Karışan	n	ss	t	sd	P	
Benlik saygısı	Suçta sürüklenmiş	15	2.57	1.32	-.318	80	.752
	Yok	67	2.44	1.81			
	Suçta sürüklenmemiş	4	.437	.42	1.134	56	.262
	Yok	54	.795	.61			

Tablo 27 incelendiğinde her iki gruptaki çocukların çevrede suça karışan bireylerin olup olmaması durumlarına göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Çalışmanın üçüncü alt amacına yönelik olarak SSÇ’lerin kategorik değişkenlere (suç türü, suçta tekrar durumu, suça karışma derecesi, ailede suç durumu) ilişkin alt gruplarına ait benlik saygısı puan ortalamalarının istatistiksel olarak birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığının test edilmesi için parametrik testlerden grup sayısı iki olduğunda ilişkisiz örneklem için t testi; grup sayısı ikiden fazla olduğunda tek yönlü ANOVA kullanılmıştır (101).

Araştırmanın üçüncü amacı olarak suça sürüklenmiş çocukların benlik saygısı alt boyut puanlarının suç türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini

incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suç türüne ilişkin düzeylerin her birinde benlik saygısı alt boyut puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen suçta türü değişkeni üç düzeye sahiptir. Bu nedenle, suçta türüne göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 4.28. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suç Türüne Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

		N	$\bar{X}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Benlik	Yaralama	20	2.32	1.48				
saygısı	Hırsızlık	39	2.50	1.36	(2.79)	0.142	0.868	-
	Diğer suçlar	23	2.52	1.47				

Tablo 28 incelendiğinde suça sürüklenmiş çocukların suç türüne göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan suça sürüklenen çocukların suçta tekrar durumuna göre dağılımı incelendiğinde, 43 çocuğun (%53) ilk kez yargılandığı, 19 çocuğun (%23) ikinci kez yargılandığı ve 20 çocuğun (%24) üç veya daha çok defa yargılandığı görülmüştür. Kayıp veri olmadığı ve kategorilere dağılımda aşırı farklılıklar olmadığı için analizler bu kategorilere göre yapılmıştır.

SSÇ benlik saygısı alt boyut puanlarının suçta tekrar durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suçta tekrar durumuna ilişkin düzeylerin her birinde benlik saygısı alt boyut puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test

edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen suçta tekrar durumu değişkeni üç düzeye sahiptir. Bu nedenle, suçta tekrar durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 4.29. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suçta Tekrar Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Benlik saygısı İlk kez yargılanan	43	2.44	1.33				
İkinci kez yargılanan	19	2.63	1.65	(2.79)	0.191	0.827	-
Üç veya daha çok defa yargılanan	20	2.47	1.39				

Tablo 29 incelendiğinde SSÇ’lerin suçta tekrar durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan SSÇ’lerin suça karışma derecesine göre dağılımı incelendiğinde, 61 çocuğun (%74) suçu kendi başına işlemiş olduğu ve 21 çocuğun (%26) suç işleyene yardım ettiği görülmüştür. Kayıp veri olmadığı ve kategorilere dağılımda aşırı farklılıklar olmadığı için analizler bu kategorilere göre yapılmıştır.

SSÇ benlik saygısı alt boyut puanlarının suça karışma derecesine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça karışma derecesine ilişkin düzeylerin her birinde benlik saygısı alt boyut puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0.05$) görülmüş ve alt ölçek puanlarının

incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağladığı belirlenmiştir. İncelenen suça karışma derecesi değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, suça karışma derecesine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklemler için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 4.30. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Suça Karışma Derecesine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	ss	T	sd	p
Benlik Kendisi suç saygısı işleyen	61	2.43	1.45			
Suç işleyene yardımcı olan	21	2.58	1.31	-0.428	80	0.670

Tablo 30 incelendiğinde SSC’lerin suça karışma derecesine göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) grlmştir.

Çalışma grubunda yer alan SSC’lerin ailede suça karışan birey olup olmaması durumuna göre dağılımı incelendiğinde, 40 çocuğun (%49) ailesinde suça karışan birinin olduğu ve 42 çocuğun (%51) ailesinde suça karışanın olmadığı grlmştir. Kayıp veri olmadığı ve kategorilere dağılımda aşırı farklılıklar olmadığı için analizler bu kategorilere göre yapılmıştır.

SS benlik saygısı alt boyut puanlarının ailede suça karışan birey olup olmaması durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için öncelikle normallik dağılımı incelenmiştir. Suça karışma derecesine ilişkin düzeylerin her birinde benlik saygısı alt boyut puanlarının arpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile 1 aralığında olduğu görüldüğünden normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Parametrik test varsayımlarından normalliğin incelenmesinden sonra varyansların homojenliği test edilmiştir. Varyansların alt ölçekler düzeylerinde eşit olup olmadığına Levene testi ile bakılmıştır. Bu incelemeler sonucunda alt ölçeklerin düzeylerine göre alt gruplarda varyanslar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$) görülmüş, alt ölçek puanlarının incelenen değişken açısından varyansların homojenliği varsayımını sağlamadığı

belirlenmiştir ve sonuçlar buna göre yorumlanmıştır. İncelenen ailede suça karışan birey olup olmaması değişkeni iki düzeye sahiptir. Bu nedenle, ailede suça karışan birey olup olmaması durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının incelenmesinde ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo4.31. Benlik Saygısı Alt Boyut Puanlarının Ailede Suça Karışan Birey Olup Olmaması Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Gruplar için T-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	ss	T	sd	p
Benlik saygısı						
Ailede suç işleyen var	40	2.81	1.58			
Ailede suç işleyen yok	42	2.14	1.15	2.169	71.263	0.033

Tablo 31 incelendiğinde SSC’lerin ailede suça karışan birey olup olmaması durumuna göre benlik saygısı alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p<0.05$) görülmüştür. Buna göre ailesinde suça karışmış birey olan SSC benlik saygısı, diğer gruba göre anlamlı olarak düşüktür. RBSÖ değerlendirme ölçütüne göre ailesinde suç öyküsü bulunan SSC’lerin daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA

Bu çalışma 12-18 yaş aralığındaki SSÇ ve suça sürüklenmemiş çocuğun benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu çalışmada incelenmek istenen çocukların suç işleme durumlarına göre benlik saygıları düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğidir. Yapılan incelemeler sonucunda SSÇ benlik saygısı düzeylerinin suça sürüklenmeyen çocuklardan daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde SSÇ ve suça sürüklenmeyen çocukların benlik saygıları düzeylerinin karşılaştırılması yapılarak inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Özellikle SSÇ benlik saygıları düzeylerinin incelendiği bulgular sınırlı olduğu için tüm bu sebeplerden literatür incelenirken ergen ve çocuklar üzerinde benlik saygısı düzeylerinin incelendiği araştırmalar dikkate alınmıştır. Bu nedenle bu araştırma bulguları benlik saygısı ve SSÇ terimlerini ayrı ayrı inceleyen çalışmalar ile tartışılmıştır.

Yapılan literatür incelemelerinde de suça sürüklenme davranışıyla benlik saygısının negatif yönde ilişkide olduğu gözlemlenmiştir (1,4,7,12-14). Ancak yapılan araştırmaların boyutu, örneklem grubu, örneklemin yapısal farklılıkları gibi birçok faktör benlik saygısı düzeyi ve suça sürüklenme davranışı üzerinde farklılık gösterebildiğinden son zamanlarda yapılan çalışmalarda çocukta suç işleme durumunun benlik saygısı üzerinde pozitif yönde ilişki olduğunu gösteren sonuçlara da ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında kültürel farklılıklara odaklanmak gerekmektedir. Bunun sebebi kolektif kültürlerde çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre ve akran grubu çocuğun benlik oluşumu ve gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. Eğer çocuk olumsuz arkadaş grubunun içindeyse riskli, saldırgan ve suç işlemeye yöneltici sosyal çevreye sahip ise kendisi de davranışlarını bu yönde şekillendirecektir. Çünkü çocuk aidiyet hissi, gruba dahil edilme, kabul göreme çabası sonucu bireysel kültüre sahip toplumların aksine suça yönelme davranışı ve benlik saygısında artış gösterecektir. Diğer açıdan da bakıldığında benlik saygısı düşük olan çocuk da kabul görmek adına ve gruba dahil olabilmek için suça eğilim gösterecektir (102,103).

Suçta sürüklenme davranışında önemli etkenlerden biri ailedeki çocuk sayısıdır. Yapılan çalışmamızdaki sonuçlara göre SSÇ ailelerinde çocuk sayısının daha çok 5 ve

üzeri sayıda olduğu suça sürüklenmeyen çocukların kardeş sayısı ise daha çok 4 ve altı sayıda olduğu görülmüştür. Literatürdeki birçok çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Börekçi' nin 2012 ve Sevük' ün 1998 yıllarında yaptıkları araştırmada çocuk sayıları 3 ve üzeri olan ailelerde çocukların suç işleme oranlarının arttığını savunmuşlardır (31,105). Yavuzer de çocuk sayısı arttıkça suça yönelme düzeylerinin artış gösterdiğini açığa çıkarmıştır (106). Yine yapılan araştırmalarda 4 ve üzeri çocuğa sahip ailelerde suça yönelme davranışının daha çok olduğunu ileri sürmüşlerdir (1,54,67,107-111). Ailedeki çocuk sayısının yüksek olmasının çocukların suça eğilim göstermesindeki nedenlerine bakıldığında kalabalık ailelerde ebeveynlerin çocuklarına gereken ilgi ve sevgi göstermediği görülmektedir. Bu eksiklik sonucu ailede iletişimlerde çatışma, kavgalar, çocuklarda hissedilen yetersizlik duygusu, ebeveynlerin çocukları ihmali gibi etkiler gözlemlenmektedir. Ailelerde oluşan bu etkiler çocuklarda otorite eksikliği ve kontrol yetersizliği ve disiplin eksikliği sonucunu doğurmaktadır. Tüm bu etmenler ve etkiler sonucu çocukların suça karışma davranışlarında artış görülmektedir (1.67).

Ancak araştırmamızda SSC' lerin kardeş sayılarıyla benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Fakat literatürde kardeş sayısının benlik saygısı düzeyini etkilediği sonucunu savunan birçok çalışma mevcuttur. Baybek ve Yavuz'un yapmış olduğu çalışmaya göre kardeş sayısının fazla olduğu ailelerde çocukların benlik saygıları düzeylerinin diğer ailelere oranla daha düşük olduğunu saptamıştır. Aynı şekilde Sarıkaya 'nın 2015 yılında yapmış olduğu ve Tanrıkulu'nun 2013 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre de benzer sonuçlara ulaşılmıştır (112,113,146).

Çalışmada yapılan analizlerden bir diğeri SSC' lerin aile aylık gelir düzeyinin daha düşük seviyede olduğudur. Araştırmada SSC' lerin aile aylık gelir düzeyinin %59.8 inin 4000 TL ve aşağısında olduğu, suça sürüklenmeyen çocukların aile aylık gelir düzeyinin de % 58.6 ile daha çok 4000-6000 TL aralığında olduğu saptanmıştır. Çocuğun sosyo-ekonomik düzeyi düşük aile yapısına sahip olması suça itilmesinin en önemli nedenlerinden biridir. Çocuğun içinde bulunduğu ekonomik koşullar ve yaşam şartları suça yönelme sebeplerinin başında gelmektedir (114). Yurtiçinde yapılan birçok araştırmaya göre ailede düşük aylık gelir düzeyinin suç işleme davranışıyla ilişkisinin olduğunu savunan birçok çalışma mevcuttur (55,112,113,146). Yurt dışında da benzer bulgulara rastlanılmıştır. Yapılan araştırmalara göre aylık gelir düzeyinin düşük olması yani yoksulluk sıkıntısı çeken ailelerin çocuklarının daha çok suça karıştığını ileri

sürmüşlerdir (13,49,115-119). Araştırmamızda ayrıca sosyo-ekonomik düzeyleri 4000 ve aşağı olan SSC' lerin daha düşük benlik saygısına sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Literatür araştırması yapıldığında aylık geliri düşük olan ailelerin çocuklarının benlik saygılarının da düşük düzeyde olduğunu gösteren Aktaş, Baybek ve Yavuz, Ceylan, Maşrabacı, İkiz in araştırma sonuçları paralellik göstermektedir. Ayrıca Çuhadaroğlu'nun ergenler üzerinde yapmış olduğu araştırmada ailelerinin aylık gelir düzeyi en yüksek olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin çok yüksek olduğunu saptamıştır. (82,83,91,113,120,146). Ekonomik şartlar ailenin ve çocuğun yaşamını etkileyen önemli bir faktör olduğundan düşük ekonomik gelire sahip ailelerin çocukları birçok yönden eksiklik yaşadıklarından benlik oluşum sorunları, özgüven eksikliği ve benlik saygısı gelişim sorunlarına sahip olabilmeye ihtimalleri de artış göstermektedir. Ailelerin ekonomik koşullarının artış göstermesi yaşam standartlarını yükseltip çocukların benlik saygılarının da yüksek olmasını sağlamaktadır (113,122,123). Yapılan araştırmaların birçoğu suç işleme davranışının aileleri düşük ekonomik gelire sahip çocukların olduğunu savunsa da aksini savunan araştırmalar da mevcuttur. Çetin' in 2005 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre SSC ve suça sürüklenmemiş çocukların aile ekonomik düzeyi açısından herhangi bir farklılık göstermediğini ileri sürmüştür. Cinayet suçuyla ceza evinde bulunan suça sürüklenmiş çocuklarla yapılan araştırmaya göre bu çocukların ailelerinin daha çok orta seviyede ekonomik gelire sahip olduğunu saptamıştır(124). Tabi ki araştırmalarda ortaya çıkan incelemelerin farklılığı örneklem farklılığı, ekonomik seviyeleri gösteren matematiksel kategorilerin farklılık göstermesi gibi birçok etkenden kaynaklanabilmektedir.

Yapmış olduğumuz araştırmaya göre yaş faktörünün SSC' nin suç işleme davranışı ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatür taraması sonucunda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (49,107,108,115-118,125). Ancak Örneklemimizin %67,1'ini 16-18 yaş aralığında olan çocuklar oluşturduğundan geniş bir yaş aralığı oluşmamıştır. Bu sebeple yaş faktöründe anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamış olabilir. Ayrıca SSC' nin yaş değişkeni ve benlik saygısı düzeyi arasında da anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı. Tüm bu nedenler göz önüne alınarak yapılan literatüre taraması sonucu Çuhadaroğlu'nun 1986 yılında, Saygın' ın 2008 yılında, Yılmaz' ın 2000 yılında, Baybek ve Yavuz' un 2005 yılında ve Ünüvar' in 2003 yılında öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmalarda yaş faktörünün benlik saygısı üzerinde anlamlı bir ilişkisinin olmadığını saptamışlar ve çocuğun belli bir yaştan sonra benlik saygısının değişim göstermediğini

savunmuşlardır (4,87,112,126,127). Ancak aksi yönde görüş belirten çalışmalar da mevcuttur. Rosenberg 12-13 yaş aralığında benlik saygısının düşük olduğunu ancak 14 yaşından sonra benlik saygısı düzeyinin artış gösterdiğini savunmuştur (128). Çocuk yaşının ilerlemesiyle karakter ve fiziksel olarak kendini daha iyi tanımaya başlar ve benliğini kabullenmesi kolaylaşır ve bununla beraber benlik saygısı gelişir. Yapılan çalışmada yaş olgusuna göre benlik saygısının anlamlı bir düzeyde değişim göstermemesinin yaş dağılımının daha çok 15-17 yaş aralığında olması yani yaş değişkeninin homojen yapıda olması benlik saygısı düzeyinin değişim gösterebileceği örnekleme oluşturamamıştır.

Yapılan araştırmada ulaşılan bir diğer sonuca göre ise ebeveynlerin eğitim düzeylerinin suç işleme davranışı üzerinde etkili olduğudur. Suça sürüklenen çocukların anne ve babalarının eğitim düzeylerinin suç işlemeyen çocuklara oranla daha düşük seviyede olduğu saptanmıştır. Çalışmamızdaki ulaştığımız bulgulara göre SSC annelerinin %41.5 'inin okuryazar olmadığı ancak suça karışmamış çocukların en çok oran olan %36.2 sinin ilkokul mezunu ve %29.2 ile lise mezunu olduğu görülmektedir. SSC babalarının en çok %36.6 ile ilkokul mezunu oldukları ancak suça karışmamış çocukların babalarının eğitim düzeyinin en çok %29.3 oran ile lise mezunu olduğu saptanmıştır. Çocukların suça itilmesinin nedenlerini açıklamak için yapılan araştırmalara göre de suç işlemiş olan çocukların çoğunun aile eğitim düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır (31,49,107,110,117,118,129). Yapılan araştırmalarda ulaşılan diğer sonuç ise SSC anne eğitim düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre daha düşük seviyede olduğudur. Okuma yazma bilmeyen ya da hiç okumayan ailelerin çocuklarının suça yönelmesinde bu ailelerin çocuklara uyguladıkları yetiştirme yöntemi ve verdikleri eğitimin bilinçli bir temelle değil de daha çok kültürel ve geleneklere uygun bir şekilde oluşturulmasıdır (60,130). Ayrıca SSC Anne baba eğitim düzeyi ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Literatürde de anne baba eğitim düzeyinin çocukların benlik saygılarını etkilemediğini Bencik' in 2006 yılında ilköğretim öğrencileri, Eriş' in 2013 yılında ve Dilek' in 2007 yılında lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında, Ceyhan'ın 2011 ve Aktaş' in 2013 yılında da ergenlerle yaptıkları çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır (91, 93,94, 128). Ancak Asıcı' nın 2013 yılında, Tatoğlu'nun 2006 yılında, Tanrıku' nun 2013 yılında Baybek ve Yavuz' un 2005 yılında yaptıkları çalışmalarda anne eğitim seviyesi arttıkça çocukların benlik saygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (112,113,122,123).

Araştırmada ulaşılan diğer bir bulguya göre SSC parçalanmış aile oranının %20.7 ile suç işlememiş çocukların parçalanmış aile oranının ise %8.6 olduğu bu fark ile suça yönelme davranışının çocukların ailelerinin yapısıyla anlamlı ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmada ulaşılan bulguya benzer incelemeleri yapan yurt dışı araştırmalarına göre de çocuğun suç davranışına yönelmesinin nedenleri arasında parçalanmış aile yapısının olması yer almaktadır (55,131). Yurt içinde yapılan araştırmalarda ise vefat, ayrılık, ölüm gibi sebeplerle parçalanan ailelere sahip çocukların suça daha çok eğilim gösterip daha çok suç davranışını gerçekleştirdiklerini savunmuşlardır (108,115,117,118,125). Ayrıca parçalanmış ailelere sahip SSC'lerin benlik saygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür taramasında benzer birçok araştırmaya rastlanmıştır. Ceyhan'ın 2011 ve Aktaş' da 2013 yılında da ergenlerle yaptıkları çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Parçalanmış aileye sahip olan çocukların ebeveynlerine karşı duyduğu duygusal yakınlığını yitirmesi ve ailedeki kavga ve çatışmanın getirdiği ebeveyn desteğinin azalması, sevgi ve ilgi eksikliği sonucu aileden yeterli sosyal desteği alamaması benlik saygısı gelişimini engellerken çocuğu olumsuz akran grubunun etkisine daha çabuk yöneltmektedir. Çocuğun sosyal çevresi ve akran grubunun etkisi çocuk suçluluğuna zemin hazırlamaktadır (13,66). Çocuk suçluluğunu ailenin parçalanmasıyla ilişkisini inceleyen bazı araştırmalara göre ise çocuğun suça yönelmesinde ailesinin parçalanmış yapıya sahip olmasıyla arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yani çocuktaki suç davranışına eğilim ile parçalanmış aile yapısının etkisi olmadığı saptanmıştır (12,132, 31, 131,133, 134).

Araştırmada SSC ile suça sürüklenmemiş çocuklar ihmalkâr, otoriter, demokratik, hoşgörülü, koruyucu alt boyutları olan ebeveyn tutumlarına göre karşılaştırılmıştır. Çalışmada ulaşılan bulgulara göre suça SSC'lerin %40.2 ile en çok ihmalkâr ebeveyn tutumu ile %25.6 oranında otoriter ebeveyn tutumları sergileyen ailelere sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Suça sürüklenmemiş çocukların ailelerinin en fazla %50 oranında hoşgörülü ve % 25.9 oranında demokratik ebeveyn tutumlarına sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca ihmalkâr aile tutumuna sahip olana çocukların benlik saygılarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır (112,113,123). Literatür incelemesinde yapıldığında ise demokratik ebeveyn tutumu olan aileleri olan çocukların suça daha az eğilim gösterdiği benlik saygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılırken daha çok otoriter ailelere sahip olan çocukların suça yöneldiği ve benlik saygılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ceylan'ın 2013 yılında ergenlerle ile yapmış olduğu araştırmaya

göre demokratik ebeveyne sahip olan ergenlerin benlik saygısı, anne baba davranışını otoriter ve ilgisiz ebeveynlere sahip ergenlerden daha fazladır. Ayrıca Örgün' ün 2000 yılında "ebeveyn davranışları ile 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerinin benlik saygıları ve girişkenlikleri arasındaki ilişki" konulu araştırmasında, demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan bireylerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu gözlenirken, otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Ailede çocuğun demokratik yetiştirme tutumlarının olması karar alma sürecinde sorumluluğun öğrenilmesi, çocukta özerkliğin oluşması, özgüven kazanabilmesi, ebeveynlerinin sevgi ve ilgisini hissedebilmesi açısından önemli bir yetiştirme tarzıdır. Çocukta oluşan karakter ve benlik saygısının bu yetiştirme tarzının etkisi ile çocuğun suça eğilim gösterme ihtimalini azaltıcı etmenlerin arasındadır (49,109,134,135,146,147).

Yapılan bazı araştırmalarda da ailelerin otoriter ebeveyn tutumu içinde olmasının suç işleme davranışına etkisi üzerine incelemeler yapılmıştır. Araştırmaların sonucuna göre çocuklarda suç işleme davranışına yönelimi ile otoriter aile tutumuna sahip olunması arasında paralel bir ilişki olduğu saptanmıştır (110,136,137,138). Otoriter ailesi olan çocukların anne ve babaları çocuklarını yetiştirirken mutlak itaat etmelerini beklerler. Çocuklar eğer ailesinin istekleri dışında davranırlarsa cezalandırılacaklarına dair korkular taşırlar. Çocuklar taşıdıkları bu korkular dolayısıyla ailelerine başkaldıramazlar. Bu tip ailelerde yetişen çocuklar yaşadıkları kaygıyla duygu ve düşüncelerini daha çok bastırma eğilimi gösterirler (114). Ebeveynlerin baskıcı tavırları dolayısıyla çocuklar otoriteye karşı gelemeyen, duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanan bireyler oldukları ancak bu bireylerin davranışlarının baskılanmadığı yani otoritenin olmadığı ortamlarda kanunla ihtilafa düşebilecekleri davranışları gerçekleştirme oranlarının yüksek olduğu gözlenmektedir (1).

Yapılan birçok araştırmaya göre suça yönelim davranışıyla demokratik ebeveyn tutumunun zıt yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Wittenborn' un suça sürüklenen çocuklar ve ebeveyn tutumlarıyla ilişkili yaptığı araştırmaya göre demokratik aile tutumuna sahip olan çocukların suç işleme davranışına daha az yönelerek daha az suç işledikleri saptanmıştır. Wittenborn otoriter ebeveynler ile ilgili yaptığı araştırmaya göre ise otoriter aileye sahip olan çocukların daha fazla riskli davranışları gerçekleştirdikleri görülmektedir(138,139). Çocuklardaki riskli davranışa eğilim suça sürüklenme davranışının başlangıcı olarak görülmektedir.

Araştırmamızda ailesinde suç işleme öyküsü olan SSC' nin %49 olduğu suça sürüklenmemiş çocukların ailelerinin suç öyküsü ise %3,5 olduğundan SSC ailelerinin suça sürüklenmemiş çocuklara oranla daha çok suç işleme öyküsüne sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür taraması yapıldığında paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Türkeri ve Yavuz SSC ler ile yapmış oldukları araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Suç işlemiş çocukların ailelerinde de çeşitlilik gösteren suçlar işlemiş bireylerin olduğu saptanmıştır (4, 49, 107, 109,110,132,133). Ailelerin suç işlemiş bireylerin varlığı özellikle ebeveynlerin suç öyküsünün olması çocuklarda daha çok ebeveynleri rol model alma, ailenin çocuğu yetiştirme tarzı farklılığı, çocuğa uygulanan ebeveyn tutumları gibi birçok ailesel sebeplerde çocukta suç davranışının oluşumuna zemin hazırladığı görülmektedir (38). Ailesinde suç işleme öyküsü bulunan suça karışan çocukların benlik saygısı daha düşük çıkmıştır. Literatürde de ebeveyn tutumlarının etkisini gösteren paralel sonuçlara rastlanılmıştır. Ailesi suç işleme öyküsü bulunan bireylerin varlığı olumsuz rol model etkisi ve ihmalkâr ebeveyn tutumu sonucu çocuğun kendisinde de suça yönelme davranışı ve madde kullanmaya yatkınlığı mevcut olabilmektedir (112,113).

Ayrıca SSC' lerin suç işlemeyen çocuklara %17.2 oranla % 67.1 oranında madde kullanım öykülerinin olduğunu ve Araştırmalarda ulaşılan bulgulara göre SSC madde kullanım öykülerinin suç işlemeyenlere oranla daha çok olduğu gözlemlenmiştir. SSC ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşüklüğü, yetersizliği, ilgisizliği, olumsuz rol model olmaları gibi birçok sebepten çocuğun çevresinde negatif ve riskli davranışlara yönlendiren akran grubuna karışma oranları atış göstermektedir. Çocuk genellikle akran grubunun etkisiyle madde kullanımına başlamaktadır. Bu durumun sebebi ise ailede alamadığı aidiyet hissi ile akran grubuna dahil olmaya çabalaması ve bulunduğu ortama uyum sağlaması olarak gösterilmektedir (109,110,132,133). Araştırmamızda SSC' nin madde kullanımı ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. SSSC' lerde kendisi ve arkadaş çevresinde madde kullanım öyküsü bulunanların benlik saygılarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür araştırması sonucu benzer yönde çalışmalara rastlanmıştır. Bu durumun sebebi düşük benlik saygısı olan çocuğun aidiyet duygusu ve bir gruba dahil olma hissi için gruba dahil olmaya çabalamasıdır (1,109,110).

Araştırmada ulaşılan diğer bir sonuca göre SSC'nin %68.3 ile erkeklerden oluştuğu ve işlenen suçların %48 hırsızlık ve %24 oranında yaralama suçları olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çocukların birçoğunun düşük sosyo-ekonomik düzeyde olduğu

bilindiğinden yoksulluk ve hayat şartları çocuğun suça sürüklenmesini arttırıcı rol oynarken bu ailelerin özellikle erkek çocukları çalıştırma ve kazanç sağlama çabasında olmaları ile üstünde taşıyamayacağı kadar yük olan bu çocukların kolay yoldan para kazanma istekleri sonucu suç işleme davranışlarında artış görülmektedir(7,12). SSC' lerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet açısından karşılaştırılmaları yapıldığında ise suça sürüklenen erkek çocukların kızlara oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür taramasında suça sürüklenen erkek çocuklarının daha çok suça yöneldiği ve bu çocukların da daha düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür. Ögel ve Aksoy'a göre de eğitimin suç sürüklenme davranışını engelleyen etkenlerden biri olduğu ve bu sebeple erkek ergen suçluluğunun kızlara oranla daha yüksek olabileceği düşünülmektedir Akça, Dinç ve Hatipoğlu'nun yaptıkları araştırmalarda erkek ergenlerin benlik saygısı puanlarının kız ergenlerden daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Ancak Literatür taramasında SSC' ler ile suça sürüklenmeyen çocukların cinsiyetlerine göre benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırıldığı bir araştırmaya ulaşılammıştır. Toplum kuralları ve ailenin yetiştirme şartları gereği erkekler daha özgür ve dışa dönük şekilde büyüdüklerinden dışarıdaki tehlikelere ve akran grubunun olumsuz etkisine daha kolay maruz kalabilmektedirler. Bu sebeple olumsuz aile tutumu, erken yaşta oluşturulmaya çalışılan para kazanma mücadelesi, ebeveyn sevgisizliği, çevrenin olumsuz rol model olması ailenin olumlu benlik saygısı kazandırması gibi faktörlere erkek çocuklarının daha çok maruz kalması sonucu benlik saygıları gelişimi daha az seyir gösterebilmektedir (79,92,140-144).

Çocukların eğitim düzeylerine bakıldığında SSC eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu ve çoğunun okulu terk ettiği sonucuna varılmıştır. Avcı' nın 2008 yılında yaptığı araştırmaya göre suç sürüklenmiş çocukların yarısından fazlasının okulu terk ettiği görülmüştür. Güngör tarafından 2019 yılında yapılan çalışmaya göre ise ceza evinde bulunan çocukların birçoğunun ilkokul mezunu olduğunu saptamıştır. Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların eğitim düzeylerinin hem suç işleme davranışı hem de benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılammıştır. Literatür incelemesi yapıldığında ergenlerin eğitim düzeyleri ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varan birçok araştırmaya ulaşılmıştır. Ancak SSC ve suça sürüklenmeyen çocuğun eğitim düzeylerinin benlik saygısı düzeyleri üzerindeki etkinin incelendiği bir araştırmaya ulaşılammıştır(4, 6, 49, 107,113,114,117,146,147).

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmada suça sürüklenmiş ve suça sürüklenmemiş çocuklar arasında sosyo-demografik özellikleri karşılaştırılarak çocukların suça sürüklenme davranışı ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmamızdaki bulgular sonucunda; 5 ve üzeri çocuğa sahip kalabalık ailelerin çocuklarının daha çok suça yöneldiği erkek çocukların suç işleme oranının daha fazla olduğu ve bu çocukların en fazla hırsızlık suçu işledikleri, işledikleri suçlarda çoğunlukla ilk yargılanmalarını olduğu, suç işleme davranışını en çok tek başına gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Eğitim seviyesi düşük olan ve okulu terk eden çocukların daha fazla suça karıştığı ve bu çocukların 16-18 yaş aralığında yoğunluk gösterdiği gözlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların daha çok madde kullanım öykülerinin bulunduğu, bu çocukların çevresinde ve ailesinde daha fazla suç işlemiş bireylerin olduğu tespit edilmiştir. İhmalkâr ve otoriter tutuma sahip ailelerin çocuklarının suç davranışına daha çok yöneldiği, bu çocukların ebeveyn eğitim seviyelerinin düşük olduğu, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin de düşük olduğu ayrıca bu çocukların daha çok parçalanmış aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmamızda elde edilen veriler neticesinde suça sürüklenen bu çocukların benlik saygılarının suça sürüklenmemiş çocuklardan daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan analizler neticesinde SSC cinsiyetleri, madde kullanım öyküsü, arkadaş çevresinde madde kullanım öyküsü, ailede suç işleme öyküsü, aile türleri, ebeveyn tutumları, aile aylık gelir düzeyleri değişkenlerine göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır.

Araştırmamızdaki bağımsız örneklem grubu karşılaştırması sonucunda SSC' lerin cinsiyetleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Suça sürüklenen erkekler çocukların daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür.

Bağımsız gruplar t testi sonucuna göre sadece SSC' lerin aile türü faktörüne göre benlik saygısı düzeyi arasında ilişkide anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Parçalanmış-boşanmış ve ebeveynlerden birinin vefat ettiği ailelere sahip suç işlemiş çocukların benlik saygılarının daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Araştırmamıza katılan örneklem grubu karşılaştırılmasında her iki grubunda ebeveyn tutumları faktörü ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. İhmalkâr ve otoriter ailelere sahip suça sürüklenen çocukların hoşgörülü ve demokratik tutumlu ailelere oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızdaki iki örneklem grubu verilerinin karşılaştırılması sonucunda SSCÇ'lerin aile aylık gelir seviyesi değişkeninin benlik saygısı düzeylerine arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Sonuca göre 4000 TL ve aşağı ve 6000 TL ve üzeri aylık gelire sahip olan ailelerin suça karışan çocukları daha düşük benlik saygısına sahip olduğu saptanırken aile aylık geliri 4000-6000 TL arası olan suça sürüklenen çocukların daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür.

Çalışmamızdaki bulguların incelenmesiyle sadece SSCÇ'lerin madde kullanım öyküleri olup olmaması durumu ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Madde kullanım öyküsü bulunan suça sürüklenen çocukların benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Çalışmamızdaki bulguların incelenmesiyle sadece SSCÇ'lerin arkadaşlarında madde kullanım öyküsünün olup olmamasını ile benlik saygıları arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Arkadaşlarında madde kullanım öyküsü olan suça karışan çocuklar daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmadaki örneklem gruplarının Suça sürüklenme davranışı ile benlik saygısı düzeylerinin ebeveyn vefat durumuna göre karşılaştırılmasında sadece SSCÇ'lerde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Her iki ebeveyni hayatta olan suça sürüklenen çocukların daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan örneklem gruplarının karşılaştırılması sonucunda çocukların ailesinde suça karışma öyküsü olması boyutuna göre incelenmesinde sadece SSCÇ grubunda anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Ailede suça karışma öyküsü bulunan suça sürüklenen çocukların daha düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmüştür.

Yapılan incelemeye göre ise çocukların sürüklenme davranışlarının yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, arkadaş çevresinde suç öyküsünün olması, çevrede suç işleme öyküsünün olması, suç türü, suçta tekrar durumu, suça karışma derecesi, ailede suç durumu, arkadaşlarda suç durumu, ikamet edilen yer

faktörlerinin çocukların benlik saygısı düzeyleri üzerinde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

6.2. Öneri

Çocuk suçluluğunda birçok faktörün çocuğun benlik saygısı düzeyi ve suça sürüklenme davranışı üzerinde farklılık gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle bu faktörler aracılığıyla suça sürüklenme durumunun sebeplerini inceleyebilmek için bireyin temel taşı olarak nitelendirilen benlik saygısı düzeyini etkileyen ve gelişimini aksatan nedenler belirlenmelidir. Ayrıca çocukların suça karışma nedenleri saptanabilir ve bu nedenlerin etkisi azaltılarak olumsuz çevresel ve kişisel faktörlerin oluşumunu engellemek adına toplum ve aileler bilinçlendirilebilir. Çocukların suça yönelmemesi ve benlik saygılarının yüksek boyutlarda olması için ebeveyn tutumları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çocuğun yetiştirilmesi hususunda etkili anne baba tutumları başta olmak üzere çocuklarının gelişim dönemi özelliklerini anlayabilmeleri ve daha fazla bilinç kazanmaları amacıyla ergenlik dönemi özellikleri, çocuğun benlik kavramı oluşumu ve benlik saygısı gelişimi için ailelere bilgilendirici, eğitici eğitimler verilerek toplumun çocuk ve suç konularında daha bilinçli olması sağlanmalıdır.

Okullarda eğitim gören çocukların ebeveynlerine çocuk suçluluğunu önleyici çalışmalar için okul rehber öğretmenler aracılığıyla bilgilendirici seminerler, grup rehberliği, eğitim plan ve programları, konferanslar ve çocuklara bireysel danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Gelir düzeyi düşük ve kalabalık yapıda olan ailelerin çocuklarının suça yöneldiği ve daha düşük benlik saygısına sahip olduğu bilindiğinden maddi sorunları olan, kalabalık aile yapısında olan, ailesinde madde kullanım öyküsü bulunan ve ailesinde suç işlemiş birey bulunan çocukların aile şartlarının iyileştirilmesi amacıyla bu alanda çalışan sosyal çalışmacılar ve uzman sağlıkçılar olan psikiyatr ve psikologlar ile çocukta oluşan bağımlılık alışkanlıklarını giderici ve psikolojik olarak destekleyici çalışmalar yapılarak çocuğun suça itilmesine sebep olan bu olumsuz faktörler engellenmelidir. Çocuğun suça yönelmesini önleyici çalışmaların yapıldığı ancak suçu önleyici herhangi bir değişim görülmeyen ailelerde çocuk aileden uzaklaştırılarak devlet koruması altına alınarak korunması sağlanmalıdır. Ayrıca aylık gelir seviyesi düşük olan aileler saptanarak “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” na bağlı olarak çalışan İl Müdürlüklerine belirtilmesi ile bu ailelere maddi imkân sunularak ailenin yaşam şartları iyileştirilip çocuğun suça yönelmesini azaltıcı ve benlik saygısını iyileştirici aile ortamı oluşturulmalıdır.

Çocuk suçluluğunun engellenmesi için çocuk adalet sistemini iyileştirici öneme sahip olan savcı, akim, psikolog, pedagog, sosyal hizmet uzmanı gibi suça sürüklenen çocuklarla çalışan meslek çalışanlarına çocuk suçluluğu hakkında eğitimler verilerek uzmanların bu alanda iyileştirici çalışmalar yapıp suçu önleyici tedbirleri uygulayabilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca sivil toplum örgütleri gibi çocukların suça sürüklenmesini önleyici ve iyileştirici çalışmalar yapan kurumlar ile yeni eylem planları oluşturmalıdır. Yapılan tüm çalışmalarla suça sürüklenen çocukların eğitimleri ve gözetimleri sağlanarak rehabilitasyon edilmelidirler.

Sonuç olarak rehabilite edilmiş, eğitim verilmiş çocuklarda oluşan değişimin gözlemlenebileceği çalışmalar literatürde mevcut değildir. Gelecekte iyileştirilmiş, suç işlemiş çocukların hem benlik saygılarındaki gelişim ve değişime bakılıp hem de suça sürüklenme davranışlarının takibi sağlanabilir. Ayrıca çocukların benlik saygısı düzeyleri ve suça itilmeleri arasındaki ilişkinin önemini vurgulayıcı çoklu karşılaştırmaların yapılabileceği multidisipliner çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmalar sonucu ‘‘çocuklarda suç davranış risk ölçeği’’ gibi çocuktaki erken suça yönelim gösterebileceği davranışları tanımlayıcı bir ölçek oluşturularak başta okullar olmak üzere çocuğun eğitim gördüğü tüm riskli bölgelerde yaygınlaştırılmalıdır. Böylece çocuk suçluluğunu önleyici farklı boyut ve yapıdaki örneklem gruplarına veri sağlanarak çocuk suçluluğuna yeni bakış açıları kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Ögel K. *Riskli Davranış Gösteren Çocuk ve Ergenler*, 1. Baskı. İstanbul, Yeniden Yayınları, 2007: 32.
2. Ayar D, Öztürk C. Türkiye’de lisansüstü çalışmalarda çocuk suçluluğu. *Jour Pediat Res* 2015,1: 17-20.
3. Hancı İH. Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara, İç Göçler ve Çarpık Kentleşme. *Hekim ve Yaşam İzmir Tabip Odası Bülteni*, 1999, 6: 24-8.
4. Yavuzer H. *Çocuk ve suç*, 9.Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi, Ekim 2016:103.
5. Dönmezer S. *Kriminoloji*. 8.Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1994:55.
6. Özsever A. Türkiye’ de Çocuk Suçluluğu. *Adalet Dergisi* 1979, 4: 243-28.
7. Fitzgerald CS. Theories of Crime and Delinquency: Findings from an Analysis of Textbooks on Human Behavior and The Social Environment. *J Hum Behav Soc Environ*, 2011, 21: 212-25.
8. Uluğtekin S. *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporu El Kitabı*. Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2005: 32.
9. Özkök P. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adli Tıp Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1996.
10. Çeliköz N, Seçer N, Durak T. Suç İşleyen ve İşlemeyen Çocukların Düşünme Becerileri ve Ahlaki Yargılarının İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi *A.K Eğitim Fakültesi Derg*, 2008,25: 335-50
11. Kılıççı Y. *6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma: İlköğretimde Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,2003: 57.
12. Yavuzer H. *Ana- Baba ve Çocuk*, Ankara: Remzi Kitapevi, 2007: 106.
13. Aksel Ş, Yılmaz İT. *Gelişim Psikolojisi Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu*, 2.Baskı. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi,2014: 1-245
14. Freud A. *Normality And Pathology İn Childhood Assessment Of Development*. New York, International Universities Press,1965.
15. Demirbaş T. *Kriminoloji*, 4. Baskı. Ankara, Seçkin Yayınları, 2005: 1-340.

16. Kaner S. Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar. *An Üniv Derg* 1992, 25: 473-96.
17. Erikson E. *Identity Youth And Crisis*, New York, WW Norton and Co, 1968.
18. Düzgün Ş. Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık, Ankara, Tmmob Bülteni Dosya 06, 2007,55: 4-11.
19. Saldırım M. Suça İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalleşmesi Projesi. Ankara Üniversitesi, 1. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, 1. Baskı, 2001:1-23
20. Burkay S. Suç Teorileri ve Suç Olgusu: Antalya Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2008.
21. Soyaslan D. *Kriminoloji*, 3.Baskı. Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2003: 1-272.
22. Polat O. *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, 1.Baskı. Ankara, Seçkin Yayınları, 2004: 1-437.
23. Attar H. *Eğitim ve Çocuk Suçluluğu*, 1.Baskı. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi,1993:1-145.
24. İçli T. *Kriminoloji*, 1. Baskı. Ankara, Martı Yayınları, 2001: 1-320.
25. Özbay Ö. Yas, Adolesan Suçları ve Sosyal Bağ Teorisi. *Sos Araşt Derg* 2004,1:1-20.
26. Burkay S. Suç Teorileri ve Suç Olgusu: Antalya Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2008.
27. Yavuzer H. *Çocuk psikolojisi*, 34.Baskı. İstanbul, Remzi Kitapevi, 2012: 1-344.
28. Polat O. *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, 1.Baskı. Ankara, Seçkin Yayınları, 2004: 1-437.
29. Attar H. *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi*, 1.Baskı. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 2010: 1-202.
30. .Siegel LJ. *Criminology*, 3. Baskı. St Paul, West Publishing Company, 1989: 1-752.
31. Börekçi E. Suça Sürüklenen Çocuklarda Suç Geçmişi ile Aile ve Akran Etkisinin Mükerrer Suçluluğa Etkisi: Ankara İli Örneği. Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Kara Harp Okulu, 2012.

32. SALAGAEV. Street children and gangs in African cities guide lines for local authorities, *Urban Manag Prog*, 2000:18,10.
33. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No: 2709, Kabul Tarihi: 7.11.1982
34. Kozanoğlu M, Yavuz M, Özkara E. İslahevindeki Çocukların Demografik Özellikleri: Türkiye’den Bir Kesit. *Adli Psiki Derg* 2004,1(2):19-25.
35. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. Adli İstatistikler, <http://www.adlisicil.gov.tr/istatistik>, Son Erişim Tarihi, 03.02.2021.
36. James W. *The Principles Of Psychology*. Harvard University Press, Cambridge, 1990: 1-31.
37. Balo Y. *Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*, 3.Baskı. İstanbul, Seçkin Yayınları,2009: 130.
38. Uluğtekin S. *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, 1.Baskı. Ankara, Bizim Büro, 1991: 35-223.
39. Tomanbay İ. *Sosyal Çalışma Sözlüğü: Toplum Bilim, Ruhbilim, Eğitimbilim, Yöntem Bilim, Nüfus Bilim, Hukuk ve Ekonomi Boyutlarıyla*, Ankara, Selvi Yayınevi,1999:135.
40. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi. Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı. <https://magdur.adalet.gov.tr> , Son Erişim Tarihi, 05.03.2021
41. Ereş F. *Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar, Çocuk Suçluluğu ve Aile İçinde*, 1. Baskı. Hegem Yayınları, Ankara, 2008: 162-3.
42. Yelken R. *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Merkezi Kurum Aile: Çocuklara Dair Uluslararası Sözleşmelerin Analizi. Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar*, 35.Baskı. Ankara, Sabev Yayınları, 2011: 36-7.
43. Mutlu A. *Çocuk Suçluluğunu Önleme Konusunda Yerel Yönetimlerin İlke ve Politikaları*, Ankara, Atatürk Kültür. Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. 2015: 1-670.
44. Bülbül S, Doğan S. Suça Sürüklenen Çocukların Durumu ve Çözüm Önerileri. *Çocuk Sağ ve Hast Derg* 2016, 59: 32-3.
45. Korkmaz MN, Erden G. Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları* 2010, 25: 76-87.
46. Eşsizioğlu A. *Aile ile ilgili temel kavramlar içinde Ç. Yenilmez (Ed.) Aile yapısı ve ilişkileri*, 3. Baskı. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012: 2-20.
47. Çataloluk S. Çocuk suçluluğu. *Adalet Derg*1983,9: 973-1020.

48. Lülecı O. Çocukların Suça Sürüklenmesinde Ailesel Faktörlerin Rolü (İzmir İli Örneği). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014.
49. Avcı M. Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri. *A.Ü Sos Bilim Enst Derg*, 2008, 11: 49-73
50. Attar H. *Eğitim ve Çocuk Suçluluğu*, 1.Baskı. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi,1993:1-145.
51. Mangır M, Silleli FN. *Çocuk Suçluluğu*, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1987: 1-21.
52. Mangır M. *Ankara Kalaba Çocuk İslahevinde Bulunan Suça Yönelmiş Çocukların İşledikleri Suç Türleri İle Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1992:12-64.
53. Yurdagül Ş. Bazı Sosyo-ekonomik Değişkenlerin Lise Öğrencilerin Benlik Tasarımına Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1987
54. Kılıç YS. Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2007.
55. Sutherland EH, Cressey D. *Criminology*,10 Ed. Philadelphia, J.B. Lippincott, 1978.
56. Tüzün B. Çocuk Suçluluğu Kavramı ve Yasal-Kurumsal Düzenlemeler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adli Tıp Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi,1995.
57. Gökpınar M. Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu. *Tr Baro Birl Derg* 2007,72: 206-33.
58. Erçetin Ş. *Çocuk ve Suç*, 1.Baskı. Ankara, Hegem Yayınları, 2006: 1-311.
59. Akıncı SF. Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü. *Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları,1993:1-122.
60. Kılıç KM, Güngör Aytar FA. Tutuklu-Hükümlü Olan ve Olmayan Gençlerin Ahlaki Gelişim Düzeyleri ve Benlik Saygılarının Karşılaştırılması. *SDÜ Fen Edb Fakl Sos Bilim Derg*, 2019, 47: 59-73.

61. Ersanlı E. *Çocuğun Davranışının Biçimlendirilmesinde Rol Model Davranışlarının Etkisi*, 1.Baskı. Ankara, Hegem Yayınları, 2007: 321-27.
62. Uludağlı N, Sayıl M. Orta ve İleri Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı: Ebeveyn ve Akranların Rolü. *Türk Psikoloji Yazıları* 2009,12: 14- 24.
63. Taner M. *Çocuk Niçin Suç İşliyor? Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları*, 1.Baskı. Ankara, Adalet Bakanlığı Yayınları,1985: 1-120.
64. Kuzgun, Y. Kendini gerçekleştirme. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi. *Fels Bölüm Derg* 1972,10: 162-72.
65. Gürsel C. 13-19 Yaş Grubunda Suça Eğilimin Araştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi,1997.
66. Delikara İE. Ergenlerin akran ilişkileri ile suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. 1. *Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, Ankara, 29-30 Mart 2001: 147-160.
67. Çakaloz B, Ünlü G, Aktaş Terzioğlu M, Kapubağlı N, Tekkanat Ç. Çocuklarda Suç Davranışı İle Sosyo-demografik Özelliklerin ve Zekânın İlişkisi. *Ana Psik Derg*, 2006, 17: 411-8.
68. Uyanık-Balat G, Akman B. Farklı Sosyo-ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, *F.Ü Sos Bilim Derg*, 2004, 14: 175-83.
69. Güngör, A. Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi,1989.
70. Çankaya B. Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, ,2007.
71. Baymur F. *Genel Psikoloji*, 3.Baskı. İstanbul: İnkılap Kitapevi,1993: 1-319.
72. Çevik GB, Atıcı M. Lise 3.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ulusla İns Bilim Deri* 2009, 6: 347-50.
73. Yörükoğlu A. *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, 23.Basım, İstanbul: Özgür Yayınları, 2000:1- 401.

74. Afşin R, Öğretir Özçelik AD. Suça Sürüklenen Çocuklar ile Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları ile Ebeveyn Bağlanma Stillerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi. *Elektr Sos Bilim Derg*, 2018, 17: 384-40.
75. Danış, Z. Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Top Eğit Kült ve Araşt Derg* 2010,9: 45-53.
76. Korkut F. *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, 1.Baskı. Ankara, Anı Yayınları, 2004: 1-398.
77. Rosenberg M. *Conceiving the self*, New York, Basic Books, 1979: 1-235.
78. Yazıcı Z, Taştepe T. Ebeveynlerin Aile Ortamı Algısı ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişki. *Inter Jour of Hum Scien*, 2013, 10: 98-112.
79. Coopersmith S. *The antecedents of self-esteem*, San Francisco, Freeman,1967.
80. Avşaroğlu S, Ömer RE. Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *S.Ü Sos Bilim Enst Derg*, 2017,18: 85-101.
81. Fenichel O. *Nevrozların psiko-analitik teorisi*. Tuncer S (Çeviren). 1. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası, 1974: 34-35.
82. Doğru N. Özsaygı geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı düzeylerine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2002.
83. Yılmaz N, Ekmekçi A, İlgen R, Çalık S. Sağlıklı ve Çocuk Ruh Sağlığı Kliniğine Başvuran Çocuklarda Depresyon ve Benlik Saygısı İlişkisi. *Psiki Psiko Derg*, 1994, 4: 348-53.
84. Erikson E. *Identity youth and crisis*, New York, WW Norton and Co, 1968.
85. Bacanlı H. *Gelişim ve Öğrenme*, 9.Baskı. Ankara, Nobel Yayınları,2003: 1-258.
86. Onur, B. *Ergenlik Psikolojisi*. Hacettepe-Taş Kitapçılık, Ankara, 1987:1- 66.
87. Yılmaz S, Ekinci M. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki. *AÜ Hemş Yüks D*,2001, 4: 1-10.
88. Dokuyan M. 12. sınıf öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üni Sosy Bilm Enst Der*,2016,2: 1-21.

89. ankaya B. Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi,2007.
90. Yiğit H. Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu Ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi,2010.
91. Aktaş S. 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2011.
92. Yazıcı Z, Taştepe T. Ebeveynlerin Aile Ortamı Algısı ile Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişki. *Inter Jour of Hum Scien*, 2013,2 : 98-112.
93. Eriş Y. Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.
94. Asıcı E. Öğretmen Adaylarının Affetme Özelliklerinin Öz-Duyarlık ve Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi,2013.
95. Zhang L. Thinking Styles, Self-Esteem and Extracurricular Experiences. *Inter Jour Of Psyc* 2001,2: 100–07.
96. Kaptan S. *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*, 11.Baskı. Ankara, Tek Işık Web Ofset Tesisleri,2000: 1-290.
97. Sönmez V, Alacapınar FG. *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, 5.Baskı.Ankara, Anı Yayıncılık,2014:1-508.
98. Kuzgun Y, Bacanlı F. *Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçekler*. Ankara, Nobel Yayınları, 2011: 1-286.
99. Eskin M" Algılanan stres ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: güvenilirlik ve geçerlik analizi." *New Symp Jour*,2013,3: 1-50
100. Deniz KZ. *Herkes için istatistik kolay*. Ankara, Nobel, 2020:1-200
101. Büyüköztürk ŞK, Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A,2009:1-420.

102. Steinberg L. *Ergenlik*, 2.Baskı. Ankara, İmge Kitabevi, 2017: 1-634.
103. Lim LL, Chang WC. Role of Collective Self-Esteem on Youth Violence in a Collective Culture. *Inter Jour of Psyc* 2009, 1: 71-78.
104. Brewer MB. Thesocial self: On being the same and different at the same time. *Person and Soci Psyc Bulletin* 1991,17: 475–82.
105. Sevük HY. *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, 1.Baskı. İstanbul, Beta Basım,1999: 15-71.
106. Yavuzer H. *Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*, İstanbul İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları,1986: 1-205.
107. Kunt V. Suç ve Çocuk. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi,2003.
108. Aldemir FA. Çocuk Suçluluğu Profili 2007-2008 Yılları Üsküdar Bölgesi. Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2010.
109. Bayer F. Çocuk Eğitim Evleri ve Ankara Çocuk Ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalmakta Olan Ergenlerin Ahlaki Yargı Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2008.
110. Gürler A. Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin incelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2005
111. Farrington DP. Family influences on delinquency. İn: D. W. Springer A, Robert R (eds.). *Juvenile Justice and Delinquency*,2 ed, Sudbury, Jones and Bartlett Press, 2010: 203–22.
112. Baybek H, Yavuz S. Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Muğla Üniv Sosy Bil Enst Derg* 2005,14: 5-90.
113. Tanrıku M. Ergenlerin Akademik Erteleme Davranışlarıyla Benlik Saygılarının İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi,2013
114. Kulaksızoğlu, A. *Ergenlik psikolojisi*, 3.Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2019:1-270.
115. Karakuş Ö, Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği). *Aile ve Sos Politik Bakn Hak Araştır Derg*2012,7: 29-45

116. Kocadaş B. Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu. *Sosy Araşt Derg* 2007, 1: 157-86.
117. Şengül, H.A. Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinde Görülen Dava Dosyalarının İncelenmesi Ve Çocuk Suçluluğunun Değerlendirilmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2012.
118. Şahinli K. Çocuk Suçluluğuna Sebep Olan Ailesel Faktörler: Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar Üzerine Bir Çalışma. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi, 2012.
119. Bal H. *Kuramsal Çerçeve, Çocuk Suçluluğu*, 1.Baskı. Isparta, Fakülte Kitapevi, 2005: 1-33.
120. Avşaroğlu S. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa çıkma Stilllerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi Konya: Selçuk Üniversitesi, 2007.
121. Eşer H. Üniversite Öğrencilerinde Dini İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2005.
122. Ceylan İ. Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Öz-yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi,2013.
123. Tatoğlu N. Zonguldak İl Merkezinde 15-17 Yaş Grubu Genel Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi,2006.
124. Çetin Ö. Suçlu ve Normal Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Kabul ve Reddi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2005.
125. Öter A. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi,2005.

126. Arslan C, Saygın Y, Özyeşil Z. Benlik Saygısı ve Akılcı Olmayan İnançlar Bakımından Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Analizi. *Değer Eğitim Derg*, 2009, 7: 25-42.
127. Ünüvar A. Çok Yönlü algılanan sosyal desteğin 15–18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2003.
128. Dilek H. Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Anne Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2007.
129. Örtter A. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış (Antalya Örneği). *21. Yı Eğitim ve Toplum Derg* 2018,21: 739-69.
130. Öztürk M. Sokakta Çalışan ve Suç İşlemiş Çocukların Toplumsal ve Bireysel Uyum ve Davranış Bozukluklarının Ölçülmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.
131. Thornberry TP. *Delinquency in Developmental Perspective*. 1th ed. Cambridge, Cambridge University Press,2003:202-55
132. Türkeri S. Çocuk İslahevleri ve Çocuk Cezaevlerindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1995.
133. Alagöz N. Kasten Adam Öldürme Suçuna Yönelmiş Ergenler İle Suça Yönelmiş Ergenlerin Benlik Saygılarının Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adli Tıp, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1998.
134. Güven H. Suç İşlemiş Ergenlerle Suça Karışmamış Ergenlerin Düşmanca Niyet Yükleme Yanlılıkları ve Bazı Ailesel Özelliklerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2011.
135. Özkan H. Ailenin Bazı Özelliklerinin Çocuğun Suça Yönelmesinde Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun:19 Mayıs Üniversitesi,1995.
136. Zengin E. Anne Baba Tutumları ile Adolesan Saldırganlığı Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi,2008.

137. Bronte TJ, Moore KA. The Father-Child Relationship, Parenting Styles, and Adolescent Risk Behaviors in Intact Families. *The Jour of Family İssue*, 2004,6: 850-81.
138. Yıldız Peker A. Lise Öğrencilerinde Risk Alma Davranışının Akran Baskısı, Ana baba Tutumları Ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğe Göre Yordanması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Eğitim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2012.
139. Bloch AH, Frank TF. *Delinquency: The Juvenile Offender in America Today*.7 ed.New York, Rondon House,1956: 1-307.
140. Hamarta EA. Prediction of self-esteem and life satisfaction by social problem solving social behavior personality: *An Inter Jour* 2009, 37,1: 73-82.
141. Dinç F. Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Benlik Algısı Düzeylerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi,1992.
142. Hatipoğlu Z. Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Benlik Tasarım Düzeyleri ile Algılanan Anne Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi,1996.
143. Başar F. Ankara Kabala Çocuk İslahevinde Kalan 15-18 Yaş Grubu Ergenlerin Suça Yönelmelerinde Ailenin Etkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1992.
144. Küçükler, H. Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyo-demografik Özellikleri ve Olası Suça İtilme Nedenleri. Tıp Fakültesi Adli Tıp, Tıpta Uzmanlık Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi,2001.
145. Burkay S. Suç Teorileri ve Suç Olgusu: Antalya Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2008.
146. Sarıkaya A. 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı Ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi, 2015.
147. Örgün S. Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışmada ‘‘Suça Sürüklenen Çocuk Ve Suça Sürüklenmeyen Çocuğun Benlik Saygısı Düzeyinin Karşılaştırılması’’ amaçlanmaktadır. Yürütülen yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak için kullanılan bu ankete vermiş olduğunuz cevaplar gizli kalacak ve başkaları ile kesinlikle paylaşılmayacaktır. Lütfen ankette yer alan her bir ifadeye belirtilen kriterler doğrultusunda içtenlikle cevap veriniz. Anket sonuçları kişi bazında değil genel olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle hiçbir şekilde isminizi belirtmenize gerek bulunmamaktadır. Değerli vaktinizi ayırıp çalışmaya katkı sağladığınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tez Danışmanı:

Tezi Hazırlayan:

1- Yaşınız:

2-Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3-Eğitim düzeyiniz:

Okur yazar değil ilkokul ortaokul lise okulu terk etmiş

4-Kardeş sayınız:

Tek çocuk 2-4 kardeş 5 ve üzeri

5-Kaçıncı çocuk olduğunuz:

İlk çocuk Ortanca çocuk Son çocuk

6- Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:

Köy İlçe Şehir büyükşehir

7-Aile türünüz:

Çekirdek aile( ) Geniş aile ( ) Parçalanmış aile( ) Boşanmış aile ( )

8-Anne ve/veya babanızın sağ/vefat durumu nedir?

Her ikisi de hayatta. Baba vefat etmiş, anne hayatta. Anne vefat etmiş, baba hayatta. Her ikisi de vefat etmiş.

9- Annenizin eğitim durumu?

Okur-yazar değil İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu Üniversite Mezunu

10- Babanızın eğitim durumu?

Okur-yazar değil İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu Üniversite Mezunu

11-Sizce Anne/baba tutumlarınız nasıldır?

Demokratik Hoşgörülü İhmalkar Otoriter Koruyucu

12-Ailenizin toplam aylık geliri nedir?

2300 ve aşağısı 2300-3000 3000-5000 TL 5000 TL'den fazla

13-Geçmişte/halen devam eden kullandığınız maddeler:

yok sigara alkol uyuşturucu maddeler

14- Arkadaşlarında madde kullanımı geçmişte/halen devam eden var mı?

a. Yok b. Var (Maddenin türü:.....)

15- Suç türü:

16-Suç kim/kimlerle nasıl gerçekleştirdiniz:

tek başıma arkadaşlarım ile birlikte çete ile birlikte akraba/tanıdık ile birlikte

17-Suçta karışma dereceniz:

kendim işledim suç işleyene yardım ettim

18-Suçta tekrar durumu:

İlk yargılanması İkinci Yargılaması Üç veya daha fazla yargılaması

19-Ailenizde daha önce suçta karışmış birey var mı?

a.Yok   b. Var (Yakınlık Derecesi.....Suçun türü:.....)

20- Bulduğunuz çevrede suçta karışmış birey var mı?

a. Yok   b. Var (Suçun türü:.....)

21-Arkadaşlarında daha önce suçta karışan var mı ?

a. Yok   b. Var (Suçun türü:.....)

Ek 2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
7. Genel olarak kendimden memnunum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

Ek 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sizi İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalı Adli Bilimler Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Gözde AYHAN tarafından yürütülen “Suça Sürüklenen Çocuk ve Suça Sürüklenmeyen Çocuğun Benlik Saygısı Düzeyinin Karşılaştırılması” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz araştırmacının aşağıda mevcut bulunan iletişim bilgileriyle ulaşabilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası: